

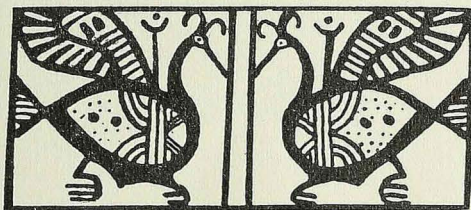
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗΣ, πρέσβυς, Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ, ΚΥΠΡΟΣ
ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ANNA RYDSTEDT, ΜΕΣΕΒΡΙΝΟΣ, ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙ-
ΝΑΙΟΣ, J. PREVERT, ΗΒΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΑΝΘΟΣ ΛΥΚΑΥΓΗΣ,
ΝΑΓΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΔΗΜ. ΛΙΠΕΡΤΗΣ, Ρ. Κ. Π., Ι. ΚΟΥΤΣΑΚΟΣ.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 28ην ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΕΚΑΤΟΝ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ Δ. ΛΙΠΕΡΤΗ

75

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
Ἀνδροκλέους 2, Λευκωσία.

Ἐτησία συνδρομὴ £ 1,250 μίλς
Ἐτησία συνδρομὴ ἑξωτερικοῦ £ 1,500 μίλς
Τιμὴ τεύχους £ 0,125 μίλς

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισὲ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.

Τὰ ἀνάτυπα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ: Τὸ μήνυμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου	σ. 65
Α. ΠΕΡΝΑΡΗ: Καινούριο «Ὅχι» (ποίημα)	66
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Τὸ ὄρατόριο τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940	67
ANNA RYDSTEDT (μετ. Μεσεβρονός): Ἡ καρδιά (ποίημα)	70
Π. ΚΡΙΝΑΙΟΣ: Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ὀδυσσεά (ποίημα)	71
ΝΑΤΑΛΙΑ Σ ΡΩΣΙΑΔΟΥ: Περιφερειακὴ περιπέτεια (διήγημα)	72
J. PREVERT (μετ. Ἡθης Χριστοδούλου): Στὴν ἀνθοπώλη (ποίημα)	76
Α. ΛΥΚΑΤΗ: Ποιήματα	77
ΝΑΓΙΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ: Ὅμαδικὴ μητρότητα (διήγημα)	79
ΔΗΜ. ΔΙΠΕΡΤΗ καὶ ἄλλων: Φωτογραφίες	82
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Γνώμες τοῦ ποιητῆ Δ. Διπέρτη	83

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Περὶ κοινωνικῆς ἀσφάλισως τῶν λογοτεχνῶν — Ρ. Κ. Π.: «Ποίηση καὶ ἐπικοινωνία» — Κ. Χ ρ υ σ ἄ ν θ η: Τὸ «Ἄσμα ἡρωϊκὸ καὶ πένθιμο» τοῦ Ἑλύτη καὶ τὸ ΡΙΚ, Μὲ τὴν εὐκαιρίαν ἑνὸς ἄρθρου τοῦ κ. Β. Βαρίκα, Γιώργος Θεοτοκᾶς — Ἰ. Κ ο υ τ σ ἄ κ ο ς: Γ. Παλαδόπουλου «Συλλογὴ» — Κ. Χ ρ υ σ ἄ ν θ η: Μ. Ἀγαθοπούλου «Διασταυρώσεις». — ΓΕΝΙΚΑ — ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ (Κ. Χρυσάνθη «Θεοτόκε ἡ ἐλπίς...»)

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθης.
Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα ΖΑΒΑΛΛΗ, Λευκωσία-Κύπρος.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα: ΦΡΙΞΟΣ ΒΡΑΧΑΣ, ΤΑΚΗΣ ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
Γραμματέας: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'

ΔΕΚΕΒΡΗΣ 1966

ΑΡ. 75

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 28ΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ*

Είκοσι Ξξ μόνον χρόνια πέρασαν από τις 28 Ὀκτωβρίου 1940.

Ἡ γενεά τοῦ «ΟΧΙ», τῶν ἀγέρωχων πολεμιστῶν τῶν ἡπειρωτικῶν βουνῶν, τῶν ὑπερήφανων Ἑλληνίδων μητέρων, ζῆ μεταξύ μας, σεβαστή προσωποποιήσις τῶν ὑψηλότερων ἰδανικῶν τοῦ Ἔθνους ἐν πολέμῳ.

Ὁ σημερινὸς ἑορτασμὸς δὲν ἔχει μοναδικὸ σκοπὸ νὰ τιμήσουμε τὸ θαυμαστὸ ἔργο τῆς γενεᾶς τοῦ 40, ποῦ κατάρθωσε νὰ νικήσῃ μιὰ μεγάλη δύναμη καὶ ἓνα πολυάριθμο στρατό, ὀργανωμένο ἀπὸ καθεστῶς στρατοκρατικὸ καὶ ἐπιθετικὸ, φασιστικὸ.

Ὅπλα σύγχρονα καὶ πολλὰ εἶχε ὁ ἐχθρὸς. Πολεμοφόδια ἄφθονα, πολεμικὲς μηχανές, ἀεροπλάνα. Ὅλα τὰ μέσα χρησιμοποιήθηκαν γιὰ νὰ καταβληθῇ ὁ ὀλιγάριθμος ἑλληνικὸς στρατός.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἐνίκησαν. Ξαναγράφτηκε ἡ ἔνδοξη ἱστορία τῶν «ὀ λ ί γ ω ν», ποῦ εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Πολλὲς ἐρμηνεῖες δόθηκαν ὡς τῶρα εἰς τὴν ἐκπληκτικὴν νίκη τῶν Ἑλλήνων. Τὸ θέμα ἀπασχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τοὺς ἱστορικοὺς.

Ἀναγνωρίζεται ἡ σημασία τῆς ἑλληνικῆς στρατηγικῆς, στρατηγικῆς θαρραλέας, ποῦ ἔδωσε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα.

Ὑπογραμμίζεται ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Φασισμὸς, σὰν σύστημα, ἀπεδείχθη

* Τὸ μῆνυμα τοῦ πρέσβευος τῆς μητρὸς Πατρίδος κ. Μενελάου Ἀλεξανδράκη μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν τηλεόραση τῆς νύχτας τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1966. Δημοσιεύεται καὶ στὸ περιοδικὸ «Πνευματικὴ Κύπρος» γιὰ τὴν πνευματικότητα ποῦ τὸ διακρίνει καὶ γιὰ τὰ ὑψηλὰ διδάγματα ποῦ περιέχει.

σαθρός, όταν ήρθε η κρίσιμη ώρα της δοκιμασίας.

Αυτό όμως δεν αρκεί να εξηγήσει την Έλληνική Νίκη μπροστά στην τόση αντίσταση δυνάμεων.

Ο κύριος λόγος της Νίκης ήταν το υψηλό έθνικό φρόνημα, το ήθικό του Έλληνο λαού. Ήταν η απόφασις του καθενός μας και όλων μαζί να υπερασπίσωμε την Πατρίδα.

Ξεκίνησα κι' εγώ για το μέτωπο, λοχίας του πεζικού.

Βαδίσσαμε από το Βόλο, διασχίσαμε τη Θεσσαλία, τη Δυτική Μακεδονία και προχωρήσαμε έως τον κεντρικό τομέα της Αλβανίας, στον ποταμό Τομορίτσα, τρεις-τέσσερις μέρες δρόμο από την Κορυτσά. Χειμώνας βαρύς. Λάσπες, χιόνια, βροχές. Το βρεμμένο αντίσκηνο, στημένο πάνω στο λασπωμένο χώμα, ήταν τελείως άσημαντη προφύλαξη για το σύντομο ύπνο. Σύντομο γιατί οι πορείες γινόντουσαν τη νύχτα. Την ημέρα μās κτυπούσαν τ' αεροπλάνα.

Κουβέντιαζα με τους άλλους στρατιώτες συναδελφικά. "Ακουγα με ενδιαφέρον τη σκέψη του καθενός. Κανείς δεν βαρυγκόμησε. Κανείς δεν λύγισε. Κανείς δεν σκέφτηκε να πη: «Πρός τί όλες αυτές οι θυσίες;» Μερικοί δεν πίστευαν στη Νίκη. Όλοι όμως ανεξαιρέτως πίστευαν ακλόνητα στο ιερό χρέος να πολεμήσουν, ν' αντισταθούν με όλη τη δύναμη για την Έλευθερία. Και είναι αυτή η πίστη, αυτή η βαθεία ριζωμένη πεποίθηση για το ιερό χρέος, που έδωσε τη Νίκη.

Και το στοιχείο αυτό της ψυχικής υπεροχής, της υπεράνθρωπης προσπάθειας για την υπεράσπιση της Πατρίδος, δεν είναι παροδικό. Είναι μόνιμο στοιχείο στη ζωή του Έλληνισμού. Είναι παρούσα δύναμη. Είναι σταθερό και αποφασιστικό δεδομένο, που όλοι πρέπει να έχουν υπ' όψιν τους — ΚΑΙ ΤΟ ΕΧΟΥΝ ΥΠ' ΟΨΙΝ ΤΟΥΣ — προτού σκεφθούν καν να έμπλακούν σε παράφρονες περιπέτειες, σαν κι' αυτές του άρματωμένου ως τὰ δόντια Φασισμού.

Η χαλυβδωμένη ψυχή και η αποφασιστικότητα των Έλλήνων είναι έγγυση Ειρήνης και Έλευθερίας.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗΣ
πρέσβυς.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ «ΟΧΙ»

Φως λάμπει απ' άκρη σ' άκρη και χαρά.
Λεβέντισσα τρανή πάλι η Έλλάδα
σηκώθηκε στής δόξας τὰ φτερά
και ντύθηκε στής νίκης τη λαμπράδα.

Κόσμος δειλός, πιασμένος στην άποχη
του τρόμου των Ναζί μπρός στην όρμη
παράδινε πατρίδα και τιμή
να ξεσπισθή απ' των βάρβαρων τη λόγχη.

Η Εύρώπη, με τον πόνο της πνιχτό
και το κορμί στο αίμα της βαμμένο
γαλούφιαζε ως όρνιθι που άητό
ένοιωσε άπάνωθέ του άγριεμένο.

Μα απ' τους αιώνες μέσα τους ιερούς
νά, η μικρή η Έλλάδα που πετιέται.
Σ' άδίσταχτους και βάρβαρους έχθρούς

δεν έμαθε να σκύβη, να πουλιέται.

Άστροπελέκι άκούστη το «Όχι» το
τρανό!

σά λάβα το άκολούθησε το «Άέρα».
Στην Πίνδο, το περήφανο βουνό,
κυμάτισε η γαλαζία μας παντιέρα.

Έλλάδα, η Κύπρο τώρα σε καλεί
άπο χιλιάδες χρόνια Έλληνίδα.
Βάλ' την πολεμική σου πάλι τη στολή
και ντύσου την πανάρχαιη σου άσπίδα.

Έλλάδα, η Κύπρο τώρα καρτερεί
με τη φωτιά να γράψης και τη λόγχη
και στη δική της γή την ιερή
ένα καινούργιο δοξασμένο «Όχι»!

Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

ΤΟ ΟΡΑΤΟΡΙΟ ΤΗΣ 28ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

(A)

Ἄ φ η γ η τ ή ς : Καί μές τήν τόση χλαοή μιλοῦν βαρειές ἀνάσες,
 ὅπως μιά στάλα τῆς βροχῆς ποῦ πέφτει ἀπ' τὸ κλωνί
 σκαλί τὸ σκαλοπάτι
 καί πάει στὴ γῆ, θρέφει τὴ γῆ, ποτίζει τὸ φυτό, γεμίζει
 τίς δεξαμενές τῆς γῆς νὰ μὴ ξεράνουν τὰ πηγάδια.
 Τ' ἀστροπελέκι πέφτει καί βογγᾶνε οἱ οὐρανοί. Τ' ἀκοῦς;
 Τ' ἀκοῦτε;
 Τ' ἀκοῦς, ψυχῆ, τ' ἀκοῦτε ἐσεῖς, ἀνθρώποι;
 Σειέται, σφαδάζει ἡ γῆ σάν τὴ δαμάλα στὴ σφαγή,
 σάν τὴν ψυχὴ ποῦ φεύγει ἀπ' τὸ κορμί.
 Κι' εὐτὺς ἀκολουθεῖ σιγῆ, σιγῆ, σιγῆ...!
 Καί τότε ξεχωρίζεις τίς ἀνάσες, βλέπεις νὰ κυλᾷ ὁ ἰδρώτας
 καί νὰ τὸ μαζεῦῃ ὁ ἀντίχειράς τους ἀπ' τὸ μέτωπο
 ἔτσι καθὼς κυλᾷ ἀπ' τὸ φρύδι πρὸς τὸν κρόταφο,
 ἀκοῦς τὸ πόδι νὰ βουλιάζῃ μές τὴν πέτρα, νὰ τὴν ὑποτάζῃ
 κι' ἄς πονοῦν τὰ δάκτυλά του,
 ἀκοῦς κορμί γυρτὸ παράλληλο μὲ τὴν πλαγιὰ βουνοῦ.
 κι' ἀτίθασσο σάν τίς βουνοκορφές...

Φ ω ν ή : Ποιῆς νᾶναι αὐτὲς ποῦ σκαρφαλώνουν στὸ βουνό;
 Ἄ φ η γ η τ ή ς : Οἱ Ἑλληνίσσες κινᾶνε μὲ τροφή καί μὲ μπαρουτί,
 νικᾶνε τὸ βουνό, τὴ βαρυχειμωνιά,
 νικᾶν τὸν κόπο τῆς ζωῆς νὰ φέρουν στοὺς φαντάρους
 πέρα στὸ βουνό
 τροφή, μπαρουτί, ροῦχα...
 νὰ φέρουν τὴν ψυχὴ τους.

— ΧΟΡΙΚΟ —

Ὅπου κι' ἂν πᾶς πατᾶς Ἑλλάδα,
 Ἑλλάδα ζεῖς.
 Δὲν ἔχει σύνορο ἡ Ἑλλάδα, μὴτε χρόνο,
 τρυπᾷ τὸν χρόνο καί νικᾷ τὸν χρόνο.

Γύρω στὸ θάνατο χορεύει ἡ Ἑλλάδα
 στὸ θάνατο τὸ νόημα δίνει πλέκοντάς τον
 μὲ τὸ χρυσάφι τῆς ζωῆς κι' ὀρθώνει τὴ θυσία
 νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου
 κι' εὐδαιμονεῖ.

Κι' ἔρχεται ἡ ὥρα ποῦ γκρεμίζονται τὰ σύνορα,
 δὲν ξεχωρίζεις τὴ ζωὴ ἀπ' τὸ θάνατο,
 μονάχα ἀκοῦς τὸ λόγο τῆς κι' ἐκείνου τὸν ἀντίλογο
 κι' ὕστερα ἀντίστροφα ἀντηχεῖ ὡς
 ὑπέρτατη ἀνταπόκριση.

(B)

Ἄ φ η γ η τ ή ς : Ὁ μπρούτζινος Ὀκτώβρης σέρνονταν στοὺς δρόμους τῆς
 Ἀθῆνας,
 μιῶντας μὲ τὰ ρίγη καί μὲ τὸν ἀμφίρροπο καιρὸ.
 Κι' ὁ γείτονας ὁ ἐπίβουλος τὴν πόρτα μας χτυπᾷ

- ζητώντας την ψυχή μας.
 «Όχι!» δέν είναι μέταλλο ή ψυχή γι' ανταλλαγές.
 «Όχι!» δέν έχει χῶμα Ἑλληνικό γιά ξένο ἀχνάρι ἐπίβουλο
 καί κατακτητικό.
 «Όχι!» τή μνήμη δέν ντροπιάζω τῶν Ἑλλήνων αἰῶνες
 αἰῶνων.
- Φωνή : Ψηλά τὸ μέτωπο
 Ψηλά τὸ στήθος.
 Ψηλά ὁ λαός.
 Ψηλά τὸ χῶμά μας.
 Ψηλά κι' ὁ οὐρανός μας.
- Ἀφηγητής : Ποιὸς μίλησε μὲ τόσο σταθερὸ ρυθμὸ σὲ πρόταση
 κατάμαυρη ἀπαντώντας
 ἐνῶ στὸν ὄμο του μιά μύτη ξίφους γυάλιζε κι' ὁ θάνατος
 δυὸ φοῦχτες ρωμαλέες τοῦ ἀπίθωνε στὸν τράχηλο
 γιά τὸν στραγγαλισμό;
- Φωνή : Ψηλά τὸ μέτωπο
 Ψηλά τὸ στήθος.
 Ψηλά ὁ λαός...
- Ἀφηγητής : Ὁ λαός ὑπόγραψε μὲ κόκκινο μελάνι ὡς βασιλιᾶς
 βυζαντινὸς
 ἀπάντηση στὴν πρόκληση τοῦ γείτονα.
 Γέμισε ἡ νύχτα ἀστέρια μὲ ἀσημιὰ «Όχι» κι' ὁ αὐγερινὸς
 σὲ λίγο ποῦ ξεμύτησε κρατοῦσε μὲς τὴ λάμψη του
 μιά πίστη σὰν τὸ «Ἐν τούτῳ νίκα».
 Καί ξύπνησαν μεμιάς οἱ αἰῶνες κι' ὁ καθένας τους ὠδήγησε
 τὴ μάχιμη ψυχή του νὰ φυλάξουνε τὰ σύνορα ἀπ' τὸ πάτημα
 τοῦ ξένου.
 Κι' ὁ ἥλιος δείχνοντας τὸ πρόσωπό του ἀντίκρουσε χιλιάδες
 ἥλιους ν' ἀστραποβολοῦνε στὸ πρωῒν,
 στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας κι' ἄλλους στὰ χωριά καὶ στὰ
 νησιὰ παρέκει, στὸ βουνὸ
 παντοῦ, παντοῦ, παντοῦ...
- Φωνή : Θὰ πᾶμε στὰ βουνὰ τῆς Βόρειας Ἠπειροῦς νὰ δώσουμε
 τὴ μάχη μὲ τὸ χρῶνο.
 Ἡ λευτεριά ξαναγυρνᾷ σὲ μιά πανάρχαιη μας γωνιά.
 Ἄς καμαρώσει ὁ πρόγονός μας,
 Κληρονομιά στὰ φύτρα μου τὴ μάχη μου ἀναδείχνω.
- Ἀφηγητής : Ὅρμᾷ ὁ στρατὸς μας στὰ παλιά μας πατημένα ἐδάφη
 ρίχνοντας φραγμούς, ἀνοίγοντας λεωφόρους
 χύθηκε ἡ Ἑλλάδα, γέμισε τὸ χιόνι Ἑλλάδα,
 ξυπνᾷ ἡ Ἑλλάδα μας μὲς τὴν Κορυτσᾶ, ξυπνᾷ μὲς τ'
 Ἀργυρόκαστρο,
 δείχνει τὸ πρόσωπό της στὸν καθρέφτη τῶν λαῶν...
- Φωνή : Χτυποῦν, χτυπᾷν καμπάνες,
 δοξολογοῦν καμπάνες,
 χτυπᾷν καμπάνες,
 σειοῦνται, βροντοῦν καμπάνες...
 Εὐωχηθεῖτε.

— ΧΟΡΙΚΟ —

Ἡ λευτεριά δέν ἔχει σύνορα, δέν ἔχει ἰδιοτέλειες,
 δὲ λογαριάζει μὲ τὸν πῆχyu ἢ λευτεριά,
 ἐμπόρευμα δέν εἶναι ἡ λευτεριά γιά νὰ πουλιέται:
 ἡ λευτεριά ἔναι πάθος.

Σωτήρας ὅποιος σώζει ἀπ' τῆ φωτιά τὸ σπίτι,
 κι' αὐτὸς ποὺ καλυμπῶντας σώζει τὸ παιδί,
 κι' αὐτὸς ποὺ σώζει ξενοχτῶντας δίπλα σ' ὅποιο πολεμᾶ
 με ἀρρώστεια,
 κι' αὐτὸς ποὺ σώζει τοῦ ἄλλου τὴν τιμῆ.

Διπλὸς σωτήρας ὅποιος σώζει ἢ δίνει
 σὲ πλούσιο ἢ φτωχό, γερό ἢ ἀδύναμο,
 μικρὸ ἢ μεγάλο, γέρο ἢ νέο
 ἄντρα ἢ γυναίκα,
 τὴ λευτεριά.

(Γ)

Ἄ φ η γ η τ ῆ ς : Εἶν' ὁ χειμῶνας δεύτερος ἐχθρὸς
 καὶ τρώει τὰ πόδια καὶ τὶς μύτες μὲς τῆ γάγγραινα,
 τὰ πρήζει καὶ τὰ ρίχνει ἀνάισθητα στὸ παγωμένο χῶμα.
 Κι' ὅμως κανένας δὲ θὰ τῶθελε ν' ἀφήσῃ ἀνυπεράσπιστο
 τὸ πατρικό του χῶμα, μήτε νὰ προδώσῃ αὐτὸν ποὺ δίπλα του
 τὰ ὅμοια περνᾶ δεινὰ.
 Εἶναι στιγμὲς ποὺ ἡ θύμησῃ τῶν ἤσυχων καιρῶν καὶ τοῦ
 θερμοῦ σπιτιοῦ ἀνεβαίνει
 σὰ θέρη μὲς τὰ σωθικά τους.

Πέρα στ' ἀντίσκηνο χορεύει τ' ὄραμα, μιᾶ ἢ γυναίκα τους,
 νεύει τ' ἀνήλικο μωρό, δακρῦζει ἢ μάνα κι' ἡ ἀδερφή.
 Σὲ μιὰ στιγμὴ γεμίζουνε τριγύρω οἱ χῶροι μὲ ὄνειρο,
 προκλητικὲς προτάσεις κι' ὑποσχέσεις π' ἄφηνε στοὺς
 δρόμους νὰ κυλᾶνε ἡ καθημερινὴ ζωῆ.
 Τοῦτος θ' ἀγόραζε ἕνα σπίτι, κείνος θὰ ἐξασφάλιζε δουλειὰ
 σὲ πολυσύχναστη γωνιά,
 αὐτὸς θὰ σπούδαζε στὸ σκοτεινὸ ἐργαστήριο, ὁ ἄλλος
 θᾶπαιρνε τὰ μάτια του
 νὰ ταξιδέψῃ στὴν ἀνατολὴ μὲ κυκλαδίτικο καράβι,
 αὐτὸς ἐτοῦτο, ἐκεῖνος τ' ἄλλο, βιωτικό, καθημερινὸ γιὰ νὰ
 ἐπιπλεύσῃ στὴ ζωῆ.

Φ ω ν ῆ : Τὸ κανόνιδι σκίζει τὸν ἀγέρα.
 Ἡ πείνα κατατρώει τὰ σωθικά μου.
 Κατασπαράζει ἡ γάγγραινα τὰ πόδια μου.
 Αἱμορραγῶ κι' αἱμορραγῶ χωρὶς τὴν ἀνοιξη.
 Πνίγομαι. Ἐκλείσαν τὰ πλεμόνια μου.

Ἄ φ η γ η τ ῆ ς : Κι' ὅμως μιὰ σπιθαμὴ πιὸ πίσω δὲν κοιτᾶνε, ἀλλὰ μπροστά,
 μπροστά.
 Δὲν ἔχουν αἴσθησῃ τοῦ χρόνου, δὲν τοὺς νοιάζει ἡ νίκη,
 δὲν ἔχει νόημα ἡ ἐπιστολή, τὸ ράδιο δὲν τὸ νοιώθουν,
 ποῦ νᾶναι ἡ ἀνοιξη κανένα δὲ ρωτοῦν.
 Ὡστόσο μέσα τους ἀνάθει καὶ κοχλᾶ τὸ πάθος
 χωρὶς νὰ καθορίζουνε μὲ λόγια σὰν τί νᾶναι,
 φιλότιμο ἢ εὐπρέπεια ἢ παρρησία ψυχῆς.
 Δὲν ἔχει θέσῃ ὁ φόβος ἢ ἡ δειλία μὲς τὸν ὀρίζοντά τους.
 Καὶ ξαφνικά...

Φ ω ν ῆ : Καὶ ξαφνικά! Τὶ ξαφνικά;
 Ποιὸ προμηναὸς κακὸ μὲ τὸν κομένο λόγο;
 Ποιὰ μαύρη συμφορὰ μᾶς πλέκει ἢ μοῖρα;
 Πές μας τί λέγει ἡ φήμη, πές μας!

Ἄ φ η γ η τ ῆ ς : Καὶ ξαφνικά τὸ μαῦρο μήνυμα τὸ φέρανε τὰ ὀλόμαυρα
 κοράκια,

ἦχοι κατάμαυροι σάν τις ἀσέληνες τις νύχτες,
οἱ μαύρες προσταγές πού μοιάζουν μὲ νεροποντή
σὲ δάσος ἔρημο.

«Παραδοθῆτε».

Φωνή : Τώρα πού φτάσαμε στὴν ἄγρια κορυφή;
Τώρα πού πότισα τὸ χῶμα μ' αἷμα;
Τώρα πού ξέχασα τὸν ἄλλο κόσμο;

— ΧΟΡΙΚΟ —

Ἄν ρίξω τὸ ντουφέκι χάμω
δὲν παραδίνω ἐγὼ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ψυχὴ.
Καὶ μὲ γερμένο κάτω τὸ κεφάλι βλέπω
μόνο οὐρανὸ καὶ φῶς.

Μὲ δάκτυλα πρησμένα καὶ καρδιά
ἀσθениκὴν ἀπ' τοὺς ρευματισμούς,
μὲ δυὸ κομένα ἀπὸ τὴν φτέρνα πόδια
κι' ἓνα πλεμόνι δυσπνοϊκὸ
θὰ πολεμῶ μὲ τὴν ψυχὴ, θὰ πολεμῶ.

Ὅσο κι' ἂν εἶναι μαύρη ἡ νύχτα
θὰ μὲ προσμένῃ ἡ ἀνατολή.
Δὲν πέθανα ποτέ. Θὰ ρίξω τὸ ντουφέκι
μὰ θὰ νικήσω μὲ τὸν μπροῦντζο τῆς ψυχῆς.

Ἄφηγητής : Δὲν ἔχει θάνατο γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ANNA RYDSTEDT *)

Η ΚΑΡΔΙΑ

Τα χρόνια μου πέρασαν,
στο βάρος του κορμού μου ζω μονάχα
σα μαζεμένους μέσα στο πετσί ὄγκος στο χρόνο.
Ω, πάντα παρόντα χρόνια,
ἤδη κατάστεγνα
στὴ νεότερη ηλικία του κάλυκα τῆς ζωῆς μου.

Μα τί τῆς μέλει τῆς ζωῆς σε λίγα χρόνια
για τοῦτο το κορμί;
Φευγάτο θὰ ἔναι τότε το σῶμα απ' τ' ὄνομά μου.
Κι ἔπειτα θὰ σθηστεί και τ' ὄνομά μου
σα θα πεθάνουν οἱ ἀγαπημένες μου υπάρξεις.
Κι ἡ παρουσία μου τότε θὰ ἔναι κι αὐτὴ φεγάτη.

Ὅμως ἐδῶ εἶναι μα ὄχθη για τὴ γη
το ψηλὸ κατῶφλι του βραχονησιού
ανοιχτὸ κατὰ το πέλαγο.
Γλαροσύννεφα περνοῦν στο γαλάζιο ουρανὸ.
Σαν τὴν ἀνάπαυση των πουλιῶν σε κίνηση
εἶναι κι ἀνάπαυσή μου στὴν Καρδιά.

Απο τὸ σουηδικὸ
ΜΕΣΕΒΡΙΝΟΣ

*) Απο τὶς νέες Σουηδέζες ποιήτριες. Πρωτοφανερώθηκε στα 1953. Εἶναι καθηγήτρια στὴ
Στοκχόλμη.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ

Ξαναγυρνάει στο σπίτι του· παλινοστεί στην πατρίδα του
κάτι σὰν ξένος... περαστικός, μουσαφίρης·
ποιὸς τὸν θυμᾶται;

Ξαναγύρισα, λέει, νὰ προσκυνήσω τὸ γενέθλιο χῶμα
νὰ ξαναἰδῶ τὴν μουριά στὴν αὐλή, τὸ πηγάδι...
λαχταρῶ νὰ ξανακούσω τὸ ζιζίκι στὸ πεύκο...
Θὰ πάω νὰ ἰδῶ τοὺς δικούς μου, τοὺς φίλους...

Πέεε Γκύντ, μὲ χιονᾶτα μαλλιά
μετανάστη Ὀδυσσεά... ἢ Τζίμη, Γεράσιμε...

Δὲν εἶνε ἐδῶ μήτε αὐλή, μήτε μουριά ἢ ζιζίκι στὸ πεύκο...
Δὲν κυτᾶς; πολυκατοικίες, στοές, καταστήματα, ἀγάλματα
Τὸ κυπαρισσάκι θὰ νανουρίζει στὴν ρίζα
τοὺς δικούς σου στὸν τάφο... Μήτε θᾶρθουνε πᾶ οἱ σκιές
νὰ σὲ ρωτήσουν ἀπὸ ποῦ ξεμπαράρισες... ἀπὸ ποιά ξενητεία...

—Σίγουρα κάνετε λάθος! Ὁ Οὐρανὸς εἶνε ἴδιος σὰν τότες
φορᾶει τὸ ἴδιο χαμόγελο, ταξιδεύει τὰ ἴδια πουλιά, κορυδαλλοὺς, χελιδόνια...
ταξιδεύει τοὺς ἴδιους ἀνέμους... Στὸ καμπαναριὸ σοδιάζει ρυτίδες
ἢ ἴδια καμπάνα ὅπως τότε, ἢ γιὰ καμπανούλα τοῦ ἄη-Φιλίππου...
Θὰ πάω νὰ σύρω τὸ κρεμασμένο σχοινί; Θὰ πάω νὰ τῆς ζητήσω ἀντίδωρο.
Στὴν αὐλή, ποῦ τὴ λέτε βεράντα, τὰ ἴδια πουκάμισα
τὰ ἴδια λευκὰ μυστικά τῶν κοριτσιῶνε στεγνώνουν στὸν ἥλιο...
Σ' εὐχαριστῶ ἀγία παρθένα μου μνήμη...

Κι' ἀκούω, νὰ μοῦ ψιθυρίζει σταῦτι μιά φωνή
μὲ τὴν φωνὴ τῆς Ἑλένης μου
σὲ περιμέναμε χθές, ἤρθες σήμερα...

Στὸ χέρι μου ἀκουμπάει ζεστὸ σὰν ἓνα μάλλινο ρούχο
τὸ παπουδιασμένο χεράκι τῆς μάνας μου...
Εἶμαι ἐδῶ καφερῆ. Εἶμαι ἐδῶ κατακαυμένη γερόντισσα.
Εἶμαι ἐδῶ στὴν πατρίδα κυρὰ Παναγιώτα...

Μὰ τί βλέπω; Βουρκώνουν τὰ μάτια σου, λιανοτρέμει
τάχειλι σου, λιγοθυμᾶει ἡ ἀνάσα σου;
Μὲ ξεπροβοδίσσατε χθές κυρὰ Παναγιώτα
—πρὶν πενήνταδύο καλοκαίρια—
Ξαναγύρισα σήμερα...

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ

(δ ι ή γ η μ α)

Ἡ Σταυρούλα φύλαγε μέσ' τὸ μυαλό της κάμποσα ὄνειροπολήματα παρμένα ἀπὸ βιβλία. Μέσ' τὴν καρδιά της κρατοῦσε ἓνα θεωρητικὸ ἔρεθισμὸ. Μέσ' τὴν ὄρασή της κυριαρχοῦσε ἡ μικρὴ πολιτεία γεμάτη σκόνη, στριμωγία, ἀγωνία, θόρυβο. Συνέχεια ἢ συννεφιά κι' ἡ κουφόβραση. Κλαδάκι κανένα. Μέσ' τὸ στήθος της ἀσφυκτιοῦσαν οἱ νοσηρὲς κι' ἐκνευριστικὲς ἐντυπώσεις. Κι' αὐτὴ νάνα ὑποχρεωμένη νὰ γράφῃ γιὰ νὰ κερδίσῃ τὸ ψωμάκι της καὶ νὰ τὴ τρώῃ, σημάδι ἀδυναμίας, ὁ φόβος τῆς αἰσθητικῆς. Τὴ νύχτα μόλις ἔκανε νὰ κλείσῃ τὰ μάτια, νάσου ἡ κρίσιμη ὥρα μὲ χέρια ματωμένα νὰ κρατῇ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μέσ' τὸ γρήγορο κι' ἄγριο παλμὸ της. Πλάσματα ἀγνώριστα κι' ἀπλησίαστα μέσ' τὴ θεομηνία. Οἱ ἐπιφύλλες συνεχίζονταν καὶ δημιουργήσαν μιὰ κατάσταση παθολογικὴ σὰν κείνες ποὺ τὸ χαρακτηριστικὸ τῶν ὄνειρων εἶναι ἡ διαύγεια κι' ἡ ὑπερβολὴ καὶ συναρμολογοῦν ἓνα πλάνο τερατώδικο ποὺ στὸ ξύπνιο πιστεύεται γι' ἀληθινός. Ἔτσι τερατώδεις παραστάσεις κυριάρχησαν στὸ ξεχαρβαλωμένονκι' ἐξημιμένο της ὄργανισμὸ καὶ στὶς ἀφηγήσεις της. Εὐτυχῶς τώρα εἶχε ἓνα μῆνα ἄδεια καὶ κάποια φίλη καθηγήτρια κανόνισε νὰ φιλοξενηθῇ στὸ χωριὸ ἀπὸ τοὺς γονιοὺς της.

Στὸ ὑπαιθερο ἔφτασε τὴν ὥρα ποὺ τὸ σκοτάδι σκέπαζε τὴν ὁρμὴ τοῦ καλοκαιριοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὴ περιέμεναν παρουσίασαν ἐλευθερία στὸς τρόπους. Μάτια φιλόξενα τὴ χαϊδολόγησαν. Οὔτε φορτικοὶ στὶς περιποιήσεις τους οὔτε περιέργοι στὶς ἐρωτήσεις τους. Τῆς ἔδειξαν ποῦ νὰ πλῆθῃ, τὴν ὠδήγησαν στὸ δωμάτιο ποὺ τῆς ετοίμασαν κι' ἀποσύρθηκαν διακριτικά. Ὅταν τὸ τραπέζι ετοιμάστηκε τὴ κάλεσαν. Σὰν ἀπόφαγαν ἄρχισαν νὰ κουβεντιάξουν. Ἦρταν καὶ γείτονες. Τὰ μεσάνυχτα τοὺς βρῆκαν μὲ σχέδια καὶ συνδυασμοὺς γιὰ τὴ καλύτερη καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ τὴ προφύλαξή της ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Σταυρούλα πρὸσεχε πολὺ. Ἦθελε νὰ μιλήσῃ νὰ πῇ κάτι γιὰ νὰ μὴ φανῇ φαντασμένη κι' ἀκατάδεχτη, ὅμως ἐνιωθε πὼς ἔκανε τὴ γῆ ἀπὸ τὰ πόδια της. Δὲ μποροῦσε νὰ προσβάλῃ τὸν ἑαυτὸ της. Μιὰ φωνὴ ἀπὸ μέσα της τὴ κοροῖδευε. Ἐδῶ δὲν ἔχει νὰ προσφέρῃς τίποτε, δὲ μπορεῖς νὰ συναγωνιστῆς τίποτε. Δὲν ἔχεις νὰ διδάξῃς κανένα μὲ τὴ πείρα τῆς λογοτεχνίας καὶ πολιτείας σου. Κανένας χωριάτης δὲ προσπαθοῦσε νὰ σκαλίσῃ φράσεις κι' οὔτε νὰ μπερδέψῃ ἔννοιες. Ἐρριχναν ὄλο τὸ λόγο τους καὶ κείνος ἔμενεν ἀμετατόπιτος. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ κοντέψῃ ἢ φραστικὴ πολυτέλεια! Λόγος μικρὸς σ' ἔκταση θεμελιωμένος ὅμως στὴν ἄμεση χρησιμότητα συγκεντρωμένος κάτω ἀπὸ ἓνα πρόσταγμα ἔτσι ποὺ ἐξηγοῦνταν καὶ συνεννοοῦνταν οἱ συνομιλητές. «Ἐσεὶ ἢ γῆ τοὺς νόμους της», «Πρέπει νὰ τὴ δουλέψῃς συνέχεια», «Ἄν καταφέρῃς νὰ μάθῃς οὔλα της τὰ μυστικὰ τσ' ὑποταχτῆς της τότε τσαὶ τσεῖνη ἐν νὰ δουλέψῃ οὔλες σου τὲς ἀνάγκες». Κι' ἓνας ἐλιγμὸς καθωδηγημένος ἀπὸ σκέψη πονηρὴ ποὺ τὴν ὑπαγόρευε ἢ ἀνάγκη ποὺ πίεζε κι' ἤθελε νὰ νικήσῃ τὴν ἀντίσταση. «Τσαὶ κομπάρε ἴντα φύτεψες τσεῖνα τὰ τσιμπαρίσσια τσαὶ σκοτεινιάζουν, κάμνουν τὸ κτήμα φοητσίαρινον;» «Ἐν τὸ καταλάβει; Ἐν γιὰ νὰ κρατοῦν τὸν ἀέρα ποὺ κατεβαίνει ἀσυλλόιστος ποὺ τὸ βρονό».

«Ἄτε τώρα νὰ τσιμπαρθοῦμε νάχουμε τσιμπαροῦρες δυνάμεις αἰῶιο γιὰ δουλεῖα». Πῆγε κι' ἡ Στ. στὴ κάμαρά της, κάπως δυσανεστημένη μὲ τὸν ἑαυτὸ της. Ἄκους ἐκεῖ νὰ παρὰλύσῃ ἢ γλώσσα της! Ἄφου δὲ μποροῦσε νὰ πάρῃ μέρος στὸ διάλογο γιὰτὶ δὲν ἔλεγε τοῦλάχιστον λίγες φράσεις ρομαντικῆς φυσιολογείας; Ἡ φωνὴ ὅμως ἀπὸ μέσα της τὴ κοροῖδευε. «Καημένη, δὲ βλέπεις πὼς οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς δὲν ἔμνοῦν καὶ δὲ ρεμβάζουν; Δὲν κατάλαβες πὼς ζοῦν τὸ θαυμασμὸ τους μὲ τὴ πειθαρχία στὰ προστάγματα τῆς γῆς μὲ τὴν ἀντίληψη τῶν νόμων ποὺ τοὺς κυκλώνουν; Τί θάλλασσε ἢ τί θὰ πρόσθετε ἢ φραστικὴ δημοκοπία μιὰς πολιτίσας;

Τὴν ἄλλη μέρα ὄλο πῆγαν στὴ δουλειά τους. Ἡ Στ. βγῆκε περίπατο. Ἐνοιωθε τὴ διάθεση νὰ περπατήσῃ στὸ χῶμα ποὺ τὸ κυβερνοῦσε ἢ φύση καὶ πιστευόταν ἀπάνω του ἀδέσμευτες τίς τέσσερις ἐποχές. Ὁ ἥλιος ἔλουζεν ὄλα μ' ἓνα φῶς ἀπολυτρωτικὸ. Λὲς καὶ διάβαζεν Ὀμηρο. Πρώτῃ στιγμὴ μιὰς ἀναπάντεχης ἡρεμίας. Ἡ λογοτέχνης τὴν ἐγχατέλειπε. Ἡ γυναίκα γύριζε στὶς περιέργειες καὶ τοὺς θαυμασμοὺς τῆς παιδικῆς της ἡλικίας. Δὲν ἔφαχνε μέσα σὲ κείμενα, δὲν ἀμφέβαλλε, δὲν ἔστρωνε σωρεῖτες συλλογισμῶν, δὲ κρέμμαζεν ἐρωτηματικά. Ἐδῖνε χαρὰ στὰ μάτια, πρόσφερε δυνατὲς ἐκπλήξεις στὴ γούση κι' ἀφῆν. Ἐσυνθε κι' ἔβαζεν αὐτὶ στὸ χῶμα. «Ἐδῶ δὲν ἔχεις νὰ προσφέρῃς τίποτε. Ὅλο τὸ ἴδιο συμ-

πέρασμα τῆ συνόδευε. Τὸ χρέμμαζε σὲ μιὰ μηλιά καὶ τῶβρισκε σὲ λίγο σὲ μιὰ ἀχλαδιά. Τὸ ἐπαλήθευε σὲ κάθε βῆμα τῆς, στὸν ἀνθό, στὸ καρπὸ, στὴ σοφία ἢ τὸλμη κάθε μικροοργανισμοῦ, στὸ πνεῦμα τῆς προσαρμογῆς ποὺ κυβερνοῦσεν ὅλα.

Πέρασαν μερικὲς μέρες. Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴ γῆ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς, ἡ ἐπαφή μὲ τὴ πείρα καὶ τὶς γόνιμες ἀνησιχίες τοὺς μαζεύονταν μέσα τῆς μὲ μιὰ διάθεση νὰ τῆ βοηθήσουν στὴ πάλη τῆς γιὰ ἓνα λάφυρο ἀκριβό· ποὺ ὀλοένα ἀναζητοῦσε στὶς μελέτες τῆς. Ἐτρογγε καλὰ, κοιμόταν καλὰ, ἔκαμνε κάθε μέρα περίπατο καὶ σὰν ἔνοιωσε πὺ δυναμωμένη ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ «ἐργαστήριον ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν» ποὺ στήθηκε στὸ γειτονικὸ λόφο. —Πόσος εἶναι ὁ δρόμος ὡς ἐκεῖ; Ρώτησε μιὰ μέρα ἓνα χωριάτη. —Οὔτε μισὴ ὥρα τῆς ἀπάντησεν ἀμέσως κείνος καὶ τὴν ἔπεισε. Περιπάτησε δυὸ ὥρες καὶ δὲν εἶχε φτάσει ἀκόμα. Συνάντησε ἓνα ρημοκλήσι κ' εἶπε νὰ κάμη σταθμό. Μπήκε. Τὸ πάτωμα σκεπασμένο ὡς ἓνα ἱπὸ ἀνθρώπου ἀπὸ συντρίμια πεσμένου θόλου. Οἱ τοῖχοι πρασινομένοι ἀπὸ μούχλα. Σαῦρες ἀλληλοκυνθιοῦνταν ἀνάμεσα στὰ χαλάσματα καὶ μερικὲς σταμάτησαν μὲ τὸ στήθος λαχανιασμένο καὶ κύτταζαν τὴ γυναῖκα μὲ τὰ πονηρὰ ματάκια τους. Ἐνα μεγάλο φίδι ποὺ κοιμόταν στὴ πίσω μεριά τοῦ ἡλιόλουστου προαυλίου ἀργοξετύλιξε τὶς μαῦρες κοιλοῦρες του μ' ἓνα ἀνατριχιαστικὸ σύριγμα γιὰ τὴ παρείσακτη. —Φεύγω, ψιθύρισε τρομαγμένη ἡ γυναῖκα. Δὲ κάνει νὰ μπαίνει κανεὶς σὲ ρημαγμένα ξωκλήσια. Σκεπτόταν περπατώντας. Γιατὶ ὁ χωριάτης μοῦ εἶπε μισὴ ὥρα; Ἐξήγησε τὸ λάθος του.

Στενὸς ὁ δρίζοντας τοῦ ἀνθρώπου τῆς ὑπαίθρου. Ὁ λόφος βρίσκεται μὲς τὸ στενὸ κύκλο του. Σ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχουν μεγάλες ἀποστάσεις. Οὔτε ὁ ἄνθρωπος οὔτε ἡ σκέψη του μποροῦν νὰ περπατήσουν σὲ μεγάλη ἀπόσταση. Ὅλα γύρω του, στὴ κατοχὴ του, στὴ δούλεψή του, στὴν ἀντίληψή του λίγα ὄρατὰ, χρήσιμα καὶ στερεά. Πρόσεξε πὺς πρώτη φορὰ ἡ σκέψη τῆς γεννοῦσε λόγο ποὺ ἔδινεν ἀπάντηση ὀριστικὴ κ' ἀναντίρροπη σὲ ἀπορίες. Περιπάτησε ἀκόμη μιὰ ὥρα κ' ἔφτασε στὸ ἐργαστήριον ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς θετικὸς ἐπιστήμονας τὴ δέχτηκε κάτω ψυχρὰ. Τὸ βλέμμα τῆς ἄραξε σὲ μιὰ γωνιὰ κάμποσα «Κυριακὰ ἔντυπα» ἀνάνοιχτα. Πικράθηκε. Δὲν ἦταν λοιπὸν μορφῆ ἓν μέρους τῆς θετικῆς ἐπιστήμης ἡ ἀρενηση τῶν λογοτεχνικῶν ἀγώνων σὲ ὥρα ποὺ φτιάχονταν ἓνας πολιτισμὸς πάνω σὲ λείπτερο ἔδαφος; Δὲν ἦταν περιφρόνηση πρὸς τὴ ταραχὴ καὶ τὸ δημιουργικὸ κέφι μᾶς τάξης ἀνθρώπων; Δὲ μίλησε ὅμως γι' αὐτὸ παρὰ ὑπέβαλε τὴν ἐρώτηση. —Ποῦ στηρίζετε τὶς δημιουργίες σας; —Στὸ ἀπαραίτητο τοῦ ἐλέγχου. Ἡ ἀπάντηση ἔπεισε κάπως ἀπότομα μὲ κάποια θανασιότητα θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς σὰ χαλάζι. Ἡ γυναῖκα εἶπε σιγὰ. Ἀηλαδῆ, τί ἔννοεῖτε; —Νὰ γιὰ μᾶς τοὺς θετικὸς ἡ ἀποδεικτικὴ διαδικασία εἶναι ἀπαραίτητη. Πῆγε μολύβι καὶ χαρτὶ κ' ἔγραψε κάμποσους τύπους. Ἄρχισε ν' ἀναλύη τὰ σύμβολα καὶ τὴν ἔνοιό τους. Ὑστερα μάζεψε ὅλα τὰ πορίσματα. Τὰ χρησιμοποίησε νὰ συνθέσῃ κάτι καινούριο. Τὸ δοκίμασε ἂν πρακτικὰ ἦταν ἐφαρμόσιμο. Ἐκαμεν ἐπαλήθευη. Τὸ λογοτεχνικὸ φιλότιμο ξύπνησε μέσα στὴ γυναῖκα. Ἐνοιώθη τὴν ἀνάγκη νὰ ταπεινώσῃ αὐτὸ τὸ κυνικὸ ὕφος. Προτιμῶ τὴ δική μου δουλειά, εἶπε. Δὲ μ' ἀρέσουν τὰ δεσμά. Ἄλλο πρῶμα ἡ φαντασία κ' οἱ αἰσθήσεις ἐλεύτερες. —Δηλ. ἀνεξέλεγκτες; χαμογέλαχεν ὁ θετικὸς. Μὰ, κυρία μου, συνέχισε δὲ ἔξερετε πὺς ἡ ἐπιστήμη προχωρεῖ στὶς πραγματοποιήσεις τῆς καὶ μὲ τὴ φαντασία καὶ μὲ τὴν αἴσθησιν ποὺ τὶς ἐλέγχει ἡ Γνώση; Τί ἄλλο εἶναι τὸ πείραμα ἀπὸ ἱκανότητα τῆς σκέψης νὰ μεταβάλλῃ τὰ ἐρωτήματα σὲ στοιχεῖα ἔρευνας; Τί ἄλλο εἶναι παρὰ ἐλευθερία τῆς ἀτόμου νὰ κινήται στὸ τερασθίο κύκλο τῶν φυσικῶν γνώσεων καὶ νὰ προχωρῆ; Τί ἀντιπροσωπεύει τὸ πορίσμα παρὰ μεαβολὴ ὄλων τῶν πῦ πάνω σὲ ζητήματα ἀρχῶν κ' ἀντιμετώπιση νέων καταστάσεων ποὺ δίνουν πρωτοβουλία στὸν ἄνθρωπο νὰ δώσῃ ἔργο χρήσιμο;

—Θέλετε νὰ πῆτε πὺς ἡ προσφορὰ ἡ δική μας εἶναι ἀχρηστη; Μὰ φτάσαμεν ὡς τὸ διανοητικὸ μυθιστόρημα. —Δὲν εἶπα κάτι τέτοιο. Ἀπάντησεν ὁ θετικὸς. Μόνον ποὺ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος περὶ σήμερον μεγάλες ψυχικὲς κ' ἠθικὲς κρίσεις καλύτερα νὰ ἐλέγχεται ἢ διανόησῃ ἂν εἶναι ὑγιής. Νὰ προσφέρῃ σθένος, διάβολε, (παρὰφέρθηκε κάπως ἐδῶ) κ' ὄχι νὰ μερδεύῃ πιότερο. Ἐπεισε πολὺ κομμένα ὁ λόγος του. —Καὶ πὺς νὰ ἐλέγχεται; ψιθύρισεν ἡ γυναῖκα. —Μὲ τὸ μέτρο τοῦ πρακτικοῦ. —Δηλαδῆ; —Προσφέρει λύτρωση; Πόση; ποιοῦ εἶδους; Σὰ καὶ τὴν ἄλλη φορὰ στὸ χωριάτικο σπίτι ἡ γυναῖκα ἔτσι καὶ τώρα ἔνοιωθε πὺς ἔχανε τὴ γῆ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς. Ἀποτόλμησε θυμωμένη μὲ τὴ σειρά τῆς. —Ὅμως ἂν γινόταν ψηφοφορία πάνω στὰ λεγόμενά σας μεταξὺ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, δηλ. τῶν λογοτεχνῶν, εἶμαι σίγουρη πὺς θὰ χάνατε. Καὶ κείνος ὁ ἀπαθέστατος ἀνικαίτητος. —Μόνον γιὰ τοὺς λογοτέχνες γράφετε; Κι' ὕστερα ἡ θέληση τῶν ψηφοφόρων θὰ ἦταν ὑγιής καὶ χρήσιμη ἂν εἶχαν συγχωνέψῃ μέσα τους τὴ γενικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, τῆς φύσης, τῆς ψυχῆς

των πραγμάτων, ἃν ἦσαν δηλ. «ἄριστοι» κατὰ πῶς ἔλεγεν ὁ Σωκράτης. Προόστεσε κάπως πικρά. Καὶ ποῦ νὰ ξέρετε πόση θετικὴ δύναμις χρειάζεται γιὰ νὰ ἐξουδετερωθῇ ἡ ἀρνητικὴ. Ἄρπαξε ξανά τὸ χαρτί καὶ τὸ μολύβι κι' ἄρχισε νὰ καταγράφῃ ἐξιτώσεις, σημεῖα, σχέδια νὰ ἐξηγῇ νόμους. Ἡ γυναίκα τὸ μόνο ποῦ κατάλαβε ἦταν πῶς τῆς ἔλειπεν ἡ αἴσθησις αὐτῶν τῶν + καὶ — ποῦ ἀλλοίωσαν τὴ παράστασι τῶν ἀριθμῶν, τῆς ἀναλογίας, τοῦ σχήματος. Ἡ εὐαισθησία τῆς ὅμως ἄρπαξε τὸ χῶρο αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν εἶδε τριγυρισμένο ἀπὸ μιὰ πελώρια, ἀδιάσπαστη γραμμὴ. Τὸν ἔνοιωσε στερεό, ἀδιάμευτο. Ὅλα στὴν ἀντίληψη κείνου ποῦ τὸν ὠρίζε θὰ ἦταν ἐξηγημένα, ἀποδεδειγμένα, ἀλάθητα, ὅλα στὴ δούλειψή του χεῖρα. Τέλος πάντων, σκέφτηκε, αὐτοὶ οἱ φυσικοὶ νόμοι ἔχουν μιὰ στερεότητα καὶ μὴν ἀδιαλλαξία ποῦ μόνο μὲ τὴ μεγάλη ἀπλότητα καὶ τὴν ἀπεριόριστη γενικότητα τῶν χωριάτικων λόγων μποροῦν νὰ συγκριθοῦν. Ἦταν τὸ δεύτερο συμπέρασμα ποῦ κέρδιζε στὴν ἐξοχή. Σηκώθηκε, ἀπλώσε τὸ χέρι γιὰ ἀποχαιρετισμό. — Σταθῆτε μιὰ καὶ πέρασε ἡ ὥρα τῆς δουλειᾶς νὰ σᾶς πάω μὲ τὸ αὐτοκίνητό μου εἶπεν ὁ θετικὸς.

— Καλέ, αὐτὸς δὲν εἶναι καὶ τόσο καλὸς. Πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς γυναίκας.

Σούρουπο καὶ τὸ χωριὸ σκοτεινόν. Ἀκόμα τὸ σχέδιον ἐξηλεκτρισμοῦ δὲ πέρασε ἀπ' ἐδῶ. — Ποῦ εἶναι τὸ σπίτι; ρώτησεν ὁ ἄντρας. Ὅλα μοιαστά. Ἡ γυναίκα καθὼς ἦταν καὶ συγχισμένη δυσκολευόταν νὰ τὸ ὀρίσῃ. Ὁ κόκορας ὅμως ποῦ λάλησε μὲ τὴ γνώριμη φωνὴ του ἔβαλε σίγουρη ὑπογραφή στὴ τοπογραφικὴν ἀναγνώριση. Κατέβηκαν. Κτύπησαν τὴ πόρτα. Τὰ ἴδια φιλόξενα μάτια χαϊδολόγησαν τώρα καὶ τοὺς δύο. Πρότειναν καὶ στὸν ἄντρα νὰ καθῆται μαζί τους. Κείνος δέχτηκε. Ὑστερα ἀπὸ τὰ τυπικά.

— Ἔ, τί λέτε, θὰ λύσετε τὸ πρόβλημα τῆς βροχῆς;

— Ὅπου νᾶσαι κάτι θὰ γίνῃ. Αὐτὴ ἡ κυρὰ ιδιότροπη φύση πρέπει νὰῖρη τὸν ἀφέντη τῆς.

Ἡ νοικοκυρὰ ἔφερε κρασί, ψωμί, ἐλιές, χαλλούμι, αὐγά, παστά, λουκάνικα.

— Νὰ ποῦμε στὴν ὑγείᾳ τῆς συνεργασίας μας. Εἶπεν ὁ νοικοκύρης. Ὁ δέξασαν μερικὰ ποτηράκια. Ἐνας γυιὸς ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ γείτονες ποῦ εἶχαν δεῖ αὐτοκίνητο σταματημένο ἔξω ἀπὸ τὴ πόρτα ἦσαν νὰ χαιρετήσουν τὸ ξένο. Νέοι καὶ νέες τραγουδοῦσαν ἀπλά χωριάτικα τραγοῦδια. «Ποῦ κάτω στὴ τρανταφυλιά ἐν τὰ γεννητικά τῆς. Ἐπέφταν τὰ τραντάφυλλα τσίαι πῆρεν ἡ ὀγρὰ τῆς». «Τσιὰ ποῦ τὸ Ριζοκάρπασσον ἴσια μὲ τὴ Γαλιούσα ἐν εἶδασι τὰ μάτια μου τέθειαν μαυρομαλλοῦσαν»... Ἡ γυναίκα πρόσεξε πῶς ὁ ἐπιστήμονας συγκαίνιταν. Σὲ μιὰ στιγμή μάλιστα ἄρχισε νὰ σιγοσφυρίζῃ. Μὰ εἶχε λοιπὸν αἰσθημα;

Τὴ νύχτα ἡ Σταυρούλα κακοκοιμήθηκε. Προσπαθοῦσε νὰ προσδιορίσῃ τὸ χῶρο τῆς δημιουργίας τῆς. Σηκώθηκε. Δοκίμασε νὰ σχεδιάσῃ μιὰ περιφέρεια. Ἀπελιζόταν ποῦ τὴν εὗρισκε γεμάτη ἀνοίγματα. Πέταξε τὸ μολύβι καὶ ξαναπῆγε στὸ κρεβάτι τῆς. Ἄρχισε ἓνα μονόλογο ποῦ κοροῖδευε τὴν ἀδυναμία τῆς. Καλέ, τί ιδέες εἶναι αὐτές; Μὰ ἡ τέχνη δὲν ὑπακούει στὴ μηχανικὴ. Δὲ κατατάσσεται στὸ τροχόν. Τὸ λογοτέχνημα δὲν εἶναι εἶδος καουτσούκ. Κι' οὔτε στὴ λογικὴ μπορεῖ νὰ ὑποταχθῇ. Μὲ μόνη τὴ λογικὴ μπορεῖ ἀρὰ γε νὰ ὑπερηξηθῇ ἡ φύσις, ἡ αἴσθησις; Μὲ μόνη τὴ λογικὴ μπορεῖς νὰ προβλέψῃς τρεῖς περιπτώσεις ἐνῶ εἶναι ἑκατομμύρια. Τρεμουλιαστά ψέλλισε. Γιατί κλονίστηκες; Ξέχασες πῶς ὑπάρχει κι' ὁ χῶρος τῆς δικῆς σου προσφοράς; Ἡ αἰσθητικὴ χαρὰ τί σχῆμα ἔχει; Καμπύλη; Τεθλασμένη; τί σὲ νοιάζει τέλος πάντων; Γύρισε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά. Στὸ τοίχο εἶδε δύο κύκλους νὰ ἐφάπτονται καὶ νᾶχουν ἓνα τιμημα κοινόν. Ποῦ βρέθηκαν; Ἀνακάθισε. Ἄνοιξε πελώρια μάτια. Στὴ μιὰ περιφέρεια λαμπύριζαν γράμματα ποῦ σχημάτιζαν Γῆ, στὴν ἄλλη Οὐρανός. Στὸν ἓνα χῶρο πάνω ἀπὸ τὸ κέντρο ἀναγραφόταν πελώρια μιὰ λέξη Γεωργός. Στὸν ἄλλο Θετικὸς ἐπιστήμονας. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στὰ χεῖρα καὶ δύο δάκρυα ἀγοκύλησαν. Μακάρι νὰ μποροῦσα νὰ σχεδιάσω ἓνα σχῆμα ποῦ νὰ ἐφάπτεται ἄς εἶναι καὶ σ' ἓνα μόνο σημεῖο μὲ τοὺς δύο κύκλους. Δὲ θέλω νὰ μείνω ἀποκομμένη ἀπὸ τὸ κόσμον. Μὰ πῶς; Ὑστερα ἀργογλύστρησε κάτω ἀπὸ τὰ σεντόνια. Ἄφησε τὸ ἓνα χέρι ἔξω. Μὲ τὴ παλάμη σκέπασε τὸ μέρος ποῦ εἶχαν φανῇ οἱ κύκλοι. Ἔτσι. Κούνησε πάνω κάτω τὸ χέρι. Νὰ τοὺς σβῆσῃ.

Στὴ πόλῃ κατέβηκε πρὶ τελείωσις ἡ ἀδειὰ τῆς. Σκυμμένη στὰ χαρτιά προσπαθεῖ νὰ ἐτοιμάσῃ λίγες ἱστορίες. Τὸ πράσινο τῆς ἐξοχῆς στήνεται μπροστά τῆς. Δὲ βαρύνεται γιὰ τὴ νὰ ἀναφέρῃ; Ποῦ μπορεῖ νὰ συγκινήσῃ; Ἐδῶ χρειάζεται μιὰ ἄλλη. Ἡ τριανταφυλιά, ἡ ὀγρὰ, ἐδῶ κορυφώσα. Βυθίζεται στὴ συλλογὴ. Τίποτε. Ἡ δροσιὰ τῆς ἐξοχῆς ποῦ ἔχει ἀκόμη μέσα τῆς δὲ μπορεῖ νὰ γεννήσῃ αὐτὸ ποῦ θέλει. Σηκώνει τὸ κεφάλι. Ἄν κάμῃ μιὰ βόλτα νυχτερινὴ νὰ συναντήσῃ, νὰ περιεργασθῇ; Φαινόταν ἡρεμῆ. Μιὰ θέλησις καὶ μιὰ ἐνεργ-

γητικότητα έλαμψε στά φλογισμένα μάτια της και στο λεπτό χλωμό πρόσωπό της. 'Οπωσδήποτε πρέπει νά βοή θέματα και μάλιστα κάτω διαφορετικά για νά φανή άνανεωμένη. Τράβηξε σ' άπόμερους δρόμους άνάμεσα από φτωχογειονίες και καταγωγία. Συνάντησε λογις-λογής ύποκειμενα μά δέν άπόρησε ούτε νοιάστηκε. 'Άλλωστε και κανείς δέ νοιάστηκε γι' αυτή. 'Η φυσιογνωμία ενός νέου τράβηξε τή προσοχή της. Πολύ λεπτοκαμωμένος με χαρακτηριστικά κι' έπιδερμίδα πούδειχναν «καταγωγή» μά άτημέλτος από σκοπού θάλεγε κανείς. Καπέλο στρατατασαρισμένο, ριγμένο μ' άτσαλο τρόπο στο κεφάλι. Παπούτσια γεμάτα λάσπη, ρούχα με λεκέδες κι' ύμως δέ φαινόταν νά ντρέπεται ή νά σ'ενοχωριέται για τήν εμφάνισή του. 'Η λογοτέχνης κύτταξε τó πρόσωπό του. Κάποια μοχθηρή περιφρόνηση σωρεμένη γύρω από τά χείλη του. Στα μάτια κάτι πούμοιαζε με τρέλλα, με τρόμο. Μά ντροπή ούτε ίχνος. 'Ένας γέρος με πρησιμένα μάτια και κόκκινη μύτη τόν πήρε από πίσω. —Στάσου, φίλε, νά περπατήσουμε μαζί. Αυτό ναι. 'Ηταν εικόνα πού ερέθιζε δελεαστικά τήν αίσθηση. Θάδινε ένα κείμενο θολό, σχιαμερό, μ' άποδεχτό. Συνέχισε τó δρόμο της άνάμεσα από κτίρια πού στρίμωχταν και πλάκωναν. Οί εύχάριστες έντυπώσεις τής έξοχής μέναν όλοένα πίσω. Προβάδιαν τώρα μέσα της οί νοσηρές κι' έννευριστικές. 'Τότερα βγήκε στο δρόμο τó πλατύ πού θά τήν έβγαζε στο σπίτι της. 'Ωρες πρωινές σχεδόν. Μακριά στην άκρη τούδρανου μαυρίζει ένα δασάκι. Μαζεμένοι φανάζουν. 'Η άστυνομία προσπαθεί νά τούς σκορπίσει. 'Η λογοτέχνης κοντεύει. Μπορεί νά είναι ένα θέμα. 'Ένα αυτοκίνητο άναπόδογουρισμένο. 'Ένα κρανίο άνοιγμένο. Πιό κάτω τρεις άλλοι νέοι βογογούν. Κάποιο χέρι κρέμμεται πεθαμμένο, σά τοποθετούν στο φρεσιό τó κορμί. 'Όλοι νέοι ψυθυρίζει ένας άστυνομικός. Κάποιο προσθέτει. Δεκαευνά χρονών. Αυό διαβάτες πλησιάζουν. Είναι ένας ώριμος κι' ένας άμούστακος πού κατέβηκαν πεζή από τó προάστειο και πάνε στο γραφείο έξευρέσεως εργασίας νά έγγραφούν πρώτοι.

—Ξέρετε από πού έφυγαν; Ρωτά ό άστυνομικός τούς φίλους.

—Ναι, από διασκέδαση.

—Πού πήγαν; —Βόλτες, νά εύχαριστηθούν. 'Ο άμούστακος ρωτά.

—Πατερούλη, δέν εύχαριστήθηκαν στη διασκέδαση;

—Πάμε, δέν είναι δική μας δουλειά λέει ό ώριμος και τραβά τó παιδί.

Φεύγει κι' ή γυναίκα. Μουντή και σκοτεινή ή ψυχή της. Θέλει νά γράψη άμέσως τώρα πού βρίσκεται σ' ένταση. 'Η άτμόσφαιρα τού δωματίου είναι πνιγηρή, όμως ή έμμομη ιδέα νά γράψη τής δίνει ένα είδος αυτοπεποίθησης. 'Η σκέψη θέλει ν' άνακατευθί στη δουλειά της. Ζητά νά πάση μέρος πλάι στο συναίσθημα. Βυθίζει τó κεφάλι στα χέρια κι' ή σκέψη έπιχειρεί γιατί; Γιατί; ήχει σι' αυτιά της κι' ή φωνή τού παιδιού; Γιατί; έπαναλ μβάνει στο βάθος τής συνειδησής της ή φωνή τού θετικού επιστήμονα; Τó χέρι έσυρε τή φράση. «Γιατί ή ζωή μας είναι γεμάτη άνοησίες;» Τάχασε. Ζαλίστηκε. Δέν ήξερε πώς νά συνεχίσει. 'Αθελά της πιάστηκε από μέτρο τού επιστήμονα. 'Ασυναίσθητα σχεδίασε ένα κύκλο. 'Έβαλε και διαμέτρους. ΑΒ — ΓΑ — ΕΖ — ΗΘ. Καλά και τώρα πώς νά προχωρήσει; Τώρα μερδευόταν περισσότερο. Νευρικό άνατροίχιασμα τή πέρασε. Κρούαδα, ζέστη και πάλι κρού. 'Ας τ' άφήση. 'Ας μήν έπιχειρήσει νά συνεχίσει. Ξαπλώνει στο κρεβάτι της. 'Η περιφέρεια έρχεται και στέκει άπέναντί της. Σε κάθε διάμετρο τώρα φασφορίζουν πελώριο τίτλιο. ΑΒ = παιδεία και τέχνη. ΓΑ = γεωργία και εμπόριο. ΗΘ = κοινωνική πρόνοια. ΕΖ = στρατιωτικές άνάγκες κι' έθνη της τού διαστήματος. Κάποια τεράστια σιδερένια χέρια τραβούν τó κύκλο από τήν ΕΖ. Αυτή μεγαλώνει. 'Όλες οί άλλες μικραίνουν, ή ΑΒ τείνει νά εξαφανιστή. 'Η γυναίκα πετιέται τρομαγμένη. 'Α, όχι, δέ πρέπει νά γίνη αυτό φωνάζει. 'Αν γίνη πώς θά δουλέψω έγώ; Πώς θά ζήσω; Κάθεται. Τή παίρνει τó κλάμμα. 'Ασυναίσθητα ψελλίζει «Γιατί νάνα έτσι άσχημη ή ζωή;» Στο ύποσυνειδητό άπαντά ό θετικός επιστήμονας. «Γιατί ή ιστορία είναι γιομάτη άσχη κι' άνοησίες.» 'Αν μπορούσαμε νά γράψουμε μίαν άλλη δίκαιη, όμορφη. 'Εμείς, έσεις, όλοι μαζί; 'Η άντιπάθεια τής λογοτέχνης ξύπνησε μέσα της με μιάς και φώναξε στο «θετικό». Πώς; θέλεις νά πής πώς πρέπει ν' αναγάγωμεν όλα στο κεφάλαιο τής εύζωίας; Γέλωσε κοροϊδευτικά, ένιωσε πού δυνατή ύστερα από τó γέλιο και συνέχισε. Νά μιά εύκολη λύση. 'Όλο τó μυστικό τής ζωής νά χωρά σέ δυό τυπωμένα φύλλα. Νά κυλά σέ ρόδες ή εύτυχία. Κι' ή φύση ν' απαγορεύεται νά μήν ύπάρχει. Νόμιμο τώρα πώς άκουσε τόν επιστήμονα νά καγχάζει. —Ποιός σούπε κάτι τέτοιο; 'Η φύση ύπάρχει και θά εξακολουθή νά ύπάρχει. Μά ή φύση έχει τούς Νόμους της και γι' αυτό πρέπει νάχη τόν 'Αφθέντη της με τις μεθόδους του. Πάλι σάν ύπνωτισμένη πήρε χαρτί ή γυναίκα. Σχεδίασε τó κύκλο και με τή σκέψη κοντά στον επιστήμονα δώνομασε

τις διαμέτρους AB = αίσθημα, ΓΔ = Λογική, ΕΖ = Γνώσεις, ΗΘ = άνθρωπινες καταστάσεις με και ανάγκες. Τὸν ἄφησε ἐκεῖ με τὴν ἀπόφασιν τὴν ἄλλη μέρη νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἦταν πρακτικὰ ἐφαρμόσιμο τὸ σχέδιον. Πῆγε ὡς τὸ κορβόβι τῆς. Ξαναγύρισε ἔβαλε τὸ κέντρο κ' ἔγραψε περιγύρα προσορισμός. Κοιμήθηκε. Ξύπνησε ἀργά. Κάτω ἀπὸ τὴ πόρτα τῆς βρῆκε τὴν ἐφημερίδα. Πελώριοι τίτλοι τῆς κτύπησαν τὰ μάτια. «Νέα ἐπιτυχία ἐπετεύχθη στὸ διάστημα. Πολὺ σύντομα ἡ ἐπιστῆμη θὰ δώσῃ ἐξήγηση τῆς ἔμφυτης ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆς. Γιαυτὸ σύμφωνα με τοὺς σύγχρονους ἐπιστήμονες ἡ ἔμφυτη ζωὴ ἄρχισεν ὅταν γιὰ μιὰ φορὰ ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ χημικὰ στοιχεῖα βρέθηκαν κάτω ἀπὸ ἰδανικὴν ἀναλογίαν ἀναγκαίαν γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ πρώτου ζωντανοῦ κυττάρου. Ἡ γυναῖκα πέτυχε νὰ μεταφράσῃ αὐτὸ τὸ κομμάτι στὸν τομέα τῆς κ' εἶχε αὐθόρμητη ἄνθιση μιᾶς πάρα πολὺ ἡψηλῆς μορφῆς πολιτισμοῦ καὶ κατὰ συνέπεια τέχνης εἶναι δυνατὴ τότε μόνον ὅταν οἱ φυλετικῆς, κλιματολογικῆς, οἰκονομικῆς, πολιτικῆς συνθήκας βρεθοῦν κάτω ἀπὸ ὅσο γίνεται ἰδανικότερους ὅρους κ' ἀναλογίης. «Ἰωνία». Κούνησε τὸ κεφάλι τῆς. «Τώρα καταλαβαίνω τὸ θάμα σου». Τώρα πού ἔβγαλε ἓνα σωστὸ πόρισμα χάριξε κατὰκαρδα. Ἄρχισε νὰ νοιώθῃ πὼς μπορούσε νὰ σταθῇ δίπλα στὸν θετικὸν ἐπιστήμονα καὶ δὲν τὸν ἀπεχθανόταν πιά. Κάτι ἄλλο ἔνοιωθε γι' αὐτόν, μὰ τί; Ἴσως νᾶταν ζήλεια. Κεῖνος ἦταν εὐτυχησμένος. Ὅλες οἱ δοκιμασίαι του εἶχαν ἓνα νόημα. Τραβοῦσε μπροστὰ καὶ μαζί του τραβοῦσε τὴν ἐποχὴ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ἐνῶ αὐτὴ ἦταν δυστυχησμένη. Τοῦλάχιστον αὐτῆ, σὰ καὶ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τῶν συναδέλφων τῆς, ἐρχόταν πίσω γιὰ συνώδευε σὰ φωτογράφος. Τὴ βάραιναν τὰ δεσμὰ τῆς ἐποχῆς δίχως νὰ τὴ ξυπνοῦν. Μέσα στὶς σκοτεινῆς ὑποθέσεις τ' Ἀνθρώπου ἡ καρδιά τῆς θόλωνε κ' ὑπογράφαιε πὼς τὸ αἷμα πού ἔχυνε δὲ φρέσκαρε τίποτε. Δοκιμασίαι, δοκιμασίαι. Τὶς πολλαπλασίαζαν καὶ τὶς μεγέθυναν τὰ κείμενά τῆς. Καὶ νὰ σοῦ λένε πὼς ἡ δοκιμασία εἶναι χρήσιμη. Ποῦ; Γιὰ ν' ἀποκοτῶμε μεγαλύτερη συνείδηση τῶν πραγμάτων στὴ γεροντικὴ ἡλικία; Ὅταν πιά θὰ μᾶς ἔχουν συντοίμει τὰ βάσανα κ' οἱ ἡλιθιότητες δικῆς μας καὶ ξένες; Ὡ, ἂν τοῦλάχιστον τὸ ἐσωτερικὸ μάτι ἀνοιγόταν στὸ φῶς νωρίς. Ἐμεινε κάμποση ὥρα σκεπτικῆ. Ὑστερα ἀργά, ἀργά σήκωσε τὸ κεφάλι ψιθυρίζοντας. Ποιὸς ἔξερει; Μπορεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς κοινωνίας νὰ γεννήσῃ τέχνη πού νὰ δίνῃ πρότυπα. Μπορεῖ νὰ ζωντανέσῃ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ προβάλλῃ στὸ νοῦ, στὴ καρδιά καὶ στὰ χέρια τὶς δικῆς τῆς ἀπαιτήσεις. Ν' ἀρχίσῃ ἡ πνευματικὴ πορεία πού νὰ πλάσῃ τὸν ἄνθρωπο μιᾶς νέας ζωντανῆς κ' ἰσορροπῆς κοινωνίας. Μόνο ν' ἀφήσουν «οἱ μεγάλοι» νὰ ζήσωμε. Μόνο νὰ παραδεχτῆ κ' ἡ δικὴ μας τάξι πὼς αὐτὴ ἡ Ἀνάγκη ἐπιβάλλει νὰ ἐπιτρέψωμε τὴ λογοκρισίαν τῆς δικῆς μας Συνείδησης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού θάμαστε νεοὶ καὶ πιὸ πρὶν ἀκόμη.

1962

ΝΑΤΑΛΙΑ ΡΩΣΙΔΟΥ

J. PRÉVERT

ΣΤΗΝ ΑΝΘΩΠΩΛΗ

Ἐνας ἄνδρας μπαίνει σ' ἐνα ἀνθοπωλεῖο
καὶ διαλέγει ἄνθη
ἡ ἀνθοπώλις τυλίγει τὰ ἄνθη
ὁ ἄνδρας βάζει τὸ χέρι στὴν τζέπη
γιὰ νὰ βοῆ τὰ χρήματα
τὰ χρήματα γιὰ νὰ πληρώσῃ τὰ ἄνθη
ἀλλὰ ταυτόχρονα βάζει
αἰφνίδια
τὸ χέρι στὴν καρδιά του
καὶ πέφτει.
Ἐνῶ πέφτει
τὰ χρήματα κυλοῦν στὴ γῆ
κ' ἔπειτα πέφτουν τὰ ἄνθη
ταυτόχρονα με τὸν ἄνδρα
ταυτόχρονα με τὰ χρήματα

καὶ ἡ ἀνθοπώλις μένει ἐκεῖ
με τὰ χρήματα πού κυλοῦν
με τὰ ἄνθη πού καταστρέφονται
με τὸν ἄνδρα πού πεθαίνει
προφανῶς ὅλα τοῦτα εἶναι πολὺ λυπηρὰ
καὶ πρέπει κάτι νὰ κάνῃ
ἡ ἀνθοπώλις
ἀλλὰ δὲν ἔξερει πὼς νὰ φερθῇ
δὲν ἔξερει ἀπὸ ποῖα ἄρχη ν' ἀρχίσῃ.
Ἐπάρχουν τόσα νὰ κάνῃ
με τοῦτο τὸν ἄνδρα πού πεθαίνει
τοῦτα τὰ ἄνθη πού καταστρέφονται
καὶ τοῦτα τὰ χρήματα
τοῦτα τὰ χρήματα πού κυλοῦν
πού δὲν σταματοῦν νὰ κυλοῦν.

Μετ.: ΗΒΗ Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΠΥΡΙΝΟ

Τὸ στέρονο μου χάσκει δλάνοιχτο
 Τὸ στήθος μου εἶναι μιὰ πληγή
 Τὸ στέρονο μου δὲν ἄντεξε
 στὴν ἀκάθεκτη διέλευση τῆς φλόγας.

ΣΙΩΠΗ

Ἄν ἦτανε λοιπὸν νὰ μιλήσω
 γιὰ τὴν Ἀγάπη
 Ἄν ἦταν νὰ μιλήσω
 γιὰ τὸν Ἔρωτα
 θὰ συμπτυσσόμουν μέσα
 στὴν καρδιά ἐνὸς ρόδου....
 καὶ θὰ σώπαινα.

ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Ἀπλώνω τὶς παλάμες μὲς στὸν ὄρθρο
 γιὰ τὴν συγκομιδὴ μου σίγουρος·
 γι' αὐτὲς τὶς στάλες τοῦ φωτός
 ποὺ πλημμυρίζουν τὴν αἰθρία
 τῶν στοχασμῶν.

ΟΥΡΑΝΟΣ ΚΑΙΝΟΣ

Ὅταν οἱ δραματισμοὶ ξυπνοῦν
 κάτω ἀπὸ τὰ κλεισμένα βλέφαρα
 τοῦ νοῦ,
 ὅταν ἡ ὀδύνη ἐγκυμονεῖ
 τὰ εἰρινὰ χαμόγελα στὰ ὑπίπεδα
 τῆς καρδιάς,
 ἀναπετῶ τὸ φλάμπουρο
 γιὰ τὴν καινούργια μέρα.

ΕΞΗ ΣΤΙΓΜΕΣ ΣΙΩΠΗΣ

I

Πουλιά τοῦ πόθου τ' ὄρθρινὸ ἤχειστε ἐντὸς μου μέλος
 ἦχος καὶ φῶς νὰ σμίξουνε κρυφὰ μὲς στὴν καρδιά
 τῶν δραμάτων πύρινο νὰ τανυστεῖ τὸ βέλος
 μὲς στῆς ἀγάπης· τὴν ποδιά.

II

Φτεροκοποῦν οἱ στοχασμοὶ μὲς στὴν καθάριαν ὄρα
 ποὺ σκέπασε τὴν ἄχραντη παστάδα τῆς σιγῆς,
 τοῦ νοῦ ἀηδόνια ποὺ τραγοῦν στὴν ἀνθισμένη χώρα
 τὴν γύρη τῆς ψυχῆς.

III

Ἦ Θέ μου τὴν ἀπέραντη ἐντὸς νοιώθω στιγμή Σου
 ἥλιος ποὺ βγαίνει τὴν αὐγὴ πάνω στὴ γῆ λαμπρὸς
 καὶ πόθο μέσα μου ξυπνᾷ, ξανά στοῦ παραδείσου
 ν' ἀναστηθῶ τὸ φῶς.

IV

Μιλᾷ ἡ καρδιά μὲς στὴν σιγὴ κι' ἀνθοφορεῖ τὸ πνεῦμα
 δράμα ἀγάπης ποῦζωσε τὰ πλάτεια τοῦρανοῦ
 σὰν κρῖνος πάλλενκου φωτὸς ξανοίγεται τὸ βλέμμα
 μέσα στ' ἀγκάλια τοῦ Θεοῦ.

V

Τοῦ κάλλους ἔλξη μυστική πού ἀνθεῖς στά βάθη ἐντός μου,
κύνει πού ἀθώρητος ξυπνάς στά σπλάχνα κάθε εἰδής,
τῆς αἰωνιότης τόν ρυθμό τόν ξεχασμένο δόσμου,
μέλπος νά πλέξω ἀθάνατο στά μάτια τῆς αὐγῆς.

VI

Ἄς μὴ μιῶ για στοχασμούς. Μπροστά στήν παρουσία
τοῦ Λόγου Σου καί τῆς θωριάς, νᾶμαι ἡ σιωπή
πού μέσα τῆς αἰώνια θά πάλλει ἡ ὄπτασια
τῶν κρίνων ἡ Χερουβική.

ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ ΜΙΑΣ ΕΚΣΤΑΣΗΣ

I

Γέρνει τ' ἀπανωκόρμι σου, κι' ὅπως σφαλοῦν τὰ μάτια
γιομίζει ἡλιοβασίλεμα κάθε καῦμοῦ ἡ πνοή
ὄνειρο φεγγαρόλουστης βραδυᾶς σιμά ἡ παστάδα
προσμένει για ζευγάριμα τοῦ πόθου τὸ κορμί.

II

Τρέμει τὸ χέρι ὡς μάχεται τὴν αἴσθηση νά νοιώσει
μέσα στήν ἀπαλάμη μου τοῦ κόρφου σου ὁ ἀνθός,
σάν δυὸ φεγγάρια δλόγιομα ἀναρριγοῦν ἀντάμα
σκορπώντας μέσ' στίς φλέβες μου τ' ἀσήμι καί τὸ φῶς.

III

Γροικῶ τοὺς ἤχους τοῦ Ἔρωτα στήν ἄρπα τοῦ κορμιοῦ σου
ὅταν πάνω στά μάγουλα ροδοχυμᾶ ἡ ὄρη
καί σάν μέσ' στήν τρεμάμενη καρδιά σιγοξυπνᾶνε
ἀγγελικά σαλπίσματα, Χερουβικοί ψαλμοί.

IV

Ἐρώτων ὕμνοι! ὦ τῆς ψυχῆς καί τοῦ κορμιοῦ τὸ πάθος
μέσ' στήν αἰωνιότητα ἀνέγγιχτες στιγμές
στήν ὑπεράνθρωπη ἔκσταση, στὸ κέρασμα τοῦ κάλλους
συσμίγουν κι' ἀνασταίνονται τῆς ἀρμονίας ὠδές.

ΑΝΘΟΣ ΛΥΚΑΥΓΗΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑ

(δ ι ή γ η μ α)

Πέρασε τὸ Πάσχα. Τώρα πὰ καρτεροῦσα τὸ καλοκαίρι μ' ἀγωνία. Θ' ἀποφοιτοῦσα, ναί. Θάμωνα ὑπεύθυνος πολίτης, ναί. Θὰ κέρδιζα τὸ ψομί μου, καὶ θ' ἀπολάμβανα ἐν γενεὴ τὴν μακαριότητα τῆς ἀνεξαρτησίας μακριὰ ἀπὸ τὸ θρανίο. Μὰ πρὸ πάντων — ὦ ὑπέρτατον ἀγαθὸν — θὰ ἐγλύτωνα ἀπὸ τὴν θεία Τερέζα.

Γιὰ ἓνα χρόνο — τὸν τελευταῖο καὶ πὸ κρίσιμο τῆς μαθητικῆς μου ζωῆς — εἶχα ὑποστῆ τὴν πὸ ὀδυνηρὴ ἐγκεφαλικὴ πλύση τοῦ κόσμου.

—Δήμητρα! Ὁ κόσμος ἀλλάζει. Πρέπει νᾶσαι ἔτοιμη νὰ προσαρμοσθῆς σὲ νέες ἀξίες. Οἱ ἀξίες. Πάνω ἀπ' ὅλα. Παροῦσες σὲ κάθε γεῦμα, σὲ κάθε συγκέντρωση. Σὲ κάθε συνομιλία.

Στὴν ἀρχὴ μοῦ ἀρέσανε οἱ συγκεντρώσεις τῆς θείας. Οὔτε πόδι ἀρσενικό φυσικά. Ἡ θεία μου ἦταν γεροντοκόρη. Ἀλλὰ ὅπως ἔλεγε, αὐτὸ δὲν τὴν ἐμπόδιζε ἀπὸ τοῦ νὰ σκέφτεται σωστά. Ἡ ἐξομοίωση μὲ τοὺς ἄντρες δὲν ἦταν ὁ στόχος. Ἦταν ἡ πρόφαση, ἡ ἀφορμὴ. Ἡ μεγάλη ἐποχὴ πού ξημέρωνε ἔπρεπε νὰ μᾶς βρῆ ἔτοιμες. Οἱ «σοφὲς παρθένες» ἦταν διαφόρων ἡλικιῶν καὶ τάξεων. Μιλοῦσαν ὄρες ἀνεξάντλητες. Κάποτε σῶπαιναν πολὺ. Τότε ἐνοιωθεῖς τίς ιδέες νὰ κυκλοφοροῦν στὴν ἀτμόσφαιρα σὰν ναρκωτικό. Ἀπέναντί μου, πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μᾶς νεαρῆς δασκάλας αἰωρεῖτο μιά πλήρως ἐξανδρισμένη Σάνδη.

—Δὲν ἀγασπῶ τὸν Σιοπέν. Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὑποκατάστατο τοῦ τελευταίου ἀρσενικοῦ παιδιοῦ πὸ θάκανα. Ἀποτελεῖ τὴν πρόκληση γιὰ δημιουργία. Δίπλα στὸ προφίλ μᾶς κοινωνικῆς λειτουργοῦ ἦταν μιά φοιμάζουσα Φλωρεντία Νάτινγκελί.

—Ὁ,τι ἔκαμα, τὸ ἔκαμα σὰν ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπο. Δὲν μετουσίωσα αἰσθήματα γυναικειᾶς ἀφοσίωσης. Νὰ πάψη ὁ ἐξουτελισμός.

Στὸν ἀέρα χοροπηδοῦσε μιά νυχτερίδα τοῦ θανάτου. Ἀπλωνε τίς φτεροῦγες τῆς πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῆς ὀμήγυρης καὶ τὰ κάλυπτε μ' ἓνα νέφος εὐλογίας. Κι' ὕστερα ἔπαιρνε σάλτο κ' ἔβλεπε στὰ νύχια τῆς μαζεμένες ἓνα μάτσο πεθαμένες καρδιές. Χωρὶς αἶμα, χωρὶς φλέβες. Σὰν μπαλασαμωμένα πουλιά.

Σὰν νεοφώτιστη δὲν μιλοῦσα σχεδὸν τίποτα. Ἄκουα διψασμένα τὴ σύντομη δόξα πὸ καρτεροῦσε τὸ φῶλο μας.

—Ἐσεῖς θὰ φτιάξετε τὸν νέο κόσμο. Νὰ μάθης νὰ παλεύεις. Κι' ἀπὸ τώρα ν' ἀποβάλῃς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπο.

Ἀπὸ τίς συγκεντρώσεις τὸ πὸ ἀνιαρὸ μέρος ἀναφέρονταν στὶς γάτες. Οἱ γάτες γιὰ τὴν θεία μου καὶ τίς δημοιδεατισσές τῆς ἦταν ζῶα ἱερά. Τὸ ἐμβρυώδες ὑπόδειγμα γιὰ τὴν μελλοντικὴ θηλυκὴ κοινωνία. Εἰδικὴ δωμάτια. Εἰδικὴ διατροφή. Εἰδικὲς κοινόβιες συνθήκες. Ἀλλὰ χροῖνα μορεῖ νᾶταν ὅλες ἀρσενικές, ἄλλα θηλυκὲς κ' ἄλλα ἀνάμικτες. Ἀνάλογα μὲ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ Πειραματισμοῦ. Ἐρωτες, καυγάδες, γεννητοῦρια, ὅλα μπαίνανε στὸ χοντρὸ μπλὲ βιβλίο τῶν συγκεντρώσεων. Τὸ διάβαζε ἡ θεία στὴν ἀρχὴ τῆς σεάνς, καὶ μετὰ ἐπακολουθοῦσε ἡ συζήτηση.

—Ἡ θεία σου ἔχει παράξενες ιδέες Δήμητρα. Ἀφοῦ ὅμως εἶναι ξενοκίαστο τώρα τὸ ἔξτρα δωμάτιό τῆς, μείνε μαζί τῆς. Θὰ σοῦ κἀνὴ καλὸ. Εἶναι μορφωμένη, κ' ἔχει σχέσεις μὲ καλὸ κόσμο. Θὰ σοῦ χρειαστοῦν οἱ γνωριμίες μετὰ πὸ θὰ βγάλῃς τὸ σχολεῖο.

Καμμιά ὅμως γνωριμία δὲν μὲ εἶχε ὡς τώρα ἐνθουσιάσει. Ἀναρωτιέμαι ἂν μὲ πρόσεχαν κᾶν. Ἀναρωτιέμαι ὅμως ἂν πρόσεχαν καλὰ καλὰ ἢ μὰ τὴν ἄλλη. Πολλὲς φορὲς εἶχα τὴν αἴσθηση μᾶς φασματικῆς παρουσίας στὶς συναθροίσεις τους. Αὐτοχρίσθηκαν πρωτοπόρες τοῦ νέου φρεμιστικοῦ κήματος. Δὲν κἀνιζαν. Δὲν ἔστυχαν. Δὲν πίστευαν στὴν ἰσοπέδωση τῶν φύλων. Πίστευαν στὴν καθάρση τῆς διάνοιας. Στὴν ἐξουδετέρωση ἢ στὴν μετουσίωση στὰ πρῶτα στάδια τοῦ γυναικείου συναισθηματικοῦ κόσμου. Ἄλλες ἦταν ἐργαζόμενες, ἄλλες ὄχι. Ἄλλες μητέρες, ἄλλες ἄτεκνες, ἄλλες ἀνύπαντρες. Στὶς συναντήσεις ἔκαναν ἀνοιχτὲς ἀνασχοπήσεις κ' ἐπικρίσεις τῶν πράξεόν τους. Πόση εἰλικρίνεια, πόσο φέμα ὑπῆρχε; Ποιὸς μοροῦσε νὰ πῆ;

—Ἀπ' ὅλες τίς ἀγάπες νὰ προσέξῃς τὴν ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ, μοῦλεγε συχνὰ ἡ θεία. Εἶναι ἡ κλειδόχος τῆς μελλοντικῆς γυναικειᾶς ἐξέλιξης. Τὸ παιδί σου εἶναι ἓνα ἀνθρώπινο πλάσμα, τίποτ' ἄλλο. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι τίποτα ἄλλο. Μ' ἀκούς; Ἀλλοῶς θὰ χάσης τίς προοπτικές. Θὰ χάσης καὶ σὺ τὸν ἑαυτὸ σου. Θὰ βουλιάξῃς μέσα στὸν ἄρρωστο μητρικὸ

συναίσθηματισμό. Θά κολοβώσης τὸ εἶνα σου. Θά σκοτώσης τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητά σου.

Καὶ τὰ μάτια τῆς μεγάλωσαν. Μέσα τους πάγωναν οἱ σιγιές ὄλου τοῦ ἀνθρώπινου πόνου. Γίνονταν κόμπος χολῆς. Κι' ὕστερα δάκρυ. Κι' ὕστερα πάλι τὸ παγωμένο πέπλο μᾶς ἀπόσπασης, γυάλινης, εὐθραυστης.

Τὰ Χριστούγεννα μιὰ μέρα, μὲ πῆρε κατὰ μέρος.

—Δήμητρα, εἶσαι τυχερή. Φέτος θά παρακολουθήσης μιὰ φάση ιδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα γιὰ τὴν γυναικεία ψυχολογία.

Οἱ γάτες ἦταν ὅλες θηλακῆς. Στόχος στὴν κοινὴ τους συμβίωση; ἡ ἀπόδειξη τῆς μετουσίωσης τοῦ ιδιαίτερου μητρικοῦ ἐνστίχτου σὲ κοινωνικὴ συνείδηση.

Ἡ θεία Τερέζα εἶχε κάμει δέκα χρόνια στὸ Λονδίνο. Λέγαμε πῶς μερικὲς ἀπὸ τὶς «ιδέες» τῆς τὶς εἶχε φέρει ἀπὸ τὴν ὀμίχλη τοῦ βορῶ.

—Στὸ ἐξωτερικὸ, Δήμητρα, οἱ ἄνθρωποι ἔχουν πλησιάσει πρὸς τὸν πραγματικὸν τους ἑαυτὸ. Ἐδῶ ζοῦμε σὲ ἓνα χάος ἀπὸ ἐπιφάνειες. Κύλους κι' ἐπιφάνειες.

—Μὰ ὁ θόρυβος, ὁ ρυθμὸς, ἡ ἔνταση, οἱ μηχανές;

—Ἀγαπητή μου, οἱ μηχανές εἶναι οἱ πρόδρομοι τοῦ αὐριανοῦ τελειωμένου ἀνθρώπου. Μηχανὴ σὺν τὸ «γίνεσθαι». Νὰ τὸ ὄν τῆς αὐριανῆς ἐποχῆς τοῦ Σιδήρου. Μέσα ἀπὸ τὸ θόρυβο θά συντελεσθῇ ἡ χημικὴ ἔνωση ποὺ θά φτειάξῃ τὸν αὐριανὸ ἄνθρωπο.

—Ἐδῶ ζοῦμε πρὸς ἥρεμα. Σκεφτόμαστε πρὸς πολύ.

—Ἐδῶ ἀπολιθωνόμαστε σ' ἓνα παθητικὸ ἐρωτισμὸ μὲ τὰ πράγματα καὶ τὴ ζωὴ. Ὅσο δὲ γιὰ τὶς γυναῖκες... Τὰ μάτια τῆς μίκραιναν. Ἦταν ἀπόφαση; Κάποτε φαινόταν μῖσος.

Τὰ δέκα χρόνια ποὺ πέρασε ἡ θεία στὸ Λονδίνο ἦταν τυλιγμένα στὸ σκοτάδι. Γύρισε ὅμως μὲ ἀρκετὲς καινούργιες ιδέες. Γύρω ἀπὸ τὸν ἔρωτα, τοὺς ἄντρες, τὰ ζῶα, τὴν ὀρθοπλοδοσὴ τῆς γυναικείας.

—Δὲν θέλουμε νὰ ἐπανεέλθουμε στὸ θεσμὸ τῆς μητριαρχίας. Θά ἀνασυγκολλήσουμε ὅμως τὸν «τύπο» τῆς μητριαρχικῆς ἐποχῆς. Στὸ μεγάλο του μέρος. Τὸ φύλο ἐκφυλίστηκε. Πρέπει νὰ ἐξυγιανθῇ. Μετὰ τὰ πράγματα θά πάρουν τὸν κανονικὸν τους δρόμο.

Αὐτὰ καὶ οἱ γάτοι γέμιζαν τὸ σπίτι γιὰ χρόνια τώρα.

Ἡ ἀνάγνωση στὴ συγκέντρωση ἑνὸς περιστατικοῦ μοῦ ἔκαμε ιδιαίτερη ἐντύπωση. Καὶ μὲ παρᾶξενεμα λίγο. Ἔτυχε νὰ εἶμαι ἀόρατος μάρτυρας στὸ ἐπεισόδιον.

Ἦταν μιὰ βραδιὰ γλυκεία τοῦ Ἀπρίλη. Μπῆκα στὸ μπάνιο νὰ δροσισῶ. Τὸ παράθυρο ἔβλεπε στὴν αἰθὴ πύση. Ἡ θεία Τερέζα καθόταν ἔξω βυθισμένη σ' ἐσπερινούς διαλογισμούς. Ξαφνικὰ ξεπρόβαλε μπροστὰ τῆς ἡ «Γκείσσα». Κρατοῦσε στὸ στόμα τῆς ἓνα ποντικίον. Μικρὸ, ντελικάτο, γκριζόξανθο. Σπαρταροῦσε. Τὸ βάλε χάμω καὶ βάλθηκε νὰ φωνάζῃ στὰ γατιά — ἦταν ὅλες γεννημένες. Σὲ μιὰ δυὸ φωνές ἦρθε ἓνα — τ' ἄλλα θάταν μακρυνά. Τὸ ποντικὸ στριφογύριζε μὲ πόνο. Ἀπλωνε τὰ πόδια του κι' ἔκανε νὰ φύγῃ. Τὸ καθήλωνε μὲ μιὰ γρατσουνιά. Τὸ γατί ὄρμησε κατὰ πάνω του. Ἡ γάτα τὸ σταμάτησε. Κι' ἄρχισε μετὰ μιὰ σκηνὴ παράξενη, σαγηνευτικὴ. Τὰ μάτια τῆς θείας γυαλλίζανε.

—Μπράβο Γκείσσα. Μπράβο. Ἄρα το. Πρόσεξε. Θά σοῦ φύγῃ. Μπράβο. Ἔτσι. Ἐξέρεις τὴ δουλειά σου. Κάνεις τὸ καθήκον σου.

Ἡ Γκείσσα στριφογύριζε γύρω ἀπ' τὸ ποντικίον, γύρω ἀπ' τὸ γατί, μπροστὰ στὴ θεία μου, μὲ ξεφωνητὰ ἄγριας ἱκανοποίησης, ἄγριας προσφορᾶς.

Ἦμωνα ξαφνικὰ σὲ τοπιὸ πρωτόγονο. Ὁ μάγος, ἡ θυσία, τὸ θῆμα. Ἦθελα νὰ κλείσω τὸ παράθυρο. Δὲν μπορούσα. Ἀγωνιοῦσα. Πονοῦσα. Σφυροκοποῦσε τὶς ἴνες μου τὸ ὄραμα τοῦ μπλὲ γαλαξία. Πάντα κατὰφευγα στὸν μπλὲ γαλαξία σὲ στιγμὲς ἀπελπισίας, ἀνημπορίας, σύγχυσης. Στὸ θαμπογάλαζο, γαλήνεα. Τόσοι μπλὲ γαλαξίες στὸ διάστημα. Ἐμεῖς, πῶς μέναμε ἔξω; Ὡς πότε; Ἠρέμησα καὶ ξανακοίταξα. Τὸ ξέσπασμα τοῦ θριᾶμβου. Τέλειωσε.

Ἡ γάτα ἄρπαξε τὸ λευκὸ λαμὸ καὶ βύθισε μέσα τὰ δόντια τῆς. Οἱ σπασμοὶ σταματήσαν. Τὸ ἀκούμησε μπροστὰ στὸ γατί κι' ἐκεῖνο τὸ ἄρπαξε γουλλίζοντας. Ἐκεῖνη κατέφυγε στὰ πόδια τῆς θείας γιὰ τὸν ἔλαιον, γιὰ τὴν ἀμοιβή. Ἀπλωσε τὰ χέρια καὶ τὴν χαίδεψε τρεμουλιαστά. Μὲ λίγο παράπονο, λίγη πικρία.

Στὴν συγκέντρωση παρ' ὀλίγον νὰ ξεφωνήσω μ' ἀγανάκτηση.

—Ἡ Γκείσσα μᾶς ἀφῆκε προχθὲς ἓνα τέλειον δείγμα τῆς αὐριανῆς μητέρας, ὅπως θά τὴν ἐξυγιάνει ἡ ἐποχὴ κι' οἱ προσπάθειές μας. Ἀκολουθοῦσε ἡ περιγραφή, ὡς ἓνα σημεῖο σωστή.

—Ὅταν τέλειωσε τὸ χορὸ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς νίκης, ἠνῶθηκε πάνω ἀπὸ τὰ συμβατικά

αίσθήματα της μητέρας. Τη λεία την πρόσφερε όνομαστική θυσία στην ιδιαίτερη κοινωνία της. Μου πρόσφερε το κατόρθωμα σαν καθήκιο, κι' ευθύνη απέναντι στους συντηρητές της. Άφου όμως το καθήκον έπετελέσθη, ακολουθήσε το καθήκον στον έαυτό της. Το ποντίκι δέν τ'όδωσε στο παιδί της. Τ'όφανε ή ίδια.

Έσφιξα τις χούφτες μου. Ουμήθηκα τις άμέτροτες φορές που είχα δη τις γάτες να μαζεθούν τα γατάκια δλόγωτά τους και να φτύνουν στη γή μπροστά τους, ένα ξεροκόμματο που είχαν κουβαλήσει μέσα στα δόντια τους.

—Τά ίδια μαθήματα κοινωνικής ευθύνης μάς έδωσαν οί γάτες πολλές φορές, τρώγοντας τά έλαττωματικά βρέφη τους πριν άκόμα καλογεννηθούν. Ξαναμνημήγκισαν οί χούφτες μου. Πόσες φορές φάγανε οί γάτες τά μικρά τους, δίχως κανένα άπολύτως λόγο.

—Δυνατό τό ένστικτο πρέπει να μετουσιωθή. Σε υπερένστικτο. Σε καθήκον δίπολο, άκαριαίο — απέναντι στους άλλους όλους — και απέναντι στον έαυτό μας. Γι' αυτό και τό μεγάλο πείραμα της χρονιάς: Η όμαδική μητρότητα. Οί γάτες γεννούσαν μαζί, τά μεγάλωναν μαζί. Μ' άλληλεγγύη, μ' άγάπη. Ήμουνά μάρτυς σε πολλές σκηές. Στην δδύνη του τοκετού, γεννούσαν σχεδόν ταυτόχρονα — άφανε ή μία τή φωλιά της και ξεγεννούσε τήν άλλη. Τήν καθαίριζε και κείνη και τά παιδιά και μετά άποτραβιδόταν. Όλες θήλαζαν τά μικρά άνάκτα, χωρίς διάκριση, χωρίς μεροληψία.

—Στην αύριαή κοινωνία, ή ιδιαίτερη μητρότητα θά άποτελή περιττή πολυτέλεια. Τά έμβρυα θά τελειοποιούνται έξω από τή μητέρα, και τά παιδιά θά μεγαλώνουν κάτω από συνθήκες όμαδικής κοινωνικής επίβλεψης και παρακολούθησης. Γιό να μπορέση ή γυναίκα να δλοκληρώση μέσα της τόν άνθρωπο.

—Κι' ό έρωτας φυσιολογική λειτουργία. Σάν τήν έλξη που γεννά τά φυσικά φαινόμενα. Και τό φαινόμενο της ζωής δέν πρέπει να επιβάλλη πιά συνέπειες στη γυναίκα. Χαράζει πιά ή εποχή της άποδέσμευσης.

Λίγο πριν από τό Πάσχα είχε ληφθεί ή άπόφαση για τις υίοθετήσεις. Όλες φροντίζανε να βάλουνε τους καρπούς της χρονιάς σε καλά χέρια. Πάντα φευγατίζαν τα γατάκια, ταυτόχρονα για να μη προκαλούν συχνή άναστάτωση στις μανάδες. Έκείνη τήν χρονιά θά γίνονταν κάτι καινούργιο. Θάφευγε από τό σπίτι ένα γατάκι από τήν κάθε γάτα, κάθε φορά.

Τή νύχτα που δόθηκε τό πρώτο, ύπηρχε ένταση στο σπίτι. Η θεία Τερέζα ήταν νευρική. Τά μάτια της ήταν μεγάλα. Με φόβιζαν. Καθόμαστε στη βεράντα. Ξαφνικά πέρασε από μπροστά μας ένα εξαγριωμένη ή μάνα. Μπαινόβγαίνε στα δωμάτια, μυρίζονταν παντού και σιγοφώναζε. Ένα νιαουρητό, στην άρχή λίγο άνήσυχο, λίγο φοβισμένο. Σηκωθήκαμε και τήν ακολουθήσαμε. Βγήκε στην αύλή. Οί γάτες ήταν ξαπλωμένες με τά μικρά στη δροσιά.

Πλησίασε. Τ' άγγιξε με τό μουσούδι της δια, ένα, ένα, κι' ύστερα πήρε σάλτο πίσω. Κοίταξε τή θεία μου κατάματα και ξέσπασε. Ήταν ένα ούρολαχτό που σε στιγμές γέμιζε ήχος σχεδόν ανθρωπίνους. Οί άλλες γάτες τή κοιτάζανε με μάτια γεμάτα λύπη κι' άνημποριά. Έσταξε μέσ' τήν καρδιά μου ένας κόμπος άγάπης, ένας λυγμός τρυφερότητας. Άπλωσα τά χέρια να τήν χαϊδέψω. Έκανε πίσω και κυλίστηκε στη γή άγρια. Ξανασηκώθηκε και οίχτηκε μέσ' τό σκοτάδι της αύλής. Η νύχτα γιόμισε πόνο. Ζώνανε τό σπίτι τά ξεφωνητά σαν δαιμόνια που βουκολάκιασαν από κάποια εποχή που πέθανε άπάνω στη γέννα της. Η θεία συγχίστηκε. Έτρεξε μέσα. Έκλεισε τά παράθυρα. Τις πόρτες. Τό νιαουρητό τρύπωνε άπ' τους πόρους του σπιτιού και τήν έκανε να τρέμη. Έκλεινε τ' αυτιά της. Άπλωνε τά χέρια της, λες για να στάματήση τή θύελλα που ξέσπαζε πάνω στους τοίχους. Σταύρωνε τά χέρια της, κι' αντί να βοή στην στάση τήν ήρεμία, έμοιαζε με άγαλμα που ζωνάνανε μέσα σ' ένα όνειρο επιφαντικό.

Η άπόσπαση που γυάλιζε εύθραυστη στα μάτια της, θρυμματίστηκε. Βόγγηξε.

—Δήμητρα. Τό παιδί μου. Δέν έφταια. Δέν έφταια... Παιδί μου...

Τώρα δέν ξεχώριζες τις φωνές. Τό ένστικτο άδιαχώριστο, στρίγγλιζε άπελπισμένα. Φοβήθηκα. Έκατσα κοντά της. Τής μίλησα. Τήν χαϊδέψα. Τήν παρηγόρησα. Κάπως ήρέμησε. Κι' άνάμεσα στα άναφυλλητά τά δέκα χρόνια της άπουσίας βγήκαν άπ' τό σκοτάδι στο φως. Στο Λονδίνο παντρεύτηκε. Έκανε παιδί. Άναγκασμένη να εργάζεται, άφανε τό παιδί σε ξένα χέρια. Η ξένη γυναίκα ξεχάστηκε μια μέρα με τόν έραστή της και τό παιδί πέθανε από άσφυξία με τά σκεπάσματα της κούνας του.

Η θύελλα κόπαζε. Η γάτα κουρασμένη, πληγωμένη, άρχιζε να βυθίζεται στη σιωπή. Η θεία σιωπούσε με μάτια άπλανή. Με στόμα σφιγμένο. Γεμάτο ντροπή, ήττα και πικρία.

Γύρω μου γρεμιζόνταν τά έρείπια ενός κόσμου που είχε κτιστεί σε θεμέλια άρθρα, άνέτοιμα. Τώρα τό ένστικτο ύπόβασε. Ίσως αύριο. Τώρα ή κοινωνία.....

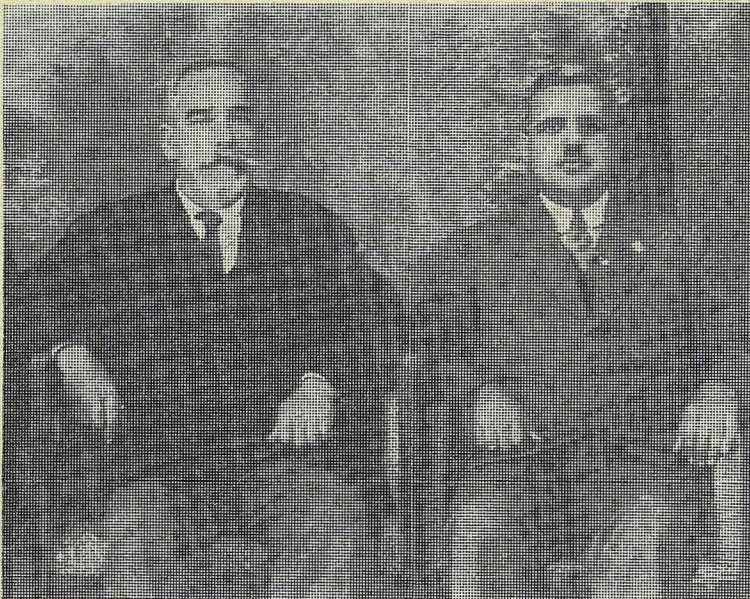
ΕΚΑΤΟΝ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

Ὁ Δημ. Λιπέρτης

Ἡ μητέρα τοῦ ποιητῆ

Δημ. Λιπέρτης καὶ Λοῖζος Φιλίππου

ΓΝΩΜΕΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΙΠΕΡΤΗ

Ὁ Δημήτρης Λιπέρτης συνήθιζε λακωνικά νὰ ἐκφράζεται. Τοῦτο συγγενεῦει μὲ τὴν ἰδιουτυπία του νὰ χρησιμοποιῆ παροιμίες καὶ γνωμικά τοῦ λαοῦ ἢ ἄλλες παροιμιακῆς ἐκφράσεις στὴν «ἰδιωματικὴ» ποιήσῃ του.

Σ' ἓνα γράμμα τοῦ Λιπέρτη πρὸς τὸν κ. Γιάννη Κτωρίδη, ποῦ δημοσίευσεν στὸ περιοδικὸ «Πνευματικὴ Κύπρος» κ' ἔχει ἡμερομηνία 3.1.35, ὁ ποιητὴς γράφει:

«...Δὲν ἠδύνασο νὰ μοῦ κάμης καλύτερον δῶρον. Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὸ Ἑγγόνι τῆς Στρογγύλας ἐδάκρυσαν. Ὁ Θεὸς ἄς ἀναπάσῃ τὸν ἀξέχαστον Παπαδιαμάντην...»

Τέτοια γράφει ὁ Λιπέρτης γιὰ τὸν «Ἅγιο τῶν Γραμμάτων» πραγματικὰ μὲ πολὺ συγκίνηση.

Τοῦτο ἀκριβῶς τὸ γράμμα μ' ἔσπρωξε ν' ἀναζητήσω γράμματα τοῦ Λιπέρτη γιὰ νὰ βρῶ στὰ ἐξομολογητικὰ αὐτὰ κείμενα κάποιες ἀπόψεις του πάνω στὴ λογοτεχνία καὶ γενικὰ τὴν Τέχνη (εἶναι γνωστὸ πὼς ὁ Λιπέρτης σπούδασε γιὰ λίγο καιρὸ μουσικὴ καὶ τραγουδοῦσε Γαλλικὲς ᾄριες). Τώρα μὲ τὰ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησῃ του θδ. ἐνδιαφέρουν καὶ τὸ εὐρύτερο κοινὸ οἱ ἰδιαίτερές του ἀπόψεις. Ἐξἄλλου οἱ γιορτασμοὶ μὲ τὴν εὐκαιρία ἐπετείων ἔχουν σκοπὸ ν' ἀναζωπυρῶσουν τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ ἓνα ἔργο καὶ γιὰ τὸ δημιουργό του καὶ νὰ σπρώξουν στὴ μελέτη καὶ σὲ κάποιες νέες ἀποτιμήσεις.

Σχολιάζοντας προκαταβολικὰ ἐπισημαίνω τὴν ἐκτίμησιν ποῦ ἔτρεφε ὁ Λιπέρτης στὸν ἄλλο «ἰδιωματικὸ» μας, τὸν ἐπικὸ Βασίλη Μιχαηλίδη, ποῦ γνώρισε καὶ προσωπικὰ, ἀφοῦ ὁ τελευταῖος ζοῦσε ἀρχετὸ καιρὸ στὴ Μητροπόλιν Λάρνακος. Γι' αὐτὸν μάλιστα δίνει πολλὰς πληροφορίες σ' ἓνα γράμμα του, ποῦ ἔστειλε στὸν Γλαῦκο Ἀλιθέρη, προφανῶς βοηθῶντας τὸ δεύτερο στὸ γράψιμο μιᾶς διάλεξῆς του γύρω ἀπὸ τὸ Βασίλη Μιχαηλίδη. (Ἡ διάλεξι ἔχει ἐκδοθῆ στὴν Ἑλεξάντρεια τὸ 1957).

Ἐνα δεῦτερο σχόλιό μου εἶναι ἡ σημείωσις γιὰ τὴν ἀντιδικία τῶν δυὸ τότε περιοδικῶν «Κυπριακὰ Γράμματα» καὶ «Φιλολογικὴ Πάφος». Στὸ πρῶτο ἐνδιαφέρονταν στενὰ στὰ πρῶτα χρόνια ὁ Κ. Προυσῆς καὶ Ἄντ. Ἰντιάνος· στὸ δεῦτερο οἱ Ἄ. Περανῆρης, Λ. Φιλίππου, Δ. Λιπέρτης καὶ Γ. Μαρκίδης.

Α'

ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΣΤΑΛΜΕΝΑ ΣΤΟ ΓΛΑΥΚΟ ΑΛΙΘΕΡΣΗ (ἀρχεῖο Μιχ. Πισσᾶ).

Λευκωσία τῆ 9η)3)932

«...Δὲν ἔχω ξεχωριστὴν προτίμησιν δι' ὁρισμένους συγγραφεῖς· διαβάζω ὅ,τι βρῶ ὡραῖον εἴτε ε' τὴν Ἑλληνικὴν εἴτε ε' τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἀγγλικὴν.

Λευκωσία τῆ 20η)2)932

«...Σὲ συγχαίρω διὰ τὴν συνεχεῖ ἀφοσίωσίν σου εἰς τὰς Μούσας καὶ τὴν συμπάθειάν σου πρὸς κάθε τι Κυπριώτικον ὅσον φτωχικὸν καὶ ἄν εἶνα...

Λευκωσία τῆ 2 Ἰουνίου 1934

«...Ὁ ἀείμνηστος Βασίλης, ὅστις καθὼς ξεύρετε ἦτο συγγενὴς τοῦ μακαρίτου Κυπριανοῦ, εὐρίσκειτο μεταξὺ ἄλλων Λευκονιτζιατῶν ἐν τῇ Μητροπόλει Λάρνακος ὑπηρετῶν ὡς οἰκονόμος/Κελλάρης. Μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ Μητροπολίτης δὲν τὸν ᾔνοιε καὶ πολὺ καθότι δὲν εἶχε μεριμνήσει δεόντως περὶ τῆς μορφώσεώς του καὶ τοῦτο ὁ μακαρίτης Βασίλης, ὅστις πράγματι ἤξιζε ὅλους τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τοῦ Δεσπότη, τὸ ἔφερε πάνυ δικαίως πολὺ βαρῆς· τὸν ἤκουσα κ' ἐγὼ παραπονούμενον. Τοῦτου ἔνεκεν ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ ε' τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς εὔρεσιν πόρου ζωῆς καὶ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ζωγραφικῆς ὅθεν μετὰ καιρὸν ἐπέστρεψε πάσχων ἀπὸ ἰσχυρῶν ἰσχυαλιῶν. Περὶ τῶν ἐν Λάρνακι σπουδῶν του δὲν γνωρίζω τι τὸ θετικὸν καθότι ἐγὼ ἤμουν πολὺ μικρός. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἔγραψεν ἐπὶ

τοῦ τοίχου ἑνὸς δωματίου τῆς Μητροπόλεως τὸ κάτωθι ποίημα καὶ τοῦτο διὰ τὴν πειρά-
ξῃ τὸν Μητροπολίτην Κυπριανόν, ὅστις ὡς σᾶς εἶπον δὲν τὸν εἶχε περὶ πολλοῦ.

Στ' ἀνάκτορά σου ἄνασσα νὰ μεταβῶ σκοπεύω,
Αἰχμάλωτός σου νὰ γινῶ διότι σὲ λατρεύω.
Δὲν φαίνεται παράδοξον νὰ γίν' ἡ θέλησίς σου
Ἄν εἶναι πεπρωμένον.
«Ἄλλὰ νὰ θύσης δι' ἐμὲ τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς σου.»
Ἄχ! εἶν' ἐδῶ θαμμένον.

Τ.Γ. Ὁ μακαρίτης Βασίλης μετὰ τὴν εἰς Λάρνακα ἀφιξίν του μετέβη καὶ ἐγκα-
τεστάθη εἰς τὴν Λεμεσσὸν διορισθεὶς διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου...

Λευκωσία τῆ 20)6)34

«...δὲν παρέλευρα νὰ σᾶς δώσω τὰς πληροφορίας ἐκείνας, αἵτινες ἀφεώρουν τὸν
ἀείμνηστον συνάδελφόν μας Βασίλην Μιχαηλίδην...»

Βάσα Κοιλανίου τῆ 29η)7)34

«...ἐγκλείω καθαρογραμμένον τὸ ποίημα τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον ἔχετε καὶ τὸ ὁποῖον
καθὼς σᾶς ἐδήλωσα προηγουμένως τὸ εἶχε γράψει ὁ ἀείμνηστος Βασίλης εἰς τὸν τοί-
χον ἑνὸς δωματίου τῆς Μητροπόλεως Λάρνακος διὰ τὴν πειράξῃ τὸν μακαρίτην συγγενῆ
του Κιτίου Κυπριανόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐμερίμνησε καταλλήλως διὰ τὸ μέλλον του καὶ
ἤθελε μὲ τοῦτο νὰ δηλώσῃ ὅτι τὰ ὠραϊότερα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐχάθησαν μέσα εἰς
τὴν Μητρόπολιν. Δὲν ξεύρω ἐὰν σφάλωμαι ἀλλὰ τοιαύτη ἦτο ἡ σχηματισθεῖσα ἰδέα
ὑφ' ἀπάντων τῶν τότε εὑρισκομένων ἐν τῇ Μητροπόλει...»

Λευκωσία τῆ 23η)4)35

«...Ἐξακολουθῶ νὰ φρονῶ ἀκραδάντως ὅτι ἡ ὑπαρξίς δύο ἢ περισσοτέρων περι-
οδικῶν φιλολογικῶν εἶναι πάντοτε πρὸς τὸ καλὸν τῶν γραμμάτων ἑνὸς τόπου. Διότι
δημοουργεῖ τὴν ἀμύλλαν καὶ τὴν προσπάθειαν ἐργασίας δημοουργικῆς καὶ εὐπροσώπου...»

Βάσα Κοιλανίου τῆ 29η)7)35

«...Πράγματι χαίρω μεγάλως πὺ συμπίπτουν οἱ ἀντιλήψεις μας, ὅτι δηλ. θὰ ἦτο
ἐπιζήμιον νὰ ἐπιζητήσῃ κανεὶς νὰ σταματήσῃ τὴν διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ ἄλλου περιο-
δικοῦ φιλότιμον ὑπὲρ τῶν γραμμάτων προσπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐκδοσὶν ἀνεκαθεν ἐθεώ-
ρουν ὡς ἐξυτηρητικὴν τῆς Κυπρ. Λογοτεχνίας. Καὶ δὲν ἦτο βέβαια δυνατὸν νὰ ἦτο
διάφορος ἢ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀντίληψίς σας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐνδια-
φέροντός σας καὶ τῆς συμβολῆς σας εἰς τὴν Κυπρ. Λογοτεχνίαν. Ἐναμένεται ἡ ἐκδο-
σις μὲ εὐλικρινῆ στοργὴν ἀπὸ πολλοῦς. Μοῦ εἶναι δὲ ὄντως ἐξαιρετικὴ ἢ εὐχαρίστησις
πὺ εἶδα εἰς τὴν ἐπιστολήν σας, πῶς δὲν θὰ ἀρηθῆτε τὴν συνεργασίαν σας, τὴν ὁποίαν
ἐλπίζω νὰ στελετετε ἐγκαίρως εἰς τὸν κ. Περγάνην, ὁ ὁποῖος τόσοσὺν πραγματικῶς σᾶς
ἐκτιμᾷ. Σᾶς διαβεβαίω πῶς μὲ ἀνεκούφισεν ἡ διαβεβαίωσις σας καὶ ἀναγνώρισίς
σας, ὅτι δηλ. τὰ «Κυπρ. Γράμματα» διέπραξαν τόσα λάθη. Διὰ τὴν εἶμαι δίκαιος, ὁ κ.
Προυσῆς εἶναι ὁ ὀλιγώτερον εὐθυνόμενος δι' αὐτὰ...»

Λευκωσία τῆ 2α)1)923 *

Φίλατέ μου

Μαζὺ μὲ τὰς ἐγκαρδίους εὐχάς μου, ὅπως διέληθς τὸ νέον ἔτος ὑφ' ὅλας τὰς ἀπό-
ψεις εὐδαιμον, παρακαλῶ νὰ δεχθῆς καὶ τὰς θεομάς μου εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀποστο-
λὴν τῶν ποιημάτων σου.

Ξεύρεις πόσον ἐκτιμῶ τὰ ἔργα σου καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἔχω παρὰ νὰ σὲ συγ-

* Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δόθηκε ὡς δῶρο στὸν Μ. Ματθαῖον καὶ ὁ Ἄλιθέρης κράτηξε χειρόγραφο ἀντί-
γραφο μὲ μολύβι στὸ ἀρχειο τοῦ. Δὲν ξέρω ἂν ὑπάρχῃ λάθος στὴν ἀντιγραφή τῆς ἡμερομηνίας.

χαρῶ. Ἐχω ὅμως νὰ σοῦ ζητήσω μίαν παράκλησιν. Ὅταν θ' ἀποθάνω νὰ κάμης κ' ἐμένα ἓνα Ἐλεγείον.

Λευκωσία τῆ 3η)10)36

«...εὔρον τὸ νέον βιβλίον σας «Ἀράχνης», τὸ ὁποῖον ἔνεκεν τῆς ἀπουσίας μου εἰς Ἅγιον Νεόφυτον τώρα περιέχεται εἰς χεῖρας μου καὶ τώρα τὸ ἐδιάβασα. Σὲ συγχαίρω Ἅγαπητέ μου Ἀλιθέρση καὶ σοῦ σφίγγω τὸ χέρι διὰ τὸ νέον σου ἔργον, γραμμένον μὲ τὴν τέχνην καὶ παρατηρητικότητα...»

Β'

ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΑΛΜΕΝΟ ΣΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΜΑΡΚΙΑΔΗ (προσωπικό μου ἀρχεῖο).

Ἅγιοι Ἀνάργυροι τῆ 16η)7)33

«...Προχθὲς ἔλαβα τὰ Κυριακὰ Χρονικὰ τὰ ὁποῖα ἔγραψαν πολὺ καλὰ γιὰ τὸν μακαρίτην Χατζη Δημητράκην Λιπέρτην.

Ὁ φίλος κ. Ν. Κυριαζῆς ἔδωκεν ἓνα λαμπρὸν μάθημα... φρόντισε, φίλτατέ μου νὰ διαβάσης τὴν προτελευταίαν καὶ τελευταίαν σελίδα τῶν Χρονικῶν...»

Γ'

ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑΛΜΕΝΑ ΣΤΟΝ ΑΝΤΗ ΠΕΡΝΑΡΗ (προσωπικό μου ἀρχεῖο).

Λευκωσία τῆ 5η)2)36

Ἅγαπητέ μου κ. Περνάρη,

Σοῦ ἐγκλείω φωτογραφίαν τοῦ Βασίλη Μιχαηλίδη ἡ ὁποία ἐξ ὅσων γνωρίζω δὲν ἔχει δημοσιευθῆ ποτὲ καὶ τὴν ὁποῖαν φροντίζεις, ἂν θεωρῆς καλὸν νὰ βάλῃς εἰς τὴν Φιλολογικὴν Πάφον τοῦ φιλάτου κ. Λ. Φιλίππου. Νὰ δοθῆ πρῶτον εἰς τὸν φωτογράφον ὥστε νὰ διορθωθοῦν μερικὰ φαγάματα ἀπὸ τὸν σκόρον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ κατόπιν νὰ γίνῃ τὸ σχετικὸν γλισιέ. Ὅταν θὰ δημοσιευθῆ παρακαλῶ νὰ σημειωθῆ εἰς τὸ Περιοδικὸν ὅτι ἡ φωτογραφία τοῦ μακαρίτη Βασίλη Μιχαηλίδη παρεχωρήθη ἀπὸ ἐμέ.

Λευκωσία τῆ 6)3)36

«...Μετὰ 3—4 ἡμέρας θὰ σοῦ στείλω ἓνα μικρὸν ποίημά μου διὰ τὸν Παλαμῶν. Εἶδα χθὲς εἰς τὰ Κυπρ. Γράμματα ὅτι ὁ Ἰντιάνος εἰς τὸ ἄρθρον του περὶ Χουμουζίου σὲ ἐπικρίνει διὰ μερικὰς ἀνακριβεῖς ἡμερομηνίας ἐνῶ τὸ πρῶγμα εἶναι τελείως ἐπουσιώδης. Ὅταν θὰ ἀπαντήσης εἰς τὴν Φιλολογικὴν Πάφον σὲ συμβουλεύω νὰ τοῦ ἀναφέρῃς τὴν τρομακτικὴν ἀνακριβειάν του ὅταν ἠθέλησε νὰ ἐπακρίνῃ τὸν Βερνάλην δι' ἀνακριβεῖας εἰς τὰς χρονολογίας τῆς γεννήσεως μερικῶν ποιητῶν...

Ὁ φίλος κ. Μαρκίδης σοῦ ἔστειλε ποίημά του προχθὲς. Δὲν εἶναι τελείως καλὰ καὶ δὲν ξεύρω ὡς ἐκ τούτου ἂν θὰ δυνηθῆ νὰ γράψῃ κάτι γιὰ τὸν Παλαμῶν...»

* * *

Μὲ τὴ δημοσίευσιν τῶν ἀνωτέρω νομίζω πὺς καλύπτω ἀκόμα ἓνα τομέα γιὰ νὰ μελετηθῆ πληρέστερα ἡ προσωπικότητα τοῦ ποιητῆ Δημήτρη Λιπέρτη. Ἀσφαλῶς δὲν ἀποκλείω τὴν ὑπαρξιν καὶ ἄλλων γραμμάτων στὰ χεῖρα κάποιων φίλων ἢ γνωρίμων τοῦ ποιητῆ, ὅπου πιθανὸ νὰ βοίσκονται γνῶμες καὶ ἀπόψεις του τοῦ κύκλου πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ. Πάντως προσωπικὰ μελέτησα πάνω ἀπὸ ἐξήντα γράμματα τοῦ ποιητῆ καὶ διάλεξα ἀκριβῶς ὅτι ἐνδιαφέρει τὸ εὐρύτερο κοινόν.

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

(Δημοσιεύουμε τὰ ἐνδιαφέροντα ἄρθρα τοῦ ψηφισθέντος ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Βουλὴ Νομοσχεδίου γιὰ σύνταξη λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν).

ΣΧΕΔΙΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ Περὶ Κοινωνικῆς Ἀσφάλσεως τῶν Λογοτεχνῶν.

Ἄρθρον 1.

Σύστασις Εἰδικοῦ Λογαριασμοῦ.

Συνοστᾶται παρὰ τῷ Ταμείῳ Συντάξεων Ἡθοποιῶν, Συγγραφέων, Μουσικῶν καὶ Τεχνικῶν Θεάτρου καὶ κινηματογράφου εἰδικὸς ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοτελὴς Λογαριασμὸς ὑπὸ τὸν τίτλον «Λογαριασμὸς Ἀσφάλσεως Λογοτεχνῶν Ἑλλάδος», ἀποκαλούμενος ἐφεξῆς χάριν συντομίας Λογαριασμός.

Ἄρθρον 2.

Σκοπός.

1. Σκοπὸς τοῦ Λογαριασμοῦ εἶναι ἡ κάλυψις τῶν περὶ ὧν ὁ παρὼν νόμος προσώπων κατὰ τῶν κινδύνων γήρατος, ἀναπηρίας, θανάτου καὶ ἀσθενείας. Εἰδικώτερον σκοπὸς τοῦ Λογαριασμοῦ εἶναι:

α) Ἡ χορήγησις περιοδικῆς παροχῆς εἰς τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 3 τοῦ παρόντος ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοῦ Λογαριασμοῦ πρόσωπα ἐν περιπτώσει γήρατος ἢ ἀναπηρίας, ἐν περιπτώσει δὲ θανάτου αὐτῶν καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τούτων.

β) Ἡ ἐξασφάλισις ἰατροφαρμακευτικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περιθάλψεως εἰς τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 3 τοῦ παρόντος ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἀσφάλισιν αὐτοῦ πρόσωπα.

2. Ἡ παροχὴ τῆς ἀνω ἰατροφαρμακευτικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περιθάλψεως τελεῖ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ κίνδυνος δὲν καλύπτεται παρ' ἑτέρου ἀσφαλιστικοῦ φορέως διὰ τὴν τοιαύτην περίπτωσιν.

3. Διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Ἐργασίας καθορίζονται αἱ προϋποθέσεις καὶ ὁ τρόπος παροχῆς τῆς περιοδικῆς παροχῆς ὡς καὶ τῆς νοσοκομειακῆς καὶ ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως.

Ἄρθρον 3.

Ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἀσφάλισιν πρόσωπα.

1. Εἰς τὴν ἀσφάλισιν διὰ τοῦ παρόντος συνηστωμένου Λογαριασμοῦ ὑπάγονται ὑποχρεωτικῶς οἱ ἑλληνικῆς ὑπηκόητος ἢ ἑλληνικῆς ὁμογενείας τοῦ Ἐξωτερικοῦ λογοτέχνη καὶ κριτικοὶ Θεάτρου καὶ μουσικῆς κατὰ τὰ ἐν τῇ ἐπομένῃ παραγράφῳ ὀριζόμενα.

2. Ὡς λογοτέχνη, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόν-

τος, νοοῦνται οἱ πληροῦντες τὰς κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) Εἰκοσαετὴ τοῦλάχιστον συνεχῆ θητείαν εἰς τὰ Γράμματα, λογιζομένην ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον ὁ λογοτέχνης ἐνεφανίσθη εἰς τὰ Γράμματα δι' αὐτοτελοῦς πρωτοτύπου βιβλίου ἢ δοκίμου μεταφράσεως.

β) Ἐκδοσιν 3 τοῦλάχιστον πρωτοτύπων βιβλίων ἢ 6 δοκίμων μεταφράσεων ἀξιολόγων λογοτεχνικῶν ἔργων.

γ) Δημιουργικὴν συμβολὴν εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν Γραμμάτων.

3. Περὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀνωτέρω προϋποθέσεων ὑπαγωγῆς εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοῦ Λογαριασμοῦ ἀποφαίνεται ἠτιολογημένως Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ:

α) τριῶν Ἀκαδημαϊκῶν τῆς τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν Τεχνῶν, ὁ ἀρχαιότερος τῶν ὁποίων προεδρεύει τῆς Ἐπιτροπῆς.

β) πέντε διατρεπῶν λογοτεχνῶν ὀριζομένων διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἐπιλεγομένων δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐκ πίνακος ὑποβαλλομένου ὑπὸ τῶν ὑπὸ στοιχεῖον α' μελῶν καὶ περιλαμβανόντος διπλάσιον ἀριθμὸν λογοτεχνῶν κεκτημένων τὰ ὑπὸ τῆς προηγουμένης παραγράφου ὀριζόμενα προσόντα καὶ

γ) πέντε διατρεπῶν λογοτεχνῶν κεκτημένων ὡσάυτως τὰ προσόντα τῆς προηγουμένης παραγράφου, ὀριζομένων δὲ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων διὰ πράξεως αὐτοῦ καὶ τῶν Προέδρων τῶν τριῶν συνεργαζομένων Λογοτεχνικῶν Σωματείων.

4. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ἀναπληρωτῶν τῶν διορίζονται ἐπὶ τριετὴ θητεία δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Οἰκονομικῶν καὶ Ἐργασίας. Ὁ Γραμματεὺς ὀρίζεται ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποφασίζει παρόντων ἑνέα τοῦλάχιστον τῶν μελῶν αὐτῆς.

5. Διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως περὶ ὑπαγωγῆς εἰς τὴν ἀσφάλισιν, ὀρίζεται ἐπίσης ἠτιολογημένως καὶ ὁ χρόνος ἐνάρξεως τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν λογοτεχνίαν τοῦ ἀσφαλιζομένου, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 5 παρ. β' τοῦ παρόντος.

6. Ἡ ὑπαγωγή εἰς τὴν ἀσφάλισιν ἄρχεται ἀπὸ τῆς 1ης τοῦ ἐπομένου τῆς λήψεως τῆς ἀποφάσεως μηνὸς τῆς ἐν παραγράφῳ 4 Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 5.

Συντάξιμος Χρόνος.

Ὁ συντάξιμος χρόνος ὁ παρέχων δικαίωμα τῶν παροχῶν διακρίνεται εἰς τὸν χρόνον τῆς πραγματι-

κής ασφάλισης και εις τὸν ἐξ ἀναγνωρίσεως τοιούτων.

α) Χρόνος πραγματικῆς ασφάλισης παρὰ τῷ Λογαριασμῷ εἶναι ὁ μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Λογαριασμοῦ χρόνος, καθ' ὃν ὁ Λογοτέχνης ὑπῆχθη εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοῦ λογιῶμοῦ καὶ κατέβαλε τὰς θαυροῦσας αὐτὸν ασφαλιστικὰς εἰσφορὰς.

β) Συντάξιμος χρόνος ἐξ ἀναγνωρίσεως εἶναι ὁ χρόνος τῆς πρὸ τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοιούτος ἀπασχολήσεως τοῦ ἠσφαλισμένου εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ὁ καθοριζόμενος κατὰ τὴν ὑπαγωγήν του εἰς τὴν ἀσφάλισιν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ παρόντος.

Ὁ χρόνος οὗτος ἀναγνωρίζεται ὡς συντάξιμος δι' ἀποφάσεως τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἠσφαλισμένου καὶ ἐξαγοράζεται διὰ τῆς ἐπὶ πλέον καταβολῆς ὑπὸ τοῦ ἠσφαλισμένου τοῦ ἡμίσεος τῆς ὑπὸ τὸ ἔδαφ. α' τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ παρόντος προβλεπομένης εἰσφορᾶς τῆς ἐκάστοτε ἰσχυούσης κατὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν πραγματοποιεῖται ἡ καταβολή.

Ἄρθρον 7.

Παροχαί.

1. Αἱ ὑπὸ τοῦ Λογαριασμοῦ παρεχόμενα συντάξεις διακρίνονται εἰς:

- α) Συντάξεις λόγφ γήρατος
- β) Συντάξεις λόγφ ἀναπηρίας
- γ) Συντάξεις λόγφ θανάτου.

2. Συντάξεις λόγφ γήρατος δικαιούται ὁ ἠσφαλισμένος ὁ συμπληρώσας τὸ 62ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ 25 ἔτη συντάξιμα ἐξ ὧν 15 τοὐλάχιστον ἐν τῇ πραγματικῇ ἀσφαλίσει.

3. Συντάξεις λόγφ ἀναπηρίας δικαιούται ὁ ἠσφαλισμένος ὁ λόγφ νόσου καθιστάμενος ἀνίκανος πρὸς συνέχισιν τῆς λογοτεχνικῆς του ἐπιδόσεως, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν δέκα (10) συναξίμων ἐτῶν, ἐξ ὧν πέντε (5) τοὐλάχιστον πραγματικῆς ἀσφάλισης παρὰ τῷ Λογαριασμῷ. Περὶ τῆς ἀνικανότητος πρὸς συνέχισιν τῆς λογοτεχνικῆς ἐπιδόσεως ἀποφαινοῦνται αἱ ὑγειονομικαὶ ἐπιτροπαὶ τοῦ Ταμείου Συντάξεως Ἡθοποιῶν, Συγγραφέων, Μουσικῶν καὶ Τεχνικῶν Θεάτρου καὶ Κινηματογράφου.

4. Συντάξεις λόγφ θανάτου δικαιούνται τὰ μέλη οἰκογενείας θανόντος συναξιούχου ἢ ἠσφαλισμένου θανόντος μετὰ τὴν συμπλήρωσιν δέκα πέντε (15) συναξίμων ἐτῶν, ἐξ ὧν πέντε (5) τοὐλάχιστον πραγματικῆς ἀσφάλισης.

Ἔς μέλη οἰκογενείας θεωροῦνται:

α) Ἡ σύζυγος ἢ ὁ ἄπορος καὶ ἀνίκανος πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν σύζυγος.

β) Τὰ τέκνα μέχρι τοῦ γάμου των ἢ μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας προκειμένου περὶ ἀρρένων καὶ τοῦ 25ου προκειμένου περὶ θηλέων.

5. Μέχρι τῆς συμπληρώσεως ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Λογαριασμοῦ χρόνου ἴσου πρὸς τὰ εἰς τὰ προηγούμενα ἐδάφια ἀναφερόμενα ἔτη πραγματικῆς ἀσφα-

λίσεως, τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ δικαιώματος ἔτη πραγματικῆς ἀσφάλισης θὰ εἶναι ἴσα πρὸς τὰ ἔτη λειτουργίας τοῦ Λογαριασμοῦ.

Ἄρθρον 8.

Ποσὸν Συντάξεως.

1. Τὸ ποσὸν τῆς ὑπὸ τοῦ Λογαριασμοῦ παρεχομένης συντάξεως ἀποτελεῖται ἐκ βασικοῦ ποσοῦ καὶ ἐκ προσαυξήσεως ἀναλόγως τῶν συναξίμων ἐτῶν καὶ τῶν ἐν ἀσφαλίσει τοιούτων.

α) Τὸ βασικὸν ποσὸν τῆς μηνιαίας συντάξεως ὀρίζεται εἰς δραχμὰς 3.000 δυνάμενον νὰ τροποποιητῆ ἐκάστοτε ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Λογαριασμοῦ, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν, Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Ἐργασίας, ἐκδιδόμενη μετὰ γνώμην τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς τοῦ Λογαριασμοῦ.

β) Αἱ προσαυξήσεις ἐπὶ τοῦ κατὰ τ' ἀνωτέρω βασικοῦ ποσοῦ ὀρίζονται ὡς ἀκολουθῶσ:

Εἰς 4% τοῦ ἐκάστοτε βασικοῦ ποσοῦ συντάξεως δι' ἕκαστον ἔτος πραγματικῆς ἀσφάλισης παρὰ τῷ Λογαριασμῷ. Ἡ προσαύξησις αὕτη ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ἡμῖσι τῆς βασικῆς συντάξεως.

Εἰς 2% τοῦ ἐκάστοτε βασικοῦ ποσοῦ συντάξεως δι' ἕκαστον ἀναγνωρισθὲν καὶ ἐξαγορασθὲν συντάξιμον ἔτος πέραν τῶν ἐτῶν τῆς ὡς ἄνω πραγματικῆς ἀσφάλισης. Ἡ προσαύξησις αὕτη δὲν δύναται ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ὑπερβῇ τὸ 25% τοῦ ἐκάστοτε βασικοῦ ποσοῦ συντάξεως.

2. Τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως τῆς ζῶποις δικαιούται ἕκαστον μέλος τῆς οἰκογενείας θανόντος ἠσφαλισμένου ἢ συναξιούχου ὀρίζεται εἰς τὰ κάτωθι ποσοστὰ τῆς συντάξεως τὴν ὅποιαν ἐλάμβανεν ὁ θανὼν συναξιούχος ἢ ἐδικαιούτο νὰ λάθῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του ὁ θανὼν ἠσφαλισμένος.

α) Ἡ χήρα ἢ ὁ ἐν χρείᾳ σύζυγος ἄνευ τέκνων τὰ 60%.

β) Ἐκαστον δικαιούμενον τέκνον τὰ 20%. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο διπλασιάζεται εἰς ἣν περιπτώσιν τὸ τέκνον εἶναι ὄρφανὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων.

Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὸ σύνολον τῶν συντάξεων τῆς χήρας ἢ τοῦ ἐν χρείᾳ συζύγου καὶ τῶν τέκνων δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως τοῦ θανόντος. Ἐν περιπτώσει ὑπερθάσεως τ' ἀνωτέρω ποσοστὰ μειοῦνται ἀναλόγως.

3. Κατὰ τὴν πρώτῃν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος αἱ χήραι ἀποβιώσαντων διακεκριμένων Λογοτεχνῶν πληρούντων καὶ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἄρθρου 3 παρὰ γρ. 2 τοῦ παρόντος Νομ. Δ)τος δύνανται νὰ ὑπαχθῶν εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀποφαινομένης πρὸς τοῦτο τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου.

Τὸ ποσοστὸν τῆς συντάξεως αὐτῶν ὀρίζεται εἰς 60% τῆς συντάξεως τὴν ὅποιαν θὰ ἐλάμβανεν ὁ θανὼν ἀναλόγως τῶν ἐτῶν τῆς ἀπασχολήσεώς του εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶναι ἕλασσον τοῦ βασικοῦ ποσοῦ τῆς μηνιαίας συντάξεως.

4. Διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Ἐργασίας θὰ καθ-

ορισθούν τὰ τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰσφορῶν ἐν γένει, τὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς ἡλικίας, τὰ τῆς ἀπονομῆς τῶν συντάξεων, τὰ τῆς ἐκπτώσεως ἐκ τοῦ δικαίωματος ἐπὶ τῆς συντάξεως, τὰ τῆς ἀναστολῆς, παραγραφῆς, ἐνάρξεως καὶ λήξεως αὐτοῦ ὡς καὶ πᾶσα ἕτερα λεπτομέρεια ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

«ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ»

Διεθνῆς συνάντηση λογοτεχνῶν στὸ Βελιγράδι

Ἀποδείχθηκε πᾶ ἡ μεγάλη ὠφελιμότης τῶν συναντήσεων τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων ὅπου ἡ προσωπικὴ τους ἐπαφὴ καὶ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων γιὰ τὸ ἔργο τους καὶ γιὰ ἄλλα θέματα πού τοὺς ἀπασχολοῦν, συμβάλλουν σὲ πολλὸ μεγάλο βαθμὸ στὴν παγκόσμια κατανόηση καὶ ἐξέλιξη τῆς λογοτεχνίας.

Μιὰ τέτοια συνάντηση ἦταν καὶ αὐτὴ τοῦ Βελιγραδίου στὶς 19 καὶ 20 Ὀκτωβρίου πού διοργανώσαε ἡ Ἐνωσὴ Λογοτεχνῶν Σερβίας μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Γιουγκοσλαβικῆς πρωτεύουσας ἀπὸ τὴν Γερμανικὴ κατοχὴ. Αὐτὴ ἡ συνάντηση δὲν ἦταν ἡ πρώτη στὰ ἴδια πλαίσια. Ἡ πρώτη «Ὀκτωβριανὴ συνάντηση συγγραφέων» (ἔτσι ὀνομάζονται οἱ ἐτήσιες αὐτὲς συναντήσεις στὸ Βελιγράδι) ἔγινε τὸ 1964 μὲ θέμα «Ὁ ἀνθρώπος τραγοῦδᾶ μετὰ τὸν πόλεμο». Πέρυσι τὸ θέμα συζήτησης ἦταν τὸ «Μεταπολεμικὸ Μυθιστόρημα» καὶ αὐτὸ τὸν Ὀκτώβριο «Ποίηση καὶ ἐπικοινωνία», θέμα ὄχι λιγώτερο σημαντικό ἀπ' τὰ προηγούμενα τὸ ἀντίθετο, ἴσως νὰ εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερο καὶ γι' αὐτὸ ἐξετάστηκε μὲ τὴν ἐνεργὸ παρουσία καὶ λογοτεχνῶν - μεταφραστῶν πού ὁ ἀναμφισβήτητος μεγάλος τους ρόλος στὴ λογοτεχνία τοὺς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ συζητοῦν τέτοια θέματα ὡς ἴσοι μὲ τοὺς δημιουργοὺς ποιητῆς. Στὴ συζήτηση τὸ θέμα κοιτάχτηκε ἀπὸ πολλές πλευρῆς: κατὰ πόσον εἶναι προσιτὴ ἢ ὄχι στὸ κοινὸ ἢ μοντέρνα ποίηση, δυνατότητες γιὰ πιὸ πιστὲς μεταφράσεις, ποίηση καὶ παράδοση, ποίηση καὶ κοινόν, ποίηση καὶ ἐκδοτικὸ οἶκοι κλπ. Στὴ συνάντηση αὐτὴ πήραν μέρος ποιητῆς, κριτικοί, μεταφραστῆς καὶ λογοτέχνες ἀπὸ 18 ἠῶρες τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Ἀνάμεσα στὰ μέλη τοῦ προεδρείου ἦταν καὶ ὁ γνωστὸς Γιουγκοσλάβος λογοτέχνης Ἰβο Ἄντριτσο πού πήρε τὸ Νόμπελ Λογοτεχνίας τὸ 1961. Τὴν Ἑλλάδα ἀντιπροσώπευσαν οἱ γνωστοὶ λογοτέχνες καὶ κριτικοὶ Γιάννης Χατζίνης καὶ Μηνᾶς Δημάκης.

Στὴν εἰσαγωγικὴ του ὁμιλία ὁ πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Γιουγκοσλάβων Λογοτεχνῶν κ. Μάτεϊ Μπόρ ἐτόνισε ὅτι ἡ ποίηση σήμερα δὲν πέτυχε νὰ γίνῃ κατανοητὴ ἀπὸ τὸ πολὺ ἀναγνωστικὸ κοινόν. Σὰν κυριώτερο λόγο ἀνέφερε τὸ γεγονός ὅτι οἱ ποιητῆς δὲν θοῆκαν τὴν κατάλληλὴ ἔκφραση στὸ περιεχόμενο τῆς ποίησός τους. Ἡ ποίηση, συνέχισε, ἀκολουθεῖ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας κατὰ θῆμα καὶ ὅσο τὰ προβλήματα τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἀνθρώπου γίνονται πιὸ πολὺπλοκα τόσο καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς ποίησης περιπλέκεται. Ὁ κ. Μπόρ διαπίστωσε ὅμως ὅτι αὐτὸ δὲν

συμβαίνει μόνο στὴ ποίηση ἀλλὰ εἶναι τὸ σημερινὸ πρόβλημα τῶν Τεχνῶν πού θαυμασιὰ καὶ περισσότερο ἀντανάκκοῦν τὶς πολὺπλοκες σχέσεις πού ἐπικρατοῦν στὴν σημερινὴ κοινωνία.

Στὴ συνέχεια, πολλοὶ λογοτέχνες μίλησαν καὶ ἀνέπτυξαν τὶς ἀπόψεις τους γιὰ τὸ τόσο ἐνδιαφέρον θέμα. Πολλὰ ἦσαν ἐπαναλήψεις τῶν ὅσων διαβάσαμε στὰ σημερινὰ δοκίμια καὶ λογοτεχνικά ἄρθρα ἐνῶ τὸ νέο δὲν ἔλειψε. Ἡ αὐστριακὴ λογοτέχνις Ἰνᾶ Γιουν Μπρόντ ἀνάφερε ὅτι λίγες εἶναι οἱ ἀνθολογίες πού κυκλοφοροῦν στὸν κόσμο μὲ ἐπιμελημένη δουλειά. Οἱ περισσότερες δὲν ἀξίζουν ὡς λογοτεχνικά κείμενα. Ἐπίσης, ἡ ἴδια λογοτέχνις, ἐτόνισε τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῶν μεταφράσεων σὲ δυὸ στάδια (δηλαδὴ πρῶτα ἀπλὴ μετάφραση κατὰ λέξη καὶ μετὰ ἡ ἀπόδοση τοῦ συνόλου μὲ τὸ ἀπαιτούμενο στυλ). Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, συχνὰ, ἡ μετάφραση δὲν ἀποδίδει τὸ νόημα τοῦ πρωτότυπου κειμένου ἀλλὰ ξεφεύγει σὲ διαστρεβλώσεις. Μετὰ, Γιουγκοσλάβος ποιητῆς πρότεινε τὴ δημιουργία καὶ ἀνάγερση «Οἴκου Ποίησης» κοντὰ στὴν Ὀχρίδα ὅπου θὰ γίνῃ κέντρο συνάντησης ἄλλων τῶν ποιητῶν τῶν κόκομου. Στὸ τέλος ἔγιναν προτάσεις ὅπως στὴν ἐπόμενη Ὀκτωβριανῇ συνάντησῃ συζητηθῆ θέμα παρμένο ἀπὸ τὴν σύγχρονη θεατρικὴ ἐμπειρία.

Σ' αὐτὴ τὴν συνάντηση φάνηκε (καὶ εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικόν) ὅτι οἱ λογοτέχνες ἄρχισαν πᾶ νὰ ἀντιλαμβάνονται ὅτι στὸ κενὸ πού χωρίζει τὴν Τέχνη τους μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο, δὲν πρέπει νὰ μένουν ἀδιάφοροι, διότι, μερικὲς φορὲς, καὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι λιγώτερο ὑπεύθυνοι ἀπ' τὸ ἀναγνωστικὸ κοινόν, στὴ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ κενοῦ. Ἀπὸ πολλοὺς ἐπίσης τόνιστηκε ἡ ὑπεύθυνη θέση τοῦ ποιητῆ πού στὴν σημερινὴ κοινωνία παίρνει πολὺπλευρὴ σημασία. Οἱ λογοτέχνες παρουσιάστηκαν πολὺ ρεαλιστῆς καὶ καλοὶ γινῶστες τῆς θέσης τῆς ποίησης στὴ σημερινὴ κοινωνία, ἀπαλλαγμένοι ἀπ' τὶς συνθησιμένες ψευδοσθήσεις γιὰ ὑπερτίμηση τῆς δουλειᾶς τους. Ἡ ποίηση, παραδέχθηκε ἕνας ὁμιλητῆς, δὲν μπορεῖ νὰ συνεισφέρῃ πολλὰ σὲ τέτοιο κόσμο ὡς τὸν σημερινόν ὅπου συνεχῶς ἀκοῦμε γιὰ πολέμους, ἀπάνθρωπες μεταχειρίσεις κ.ἄ.: μόνο ἐκεῖ ὅπου οἱ ἴδιοι οἱ ἀνθρωποὶ ἔχουν ἀνάγκη τῆς ποίησης, αὐτὴ φέρνει εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα. Οἱ ἀκρότητες, φυσικά, δὲν ἔλειψαν καὶ λόγια ὡς... «Ὁ ΜακΝαμάρστων τσάντα του γιὰ τὸ Βιετνάμ δὲν μεταφέρει στίχους τοῦ Ρ. Φρόστ...» ἐπιβόηκαν ἀπὸ ὁμιλητῆ.

Γενικά ὅμως, πιστεύω, εἶχε πολὺ καλὴ ἐπιτυχία καὶ συγχαρητήρια ἀξίζουν στοὺς ὀργανωτῆς τῆς.

P. K. Π.

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΤΟ «ΑΣΜΑ ΗΡΩΪΚΟ ΚΑΙ ΠΕΝΘΙΜΟ» ΤΟΥ ΕΛΥΘΗ ΚΑΙ ΤΟ ΡΙΚ

Εἶναι στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ «Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος Κύπρου» ὁ προγραμματισμὸς ἐξωτερικῶν δημοσίων ἐκδηλώσεων, ἔστω κι' ἂν ἀργότερα τὶς ἐκδηλώσεις αὐτὲς τὶς χρησιμοποιεῖ στὰ προγράμματα ἐκπομπῶν του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔρχεται σ' ἕνα εἶδος προσωπικῆς ἐπαφῆς μὲ τὸ κοινόν καὶ ταυτοχρόνως

έξυπηρετεί κοινωνικές - πολιτιστικές ανάγκες, δίνοντας δείγματα ὀρθῆς γραμμῆς στὴν ἐξυπρέτηση καὶ ἰκανοποίηση τῶν ζωτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν.

Στὶς ἐκδηλώσεις αὐτὲς ἐντάσσεται ἡ παρουσίαση τοῦ ποιήματος «Ἑῤασιὰ Ἡρωϊκὴ καὶ Πένθημα γιὰ τὸ χαμένο Ἀνθὺπολογαγὸ τῆς Ἀλβανίας» τοῦ Ὁδυσσεά Ἐλύτη, κατὰ διδασκαλία κ. Πάνου Ἰωαννίδη καὶ μουσικῆ κ. Γ. Κοτσώνη. Μὲ τὴν ἐκδήλωση αὐτὴ καταράνηκε πὼς οἱ ἐπίσημες ἐθνικὲς γιορτὲς μας μποροῦν ν' ἀναζωογονηθοῦν καὶ ν' ἀποτελέσουν ὑπόμνηση καὶ διδοχὴ ὄχι πιά μὲ τὸ παλιὸ σύστημα τῶν ρητορικῶν πανηγυρικῶν ἀλλὰ μὲ μέσα καθαρῶς καλλιτεχνικὰ, ποιήματα κ' ἀνάλογα στὴν κάθε περίπτωσι, μὲ ἀφάνταστο πλάτος μεταλλαγῶν, χωρὶς ν' ἀποκλείεται κ' ὁ σύντομος, τύπου εἰσαγωγικοῦ, λόγος.

Κρίνοντας τὴν παρουσίαση τοῦ ποιήματος αὐτοῦ στὸ κινηματοθέατρο (ἀλλάζει ἡ ἄποψη γιὰ τὴν ἐκπομπή, κατὰ πολὺ μάλιστα, καὶ ὑπὲρ τῆς) διαφωνῶ ριζικὰ σ' ἕνα σημεῖο (δὲν εἶναι αὐτὸ κ' ὅλας ἐξαρτᾶται ἡ κρίση μου): τὸ καθεὶ θάπρεπε νὰ ἐξυπηρετῆ τὴν καλύτερη καὶ βαθύτερη κατανόηση τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ ποιήματος. Νομίζω πὼς ἡ μουσικῆ, πού δὲν εἶχε τὸν συνοδευτικὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ κοιτοῦσε νὰ προβληθῆ αὐτὴ χρησιμοποιοῦντας τὴν εὐκαιρία τοῦ ποιήματος, δὲ βοήθησε ἀκριβῶς τὴν κατανόησή του. Δὲ συζητῶ καθαρῶς τὴν σύλληψη (δὲν εἶναι τοῦτο τῆς εἰδικότητάς μου καὶ τῶν ἰκανοτήτων μου)· συζητῶ σὲ τί ἔχει συμβάλῃ ἡ μουσικῆ γιὰ νὰ χωρᾷ πληρέστερα τὸ ποίημα. Π.χ. παρατράβηξε ἡ εἰσαγωγὴ δὲ σημεῖο πού ἐξαγάσσε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ποιήματος, συνεπῶς δὲ μᾶς προετοίμασε, δὲ δημιούργησε τὴν ἀτμόσφαιρα γιὰ εὐληψία σὲ ἕνα-δυὸ μέρη, πού τὸ νόημα ἀπαιτοῦσε νὰ μὴ διακοπῆ ἡ ἀπαγγελία, παρεμβλήθηκε μουσικῆ γι' ἄρκετὴ ὥρα κ' ὄχι συνοδευτικῆ ἀλλὰ πολὺ αὐτόνομη καὶ ἐπιδεικτικῆ· στὸ τέλος ἡ φούγκα «Πάσχω» (πού ὑπενθόμιζε πολὺ δοξαστικὸ τύπου Χαίντελ) εἶχε τόσο πανηγυρικὸ χαρακτήρα σάμπως νάγινε ἡ ἀπελευθέρωση ἢ κατορθώθηκε ἡ νίκη, ἐνῶ προσωπικὰ περιμένα ἕνα ἠρωϊκὸ (κ' ὄχι πανηγυρικὸ δοξαστικὸ) τέλος.

Ἡ ἀνάγνωση τοῦ ποιήματος, ἰδίως ἀπὸ τὸν κ. Λύσαντρον Ἀθραμιῆδη καὶ τὴν ὁμάδα τῶν γυναικῶν, εἶχε ἀκριβῶς καὶ τὸ ὕφος καὶ ἦθος. Κι' ἂν κάπου ἐνοιωθεῖς κάποια πτώση, προσωπικὰ τὴν ἀποδίδω στὴν παρεμβολή ἢ στὴν ἀνάγκη προσαρμογῆς πρὸς τὴν πολλὰς φορὲς ἄσχετη καὶ αὐτόνομη μουσικῆ.

Πάντως, ἀξίζει τὸν κόπο ἡ πρώτη αὐτὴ δημόσια δοκιμῆ. Οἱ ἐνδοιασμοὶ μας πρέπει νὰ γίνουν δεκτοὶ ὡς ἀπόψεις ἐρμηνείας, πού ὁ ἄλλος μπορεῖ νὰ μὴν τις υἱοθετῆ ἢ νὰ μὴ συμφωνᾷ μ' αὐτές.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΡΘΡΟΥ ΤΟΥ κ. Β. ΒΑΡΙΚΑ

Δὲν ἀμφισβητῶ τίς πολὺ καλὲς προθέσεις τοῦ κ. Βάσου Βαρίκα. Ἀκόμα ἐκτιμῶ τὴν ἐργασία του (ἔστω κ' ἂν ἀναγκάζεται περισσότερο νὰ τὴν προσαρμόζῃ πρὸς τίς δημοσιογραφικὲς ἀπαιτήσεις). Ἀσφαλῶς μᾶς ὑποχρεώνει μὲ τὴν ἰδιαίτερή του ἀγάπη γιὰ τὴν Κύπρον — τοῦτο φαίνεται καὶ στὸ ὑπὸ συζήτηση ἄρθρο του «Πνευματικὴ Κύπρος», πού δημοσίεψε στὸ «Βῆμα» (9 Ὀκτ. 1966). Στὸ πρῶτον

ὄμως τμῆμα τῆς θερμῆς συνηγορίας του γιὰ τοὺς Κυπρίους ἀδίκησε τοὺς ἐλλαδικούς (ὡς ἄτομα, κράτος καὶ ἐπίσημος ἐκπροσώπους τοῦ κράτους). Εἶμαι βέβαιος πὼς παραπλανήθηκε ἀπὸ πληροφορίες κακῶς πληροφορημένων κύκλων τοῦ νησιοῦ μας. Δὲν κατηγορῶ κανένα γιὰ «κακὴ πίστη» ἢ «κακὴ πρόθεση». Ἀλλὰ εἶναι φυσικὸ πολλοὶ νὰ μὴ γνωρίζουν ἢ νὰ ξεχνᾶνε μὲς τὴν ἀπαιτήσή τους γιὰ πῶς ἔντονη καὶ δραστηρικὴ συμπαράσταση τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, προπαντὸς τὴν ἰδιότυπη κυπριακῆ.

Ἀπὸ στοιχειώδη ὑποχρέωση, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γνώση τοῦ θέματος, ἀναγκάζουμαι ἀπὸ τίς στήλες τοῦ περιοδικοῦ νὰ πληροφορήσω τὸν κ. Β. Βαρίκα (ὄχι νὰ τὸν κατηγορήσω) ὥστε νὰ μπορέσῃ, ἀναζητώντας, νὰ κρίνῃ μερικὰ πράγματα καὶ κινήσεις μὲ τὰ νέα δεδομένα, πού τοῦ παρέχω.

Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος (προτοῦ γίνῃ ὑποχρεωτικὴ ἢ Μέση καὶ Ἀνωτέρα Ἐκπαίδευση) μᾶς περιλάμβανε μεταξὺ τῶν ἀλυτρώτων καὶ δὲν πληρώνανε τὰ δίδακτρα στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ τίς ἄλλες ἀνώτερες σχολές. Ἐπὶ πλεόν ὡς τώρα μπιάνανε χωρὶς ἐξετάσεις καὶ μὲ προτεραιότητα στὶς διάφορες σχολές (ἐκτός ἀπὸ τὸ Πολυτεχνεῖο καὶ τίς Στρατιωτικὲς Σχολές). Γιὰ τὴν Παιδεία τῆς Κύπρου πάντοτε καὶ πολὺ περισσότερο τώρα τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἐσοδεῖ καταπληκτικὰ ποσὰ, δίνοντας συντάξεις στοὺς καθηγητὲς, κτίζοντας πρότυπα σχολεῖα, παρέχοντας βιβλία καὶ γραφικὴ ὕλη κλπ. Τὸ Ὑπουργεῖο Ἑθνικῆς Παιδείας ἐνισχύει διαφοροτρόπως καλλιτεχνικοὺς καὶ λογοτεχνικοὺς ὀργανισμοὺς τῆς Κύπρου — δὲν ἐξαίρεται κ' ἡ οικονομικὴ ἐνίσχυση: Π.χ. ἀγοράζονται βιβλία σὲ σκανδαλώδεις ὑπὲρ τῶν Κυπρίων ἀναλογίες. Τὸ θέατρο ἐνισχύεται ἀπὸ διάφορα Ὑπουργεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους μὲ ἐπιχορηγήσεις (χιλιάδων λιρῶν) σὲ κυπριακοὺς θιάσους καὶ χορηγίες χιλιάδων - χιλιάδων δραχμῶν γιὰ θιάσους ἐλλαδικούς πού κατεβαίνουν στὴν Κύπρον. Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος φιλοξενεῖ κατὰ περιόδους καὶ κάθε χρόνο ἑκατοντάδες μαθητῶν, συνδικαλιστῶν, καὶ ἄλλων, κατὰ πλουσιπάροχο τρόπο. Οἱ ὑποτροφίες πού χορηγεῖ σὲ Κυπρίους (ἀνεξαρτήτως οικονομικῆς τῶν καταστάσεως) εἶναι πολλὲς σὲ ἀναλογία μὲ ὅσες δίνονται στὰ ὑπόλοιπα ἑλληνικὰ μέρη. Ἀπὸ τὸ ΕἰΡ παρέχονται δωρεὰν προγράμματα κλπ. στὸ ΡΙΚ ἀξίας πολλῶν χιλιάδων λιρῶν (καὶ τελευταῖα προωθείται μεγαλύτερη σύνθεση).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτιστικὴν δρᾶση τῶν στὴν Κύπρον ἐκπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἔχω νὰ πῶ μιὰ φράση ὑπευθύνως κ' ἐπιμένω νὰ μὴ θεωρηθῆ ὑπερβολή: ἂν ἔλειπαν, ἀμφιβάλλω ἂν θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχῃ ὑπολογίσιμη πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ κίνηση. Θὰ ὑπῆρχαν μονάχα κάποια ψιχία λαθρόβια ἢ ἐφήμερα. Ἀλλὰ γιὰ νάμαι πῶς σαφῆς καὶ πληροφοριακὸς ἀναφέρω ἀπὸ τὴν πρόσφατη ἀμεση ἢ ἔμμεση δρᾶση τῆς Πρεσβείας τὰ ἐξῆς: διευθέτηση (μὲ παραχώρηση δωρεὰν θέσεων σὲ ἀπόρους μαθητὲς ἢ ἄλλως πῶς) γιὰ παραστάσεις τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου (μὲ τὸ «Βασιλικὸ» στὰ ἐκατόχρονα τῆς Ἐνωσης τῆς Ἐπτανήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα) γιὰ ἀναδιδασκαλία ἀρχαίας τραγωδίας ἀπὸ τὸ «Πειραιτικὸ Θεᾶτρο» (Ροντήρης) καὶ ἀρχαίας τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἀπὸ τὸ «Θεᾶτρο Τέχνης» (Κούν), γιὰ δυὸ ἐμφανίσεις τοῦ πιανίστα Θέμελη γιὰ τὴν «Πανελληνία

Φωτογραφική "Έκθεση», για τη συμμετοχή χορευτικών κλιμακίων του «Λυκείου Έλληνίδων» σε δυο έκδηλώσεις στην Κύπρο, για διαλέξεις από ειδικούς (Πεσματζόγλου, Άγαπητίδη, Μάνου) άμεση παρουσία της Πρεσβείας σε τρεις έφορταστικό χαρακτήρα διαλέξεις με τον πρόεδρο κ. Μενέλαο Άλεξανδράκη (πράγμα που έπισημοποιούσε τις έφορτες 25 του Μάρτη, Έκατόχρονα της Κρητικής Έπανάστασης — Άρκάδι), σε διαλέξεις ή έπεξηγηματικές εισαγωγές με τον κ. Γιώργο Χριστογιάννη, γραμματέα της Πρεσβείας, και μια διάλεξη σε γυναικείο σωματείο με την κα Λύντια Στεφάνου, σύζυγο του συμβούλου της Πρεσβείας.

Έλλπζω οι λίγες γραμμές αυτές, πάντοτε φιλικές και καλοπροαίρετες, θα διευκολύνουν όχι μόνο τον κ. Βαρίκα αλλά και άλλους καλόπιστους να ζυγίσουν και να εκτιμήσουν τη δράση της Μητροπολιτικής Έλλάδας στην μικρή έπαρχια Κύπρου.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΠΕΝΘΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

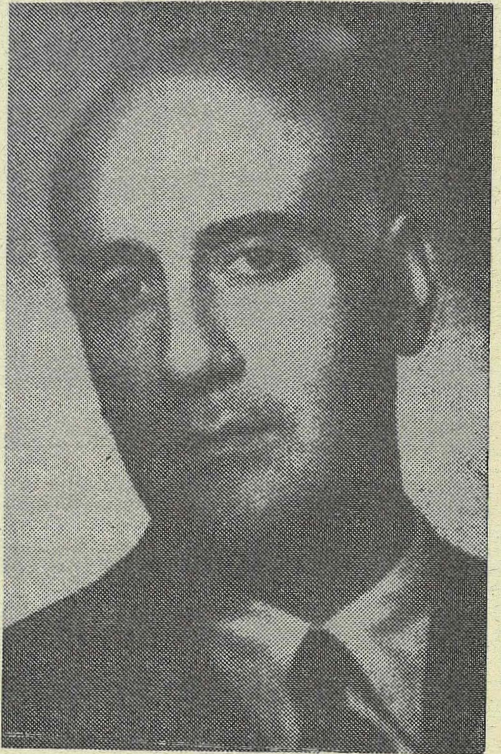
Ό άπροσδόκητος θάνατος του Γιώργου Θεοτοκά ήρθε σαν έναυσμα για κάποιες αναμνήσεις και κάποιες άποτιμήσεις. Ένας μαχητής στο πνευματικό πεδίο έγκαταλείπει τα γήινα αλλά αφήνει παράδειγμα ήθους και μαχητικής άρετης, που τα σέβονται ομοϊδεάτες και διαφωνούντες. Όλοι άπαιτούμε ο πνευματικός άνθρωπος να μη σιωπά τον θέλουμε να παίρνει θέση σε όλα σαν τίμιος πολίτης αλλά και σαν οδηγός του πολλού πλήθους, αυτού του λαού που προσθλέπει με μάτι πρόθυμο να δη το παράδειγμά μας και να χαράξει το δρόμο του. Ό Γιώργος Θεοτοκάς δεν ύποχώρησε από δειλία ή ιδιοτέλεια. Δεν άφησε το πνευματικό και ήγυτικό χρέος του σε καμια περίπτωση. Παντού και πάντοτε αισθανόσουν το παρόν του υπεύθυνο και με συνέπεια λόγου και πράξης. Γι' αυτό ή άποδημία του πρέπει να χαρακτηρισθή «έθνική άπώλεια» ανεξάρτητα πολιτικών (καλύτερα κομματικών) τοποθετήσεων.

Άπό καιρό άλληλογραφούσα με το Γιώργο Θεοτοκά. Οι ιδέες του για λαϊκό θέατρο με βρήκαν σύμφωνο. Άπό το λαό θάπρεπε να βγή μια μορφή θεάτρου. Προσωπικά το έβλεπα αυτό το λαϊκό θέατρο σαν άπαραίτητο στις έθνικές και κοινωνικές έκδηλώσεις των χωριών, που θ' άντικαθιστούσε κάποια νερόβραστα ρωμαντικού τύπου θεατρικά κατασκευάσματα ξένα από τη βαθύτερη έλληνική μας ούσία. Κάποτε γνωριστήκαμε από κοντά. δυστυχώς κάτω από δυσάρεστες συνθήκες: τον Ίούλιο του 1965. Φυσικό ήταν να περιστραφούν οι συνομιλίες μας γύρω από το θέμα της δημοκρατίας και το θέμα της Κύπρου. Άπό τη σύντημη αυτή προσωπική πιά γνωριμία συμπλήρωσα την άποψή μου για τον πνευματικό και πολιτικό (όχι έξ επαγγέλματος αλλά εκ πεποιθήσεως) άνδρα, ολοκλήρωσα στην ψυχή μου τη φυσιογνωμία του για νάχω μες τις προτιμήσεις μου πάντοτε τη μνήμη του άγαθή από τύχη άγαθή.

Ό παρουσία του Γιώργου Θεοτοκά στον κυπριακό χώρο είχε μια παράδοση τύχη. Ένώ τα κάποια γρα-

φόμενά του στις ώρες των δικών μας δοκιμασιών παρεξηγήθηκαν (δικαίως ή άδίκως είν' ένα άλλο θέμα) κάποια νεώτερα του άρθρα (που περιέλαθε στο θιβλίο δοκιμών του «Πνευματική Πορεία») άποκαταστήσανε κάπως τα πράγματα, και τελειωτικά ή δήλωσή του στο περιοδικό «Πνευματική Κύπρος» ύπήρξε μια καλή συμβουλή και μια πρόβλεψη.

Ό Κύπρος όμως τον τίμησε. Το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου μετάδωσε σε σειρά το «Δαιμόνιο» του, και τα θεατρικά του «Το παιγνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας», «Βυζαντινή νύχτα» και «Πέφτει το βράδυ». Το «Θέατρο Τέχνης» παρουσίασε στο κηποθέατρό του το έργο «Οι Καλικάντζαροι» (ή Τ

δνειρο του Δωδεκάμερου) με μεγάλη έπιτυχία. Διάφοροι θιασολοχοί χωριών διάδξανε (έστω και πρόχειρα) έργα του σαν το «Τίμημα της Λευτεριάς» (Κατσαντώνης). Ό δραματική σχολή της «Έλληνικής Μουσικής Άκαδημίας» παρουσίασε στις έξετάσεις της μπροστά στο κοινό «Το γεφύρι της Άρτας».

Θά προτιμούσα σαν ξεπροβόδισμα μια έπιστολή του Θεοτοκά που μου έστειλε, κι' όπου περιέχονται μερικές από τις θασικές ιδέες και πίστεις της ζωής του.

«Άγαπητέ κ. Χρυσάνθη,

«.....

Τό έργο παίχτηκε έρασιτεχνικά πολλές φορές, στην Άθήνα και την έπαρχια, από σχολεία, σωματεία κλπ. Δέν παίχτηκε όμως ποτέ από επαγγελματικό θιασο έπειδή θεωρήθηκε πολυέξοδο (χρειάζεται όρ-

χίστρα και μπαλέτο). "Αν λοιπόν ο δικός σας θίασος είναι επαγγελματικός, μπορείτε να χαρακτηρίσετε την παράστασή ως «πανελληνία πρώτη».

Τό έργο γράφτηκε τόν καιρό τής Κατοχής, σέ μιάν εποχή όπου ή φοβερή έξωτερική πίεση μάς ειχε κάμει νά έμβασθούμε στήν έθνική μας ύπόσταση και νά ζητήσουμε παρηγοριά και λύτρωση στίς γνησιώτερες πηγές του λαϊκού μας πολιτισμού. Όραματίστικα τότε ένα θέατρο έμπνευμένο από τή λαϊκή «νεοελληνική μυθολογία» κι έγραψα διάφορα έργα μέ τό πνεύμα αυτό. Κατά σειρά: «'Αντάρα σ' Ανάπλι», «Τό γεφύρι τής Άρτας», «'Όνειρο του Δωδεκάμερου», «Τό Κάστρο τής Όριάς», «Τό Παιχνίδι τής Τρέλλας και τής Φρονιάδας». Μετά τήν Κατοχή, μέ τήν ίδια πάντα έμπνευση, έγραψα τόν Κατοσαντώνη («Τό τίμημα τής λευτεριάς») μέ συγγενική έμπνευση τήν κωμωδία «Συναπάντημα στήν Πεντέλη», ένα παιχνίδι άπάνω στο θέμα τής ληστοκρατίας τής εποχής του Γεωργίου Α'. "Όλα αυτά τά έργα άποτελοϋν ένα σύνολο, μιá προσπάθεια για τή δημιουργία ενός θεάτρου συγχρόνου, μέ λαϊκή έμπνευση και ζωηρό νεοελληνικό χαρακτήρα. Δέν μπορώ, βέβαια, νά άξιολογήσω τό άποτέλεσμα, αλλά σάς εκθέτω τήν πρόθεση. Ποιό θά είναι τό μέλλον τής προσπάθειας αυτής και άν θά συνεχιστεί από άλλους δέν είναι δυνατό νά προβλέψω. Σήμερα στήν 'Αθήνα, τό θέατρο περί άλλα μεριμνά και τυρβάζει.

*'Αλλά οί καλλιτεχνικές μόδες αλλάζουν.

Φυσικά, δίνω πολλή σημασία στήν ανάπτυξη θεατρικών κέντρων έξω από τήν 'Αθήνα και, καθώς ειπα και άλλωτε, έλπίζω νά δημιουργηθοϋν αξιόλογα αυτόδύναμα κέντρα στή Θεσσαλονίκη και τήν Κύπρο. Ένωδ κέντρα μέ δική τους προσωπικότητα και αυτόνομες καλλιτεχνικές τάσεις. 'Ηδη τή Θεσσαλονίκη τό Κρατικό Θέατρο Βορείου Έλλάδος έχει παρουσιάσει πολύ σημαντικά άποτελέσματα. Έπίσης πιστεύω ότι και τό έρασιτεχνικό θέατρο τής έπαρχίας πρέπει, μέ κάθε τρόπο, νά ένωσ υθει, σάν ένας πρώτος σταθμός για τήν καλλιέργεια του κοινού και τών νέων ταλέντων.

Φιλικώτατα δικός σας
Γιώργος Θεοτοκάς.

*'Από τήν κατακλείδα τής έπιστολής αυτής καταφαίνεται τό πάθος του Θεοτοκά για τό θέατρο.

*'Ας τόν θυμόμαστε.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Γιάννη Κ. Παπαδόπουλου: «Συλλογή», 'Αθήνα, 1966.

'Από τά χαρακτηριστικά τής μοντέρνας ποιήσεως είναι και τοϋτο, ότι μέ άλλατα από τήν μιá όντολογική περιοχή στήν άλλη, από ύπέρβαση σέ ύπέρβαση, δημιουργεί ένα πλατύτατο περιθώριο έλαστικότητας για τή σκέψη και τά αισθήματα, ένδω συγχρόνως οί εικόνες τής μπορεί νά είναι από τίς πιό άμυδρές και άμυχλώδεις, ώστε νά υποβάλλουν τά πάντα, ως τίς πιό καθαρές, πού καθλώνουν τό βλέμμα σέ γυμνά άντικείμενα, σάν μέσα σέ μεσημεριάτικο φώς.

Μιά άπίθανη διεύρυνση αισθημάτων και σκέψεως, μιá έναλλαγή προσηλώσεως σέ κάτι (σάν νά είναι πέρα ως πέρα δικό σου) μέ μιá ροϊκότητα στήν όποίαν όλα σου φεύγουν σάν άμμος μέσα από τά δάκτυλα. Αυτή ή έναλλαγή μαζί μέ τίς εικόνες έξακοντίζει τήν ψυχή σ' άπίθανα πλάτη και ξυπνάει συνειρμούς πολύπλοκους και μακρυνούς. Γεννάται έτσι μέσα στή ψυχή ή έντύπωση του άσύνδευτου και του άποσπασματικού, ένδω συγχρόνως αναπηδά μιá έντονη άίσθηση του καινούριου ή του πρωτοφανέρωτου. 'Η τέχνη του σύγχρονου ποιητού είναι, μέχρι τινος, ως πού θά τραθήξη αυτή τήν έλαστικότητα, τή διεύρυνση, τή ροϊκότητα, τήν άποσπασματικότητα, τό άσύνδετο...

'Ο Γιάννης Κ. Παπαδόπουλος στή «συλλογή» του, στα τελευταία του ποιήματα, προσπαθεί νά έντάξει στήν ποίησή του, ή όποία στή βάση είναι παραδοσιακή, τά πάρα πάνω στοιχεία τής μοντέρνας ποιήσεως προσπαθεί όμως νά κρατηθί μέσα στα όρια, τά όρια του κατανοητού «ζητώ συγγνώμη, λέγει στόν πρόλογο του, γιατί στα μοντέρνα ποιήματα δέν είμαι άρκετά άκατανόητος...» Στό ποιήμα του «Οί άπολωλότες» μπορούμε νά δοϋμε, μετρημένα τά στοιχεία πού άναφέραμε, νά τά συνθέτη μαζί μέ παραδοσιακά στοιχεία σέ μιá ένότητα ίσορροπημένη.

*'Ενα άλλο χαρακτηριστικό τής μοντέρνας ποιήσεως είναι ή συμπύκνωση ή συμπίεση διαφορετικών εποχών και αιώνων σ' ένα σημείο ή σ' ένα έπίπεδο, σ' ένα σημείο. Αυτό τό χαρακτηριστικό τό βρισκόμε πολυδουλεμένο στόν Θ. Σ. 'Ελιοτ.

'Ο Παπαδόπουλος έχει δουλέψει και έχει έντάξει άφομοιωμένο αυτό τό χαρακτηριστικό στήν ποίησή του φαίνεται καθαρό π.χ. στο ποιήμα 'Αθήνα, άνοιξη 1966 μ.Χ. Θά έλεγα πώς ο Παπαδόπουλος δέχτηκε κι' άφομοίωσε αυτό τό μοτίβο από τόν 'Ελιοτ τόν θυμούμε μέ πόσα «μάτια» διάβαζε τήν 'Ερμη Χώρα του 'Ελιοτ από τό πρωτότυπο τό 1951, πού του είχα χαρίσει σάν ένθύμιο του τέλους τών φοιτητικών μας χρόνων στήν 'Αθήνα (μου άντιχάρισε ο ίδιος ένα βιβλίον όχι ποιήσεως, αλλά περι ποιήσεως).

Στό τελευταίο ποιήμα, βλέπει κανείς τή «φιλοπαίγμονα» διάθεση του Παπαδόπουλου (τοϋτο τό μήνα κάποτε τόν λέγαν 'Ελαφθολιάννα) μέσα άπ' ένα περιλυπο άποχαιρετισμό του παλαιού, του φυσικού και του σταθερού.

*'Ενα άλλο σημείο στήν ποίηση του Παπαδόπουλου, πού νομίζω άξίζει νά ξεραθί είναι ή ελλικρίνεια, ή γνησιότης και ή αθωομησιά του αισθήματος ή αθωομησιά αυτή και ή γνησιότης ξεγελοϋν ένα, πού έχει συνηθίσει στο ρητορισμό, σάν άφέλεια και άπλοϊκότης. Παραπέμπο, ως προς αυτό τό σημείο στα ποιήματα «Τό γράμμα και ή όδός» και «Γράμμα στόν Μακάριο». Είναι άλήθεια πώς αυτά τά ποιήματα έρχονται σ' άντίθεση προς μερικά παλαιότερα, γραμμένα γύρω στα 1950, πού σώζουν άκόμη κάπως τόν ρητορισμό. 'Ισως θά ήταν καλύτερα νά μη συμπεριλαμβάνονταν στή συλλογήν αυτά τά κάπως ρητορικά (του 1950). 'Ισως όμως, για νά χρησιμοποιήσω παρόμοιο χιοϋμορ μέ τόν ποιητή, τά συμπεριέλαθε για νά βρίσκουν οί μαθητές του παραδείγματα ήπιου ρητορισμού.

*'Η συλλογή του Γιάννη Κ. Παπαδόπουλου είναι ή

γνήσια κι' αὐθεντική ἔκφραση τοῦ Γιαννάκη Παπαδοπούλου, τοῦ φοιτητοῦ τῆς φιλολογίας, τοῦ καθηγητοῦ στὸ Λανίτειο, τοῦ καταζητουμένου ἀγωνιστοῦ καὶ τοῦ ἀχόρταγοῦ περιηγητοῦ.

Ι. ΚΟΥΤΣΑΚΟΣ

Μαρίας Κέντρου Ἀγαθοπούλου:
Διασταυρώσεις, Θεσσαλονίκη, 1965.

Στὸ ἀφηρημένο οὐσιαστικὸ ρίχνει τὸ βάρος τῆς ποιήσεώς της ἡ Μαρία Κέντρου Ἀγαθοπούλου. Ἀλλὰ μὲ τοῦτο τὸν τρόπο συνεχῶς πρέπει νὰ ἐπιστρατεύεται ὁ λογισμὸς πράγμα πού ἀδικεῖ τὸν στίχο, γιατί ἐμποδίζει (κι' ὄχι περιορίζει) τὸ ἀσθημα. Ὑπάρχουν ἀσφαλῶς στροφές καὶ δυο-τρία ποιήματα, ὅπου προβάλλεται σὲ πρῶτο πλάνο ἡ καρδιά, τὸ συναίσθημα. Οἱ ἦχοι κυρίως τῆς Ζωῆς Καρέλλη, ἀλλὰ κάπου-κάπου τοῦ Καθάφη καὶ λίγοι τοῦ Σεφέρη (μὲ κείνο τὸ «ἄλλο») διακρίνονται. Πάντως ἡ ποίηση τῆς Ἀγαθοπούλου βρίσκεται ἀπολύτως μὲς τὸ κλίμα τοῦ «ἄδουλου λυρισμοῦ». Τούτη ἡ σχολή πολὺ ἔχει συγκινήσει τοὺς ποιητὲς τῆς Θεσσαλονίκης.

Δὲ μπορῶ νὰ πῶ πὼς ξεχωρίζω ἀπολύτως τὴ φωνὴ τῆς Ἀγαθοπούλου. Ἐξάλλου ἡ ἴδια πολλές φορές στὰ ποιήματά της ἀμφιβάλλη ἀν' ἡ ἴδια ὑπάρχει. Δὲν ξέρω ἀν' τοῦτο ὀφείλεται σὲ ὑπαρξιακὲς πεποιθήσεις ἢ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειας καὶ τῶν δοκιμῶν της νὰ βρῆ καὶ νὰ καθορίσῃ τὸν ἑαυτὸ της στὴ ζωὴ καὶ στὴν τέχνη. Οἱ τόνοι της ἀνήκουν στὶς ἐλάχιστες κλίμακες (ὅπως ἄλλωστε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς «ἄδολης ποιήσεως»), ὁ στίχος της ρεεὶ-λυγισσάλατος χωρὶς συνήθως στίξη πράγμα πού τὸν καθιστᾷ πῶς ροϊκὸ (καὶ ταυτοχρόνως δὲν συνδέει στενὰ τὶς ἔνοιες ἀλλὰ πολὺ χαλαρὰ καὶ ροϊκά), οἱ εἰκόνες καὶ παρομοιώσεις της συχνὰ κατατάσσονται μ' ἐκείνες πού ἡ καλούμενη μοντέρνα ποίηση τὶς ἔκαμε πιά «κλισέ».

Ὡστόσο, δὲν μπορῶ ν' ἀρνηθῶ μιά γνησιότητα στὴν ἀξεδουάλυτη ἀκόμα φωνὴ τῆς ποιήτριας. Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὴ διαβάσῃς.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Στὸν «Δημοκρατικὸν Συναγερμὸν» (Ὁκτ. 1966) ὁ κ. Κ. Βαλέτας κρίνει τὶς «Δώδεκα σελίδες ἔμμετρα δοκίμια» τοῦ κ. Χρυσάνθη. — Στὴ «Σχολικὴ Ὑγιεινὴ» (ἀρ. 289, Σεπτ. 1966) δημοσιεύονται τὰ «Πρακτικὰ Σεμιναρίου Σχολικῆς Ὑγιεινῆς» πού πραγματοποιήθηκε τὸ Γενάρη στὴ Λευκωσία. — Στὶς «Ἐποχές» (ἀρ. 42) μεταφράζεται ἀπόσπασμα ἀπὸ ταξιδιωτικὸ τοῦ Λαμαρτίνου, πού ἀφορᾷ τὴν Κύπρο. — Στὴν ἔκδοση τοῦ Ὑπουργείου Προεδρείας Πνευματικῆς Ὁργάνωσης καὶ Βιβλιοθηκείων τῆς Ἑλλάδος (Ἀθήνα 1966) περιλαμβάνονται καὶ οἱ «Βιβλιοθηκὲς τῆς Κύπρου» (ὄχι ὅλες). — Στὴν ἔφημερίδα «Βῆμα» (6.11.66) ἀναφέρεται τὸ Σεμινάριον Σχολικῆς Ὑγιεινῆς πού πραγματοποιήθηκε στὴ Λευκωσία τὸ π. Γενάρη. — Στὸ «Βῆμα» (6.11.66) ὁ κ. Βάσος Βαρίκας κρίνει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀ. Χριστοφίδη «Θέματα καὶ Ἀπόψεις». Τὸ ἴδιο βιβλίον κρί-

νει καὶ ὁ Ἀνδρέας Καραντώνης στὴν «Καθημερινὴ» (20.11.66). — Στὴν ἔφημερίδα «Ἡμέρα» (30.10.66) δημοσιεύονται τὰ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας ἐγκριθέντα πρὸς ἀγορὰ βιβλία ἀνάμεσα τοὺς βιβλία τῶν κ.κ. Μόντη, Κ. Χρυσάνθη, Φρ. Βράχα καὶ Ἀ. Χριστοφίδη.

ΕΘΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

Στὶς 17 Νοεμβρ. ἡ Ἐταιρεία πραγματοποίησε τὴν πρώτη χειμερινὴ συνεστίαση τῆς φετινῆς χρονιάς. Διάβασαν ποιήματά τους οἱ κ.κ. Κυριάκος Χαραλαμπίδης καὶ Πάνος Ἰωαννίδης κι' ἐπιμνημόσυνο γιὰ τὸν Γιώργο Θεοτοκά ὁ κ. Κ. Χρυσάνθη. Ὁ κ. Πάνος Ἀδαμίδης εισηγήθηκε τὸ θέμα «κριτικὴ τῆς Τέχνης». Πῆρνε μέρος στὴ συζήτηση οἱ κ.κ. Μαρία Παττίχη, Εὐθ. Καλογεράς, Ἀ. Χριστοφίδης, Παν. Παττίχη, Νίκος Σπανός, Σπ. Παπαγεωργίου καὶ Πάνος Ἰωαννίδης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Ἀργύρη Χιόνη: Ἀπόπειρες φωτός, Ἀθήνα, 1966.

Ἀλέκος Χρυσόστομίδης: Φθόγγοι, Ἀθήνα, 1965.

Θεοδ. Νικολάου: Πῶς ἀναλύουμε αἰσθητικὰ ἓνα ποίημα, Ἀθήνα, 1966.

Μαρίας Κυρτζάκη: Σιωπηλὲς κραυγές, Καθάλα, 1965.

Γιώργου Φάνου: Βορὰ στὴ μπόρα, Κύπρος, 1965.

Ἄντ. Παπαϊωάννου: Ἐκπαιδευτικὴ Ψυχολογία, Λευκωσία, 1966.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δελτίον τῆς Χειρουργικῆς Ἐταιρείας Κύπρου (Λευκωσία) ἀρ. 7 — Κρητικὴ Ἔστια (Χανιά) ἀρ. 163/164 — Πρωτότυπος Φιλολογικὴ Ἐπιθεώρησις (Ἀθήνα) ἀρ. 5/6 (Χρ. 8ος) — Δωδεκανησιακὰ (Ἀθήνα) ἀρ. 1 — Τὸ σχολεῖο καὶ τὸ σπίτι (Ἀθήνα) ἀρ. 56/57 — Thespis (Ἀθήνα) ἀρ. 4/5 — Νέα Ἐποχὴ (Λευκωσία) ἀρ. 71 — Ἀστυνομικὰ Χρονικὰ (Λευκωσία) ἀρ. 1, 2 — Ἐπιθεώρηση Τέχνης (Ἀθήνα) ἀρ. 141 — Τὸ σχολεῖο καὶ τὸ σπίτι (Ἀθήνα) ἀρ. 58 — Δοκίμιες (Ἀθήνα) ἀρ. 2.

ERRATA

Ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ ποιήματος «Μύκονος» τοῦ κ. Δημ. Λεβέντη νὰ διασαστῇ ὡς ἑξῆς: «Τὸν περὶ-φάνο βράχο πού τὸν ἔκτισαν οἱ ἄνθρωποι».

Ἀγοράζονται παλαιὰ

Κυπριακὰ ἐκδόσεις

Ἀποταθῆτε: ΚΩΣΤΑΝ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Βιβλιοθήκη Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

Δίκαιε Ἰωσήφ, ἀπ' τοῦ Δαυτῆ τὸ γένος,
 βασιλικὴ γενιά καὶ μυρωμένη,
 στὰ σπλάχνα τῆς ἀγνῆς Μαρίας,
 τῆς ἀρραβωνιαστικιάς σου,
 φωλιάζει φῶς καὶ δύναμη τ' Ἁγίου τοῦ Πνεύματος,
 καρπὸς θεϊκός, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.
 Μὴ φοβηθῆς καὶ μὴ ντραπῆς.
 Κι' ὡς ἔρθῃ ἡ ὥρα ἢ πρέπουσα
 θὰ γεννηθῇ ὁ ἀμνός, Ἰησοῦς
 νὰ τὸν καλέσης. Τοῦτος τὸ λαό σου
 καὶ τοὺς λαοὺς θὰ σώσῃ. (Φεύγει)

- Ἰ ω σ ή φ : Θεέ μου, ὄνειρεύουμαι;
 Σ' αὐτὴ τῆ γῆ ἀναπνέω; Ἡ μήπως
 στὸν πλανερὸ ὑπνο δέρνουμε
 σὰν καρυδότσουφλο στὴ λίμνη;
 Μάνα, ἔ μάνα, ἐσὺ ὀφθαλμὲ τοῦ μέσα κόσμου,
 ποὺ μὲ τὴν πείρα τῆς καρδιάς πολλαῖ ἐξηγεῖς.
 Ἐ μάνα, κόντεψε καὶ πὲς μου,
 ψυχὴ τῆς ἁγίας μάνας μου κατέβα
 σὰν ὄραμα στὰ μάτια μου ἢ σὰν ἦχος
 στὸ δύσκολο ἀπ' τὰ χρόνια αὐτὶ μου
 ἢ ὡς φῶτιση τοῦ νοῦ...
- Μ ά ν α : (μπαίνοντας μέσα σὲ λάμψη)
 Γιατὶ τρομάζεις, γυιέ μου; Τί συμβαίνει;
- Ἰ ω σ ή φ : Τὸ μουσικὸ μου δὲ μπορῶ νὰ τὸ κρατήσω.
 Τὸ μουσικὸ ζητάει αὐτιά γιὰ νὰ τ' ἀκούσουν.
 Κι' εἶναι κι' ὁ τρόμος τῆς ψυχῆς,
 ποὺ θέλει πράϋνση
 μὲ λόγια μητρικά.
- Μ ά ν α : Μά, γυιέ μου, μὲ τρομάζεις δυὸ φορές.
 Στ' ἀρραβωνιάσματος τὸ χρόνο βρῖσκεσαι
 ποὺ λένε — καὶ τὸ ξέρω ἀπὸ πείρα —
 ὁμορφος χρόνος καὶ χρυσὸς καιρὸς
 λογιέται τῆς ψυχῆς.
 Οἱ δισταγμοί; Στὸ καθετὶ εἶναι ὁ δισταγμός...
 καλὴ γιὰ μένα ἀρχή.
 Τοῦτος ὁ δισταγμὸς ἀνοίγει τὴ ματιὰ
 γιὰ νὰ ζυγίσῃς πῶς πρεπούμενα τὸ ταίρι
 ποὺ σοῦταξε ὁ Θεός. Νὰ δῆς ἀδύναμες πλευρές,
 νὰ δῆς συμπάθειες κι' ἀντιπάθειες,
 νὰ δῆς τί δρόμο προτιμᾷ μὲς τὴ ζωὴ,
 νὰ δῆς τὸν τρόπο καὶ τὴ σκέψη
 κι' ἔτσι σὰν ἔξυπνος νὰ ξέρῃς
 τί θὰ δεχτῆς καὶ νὰ τὸ δυναμώσης
 καὶ τί παράμερα θὰ βάλῃς γιὰ νὰ σβύσῃ.
- Ἰ ω σ ή φ : Ἐ μάνα, τρέχει ὁ λογισμὸς κι' ἡ γλῶσσα σου
 σ' ὅ,τι δὲν εἶν' γιὰ μὲ φροντίδα τώρα.
 Ἐδῶ ἔναι κάτι ἀλλόκοτο,
 ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ ὁ νοῦς.
 Τὸ δέχεται ἡ καρδιά; Κι' αὐτὸ ἀμφιβάλλω.
- Μ ά ν α : Μά τέλος πάντων μίλησέ μου, Ἰωσήφ.
 μὲ λόγια καθαρὰ κι' ἀπλᾶ.
 Μέσα στ' ἀπλᾶ τὸν κόσμο νοιώθεις τ' ἄλλουνοῦ
 κι' ἄς εἶναι ὁ ἄλλος τοῦτος γυιὸς μου.

- Ἰωσήφ : Ἄγγελος ἦρθε καὶ μοῦ μίλησε.
- Μάνα : Μὲ φωτεινά φτερά γαλάζια;
- Ἰωσήφ : Καὶ μιὰ θωριά γλυκεῖα πορτοκαλιά.
- Μάνα : Σὲ κύκλο χρυσαφὶ μὲ σύννεφα λευκά,
σὰν τὰ φτερά περιστεριῶν, τριγύρω
στὸ χρυσαφὶ κεφάλι του;
- Ἰωσήφ : Κι' εἶχε χαμόγελο ποῦ πείθει
τὸ πιὸ σκληρὸ μας πείσμα.
- Μάνα : Κι' εἶχε φορέματα λευκά
σὰν τὰ χεράκια τῶν παιδιῶν;
- Ἰωσήφ : Καὶ σοῦ μιλοῦσε σὰν τὰ χὰδια
τῆς μάνας στὸ κεφάλι σου
στὴν ὥρα π' οὔτε ξύπνος
καὶ μήτε κοίμισμα λογιέται.
- Μάνα : Κι' εἶχε στὰ χέρια φωτεινὴ ρομφαία;
- Ἰωσήφ : Σὲ πείθανε τὰ μάτια του
πὼς ὅτι λέγει ὁ λόγος του εἶναι
Πνεῦμα Θεοῦ.
- Μάνα : Καλὸ σημάδι ὁ ἄγγελος σου, γυιέ μου.
- Ἰωσήφ : Καὶ μοῦπε πὼς ἐγκυμονεῖ ἡ Μαρία
ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο.
Καὶ πὼς δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλω
γιατὶ τ' ἀδύνατα σ' ἐμᾶς δὲν εἶναι
ἀδύνατα γιὰ τὸ Θεό.
Καὶ πὼς στὴν πρέπουσα ὥρα θὰ γεννήσῃ
ἄρσενικὸ παιδί τὸν Ἰησοῦ,
ποῦ θὰ λυτρώσῃ τὸν λαὸ μας
κι' ὅλο τὸν κόσμο.
- Μάνα : Κλήρα λαμπρὴ σὲ στεφανώνει,
γυιέ μου Ἰωσήφ.
Ὁρθώσου, τίναξε μακρὰ
τὸ δίκικο μαχαίρι, ποῦ σοῦ τρώει
τὰ σπλάχνα, τὴν ἀμφιβολία.
Τὸ μήνυμα εἶναι φανερό.
Ἐσένα διάλεξε ὁ Θεὸς νὰ προστατέψῃς
τ' ὄνομα τῆς Παρθένου, ποῦ θὰ ὑφάνῃ
μὲ τὸ αἷμα τῆς τὸν Πλάστη,
τὸ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου.
Ἅγιος δὲ θᾶσαι, μήτε καὶ προφήτης.
Μὰ δίχως σου δὲ θὰ γινότανε τὸ θαῦμα. (φεύγει)
- Ἰωσήφ : (ἀναπηδᾷ)
Μάνα, ποῦ φεύγεις; Στάσου.
Στάσου ὀπτασία ἐσὺ ἀπ' τὸ παρελθόν.
Ἡ ἀμφιβολία δὲ φεύγει μὲ τὸ πρῶτο
τ' ἀνέμου φύσημα σὰ σύννεφον ἀνάριο
σ' ἀνατολὴ ἀνοιξιὰτικη.
(κυτᾶ ἢ πόρτα)
Ποιὸς τέτοιαν ὥρα μὲ ἀποσπᾷ
ἀπὸ τῆ φώτιση τῆς μάνας; Ποιὸς;
- Σαλώμη : Πατέρα, ὁ Ζαχαρίας ὁ συγγενὴς μας,
ἀπὸ τὴν ὄρεινὴ Ἰουδαία, κατάκοπος
ζητᾷ νὰ σὲ ἀνταμώσῃ.
- Ἰωσήφ : (τρέχει στὴν πόρτα, μπαίνει ὁ Ζαχαρίας κι' ἡ Σαλώμη).

Σ α λ ώ μ η
Ί ω σ ή φ

Σεβάσμιε γέροντα, ὁ Θεὸς σὲ στέλνει
στὴν ἀπροσδόκητη ὥρα. Κλαίεις;
Σαλώμη, πήγαινε κι' ἐτοίμασε
ζεστό νερό νὰ ξεπλυθῇ ὁ σεβάσμιος,
κι' ἐτοίμασε κρασί καὶ δεῖπνο.

: Μετὰ χαρᾶς (φεύγει)
: Μὰ δὲ μιλάς; Κατάκοπος.
Κάθησε αὐτοῦ λιγάκι νὰ συνέλθῃς (κάθεται ὁ Ζαχαρίας)
Παράξενα συμβαίνουν σ' ὄλους.
Στὸ δρόμο δὲν συνάντησες τοὺς γιουὺς μου
ποὺ τὴ Μαρία στὸν οἶκο σου ὁδηγοῦσαν;
"Ὅχι; Παράξενο. Ποιὸ δρόμο πήρες, γέροντά μου;
Μὰ μὲ χειρονομίες μιλάς;
Δὲ βλέπω δυσκολία στὸ ἀνάσαμά σου
νὰ πῶ λαχάνιασες κι' ἀδυνατεῖς νὰ ξεστομίσης
μηδὲ μιὰ λέξη. Τί;
Κρατήθηκεν ἡ γλῶσσα σου; Παράξενο.
Μοῦ ἐήγησε ἡ Μαρία τὸ λόγο
ποὺ θέλησε κοντά σας λίγο νάρθη
καὶ νὰ παρασταθῇ στὴν Ἑλισάβετ.
Λέγει πὼς τάχατε ἡ γυναίκα σου
τὸ γιοῦ σου ἐγκυμονεῖ. Ἐγκυμονεῖ; (νεύει ναί)
Στὸν ἕκτο μῆνα; (νεύει ναί). Στὴν ἡλικία σου; (νεύει ναί)
"Ἄγγελος ἦρθε ἐδῶ καὶ τ' ἀποκάλυψε
στὴν ποῦ μοῦ κλήρωσες μνηστή.
(Ἐεσπᾶ)
Μυστήριον μέγα ξάστραψε στὸ σπίτι μου,
συγκλόνησε τὸ σπίτι μου, ἔγισσε τὸ σπίτι μου.
Χαῖρε, Μαρία, κεχαριτωμένη,
ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.
Εὐλογημένη ἐσὺ μεταξὺ τῶν γυναικῶν.
(Φιλᾶ τὸ χέρι τοῦ Ζαχαρία).

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΑΞΗ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ*

ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΜΑΡΙΑ

ΙΩΣΗΦ

ΙΩΝΑΣ

ΖΑΧΑΡΙΑΣ

- Ἐλισάβετ : Νὰ ρίξουμε στὸ τζάκι ξύλα
νὰ ζεσταθῆ ὁ ἀγέρας.
Εἶναι πολὺ σκληρὴ καὶ χιονισμένη
ἐφέτος ἢ χρονιά.
Κι' ὅμως στὴν ψύχρα τῆς τὴν τόση
φῶς καὶ χαρὰ γεννιέται, γιατί ἡ λύτρωση
τοῦ κόσμου ἀρχίζει μὲ μιὰ γέννα.
Σιωπῆ, Ἰωάννη μου. Στὴν κούνια σου
κοιμήσου, πρόδρομε τοῦ λυτρωτῆ.
Ἄμποτε ὁ λόγος τοῦτος νὰ μὴ φέρη
βάσανα στὸ κεφάλι σου.
Τρέμω τὴ δόξα καὶ τὴ φήμη.
Γιατὶ κι' οἱ δυὸ ρουφᾶνε τὸ αἷμα
καὶ μελανιάζουν τὴν καρδιά
σὰν ὁ βοριάς τὸ δέρμα μας.
(Ἀκούεται θόρυβος)
- Ἐλισάβετ : Ἔρχονται. Μπήκαν στὴν αὐλὴ (ἀνοίγει ἡ πόρτα)
Μαρία χρυσῆ μου, εὐλογημένη ἐσὺ
κι' εὐλογημένο τὸ παιδί σου.
Ἐλάτε ἐδῶ. Σοῦ ἐτοίμασα ἕνα τόπο
ζεστό γιὰ τὸ νεογέννητο.
- Μαρία : Σ' εὐχαριστῶ, καλὴ συγγένισσα Ἐλισάβετ.
Ὁ συγγενὴς στὴ δυσκολία σοῦ φαίνεται
κι' ὁ φίλος κι' ὁ γνωστός.
- Ἐλισάβετ : Τί λές, Μαρία, τὸ γεγονὸς σὰ μάθαμε
τὸν Ζαχαρία τὸν πῆρε ταραχὴ μεγάλη,
γιατὶ ἔπρεπε στὸν οἶκον του νὰ φέρη
τὸν Γιὸ τοῦ Θεοῦ,
καὶ στίς ὀκτῶ νὰ τὸν σφραγίσῃ
σύμφωνα μὲ τὸν νόμο τοῦ Μωϋσῆ.
Καλὲ Ἰωσήφ κι' εὐτυχισμένε, ἐσένα
διάλεξε ὁ Θεὸς νὰ προστατεύσῃ
παιδι καὶ μάνα. Ἄς εἶσαι εὐλογημένος.

* Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Ἰδρυμα Κύπρου στὶς 23.12.63.

- Ἰωσήφ : Εὐλογημένοι ἄς εἴσατε πού ἡ καλωσύνη
κι' ὁ χτύπος τῆς καρδιάς σας διαφεντεύει.
Πρῶτοι μαθαίνετε τὰ μυστικά μας
καὶ πρῶτοι δείχνετε τὴ φίλειψή σας,
τὴν κατανόηση πού μᾶς σώζει.
- Ζαχαρίας : Πολυμιλᾶς ἀπ' τὴ χαρὰ σου, ὦ Ἰωσήφ.
Καὶ τοῦτο ἴναι σημάδι τοῦ Θεοῦ.
Κάθισε αὐτοῦ στοῦ τζάκι δίπλα
ἀπ' τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ τὴν ἀγωνία
νὰ γαληνέψης λίγο.
Εὐτύχημα πού ἐφημερεύω στοῦ ναό.
(Στὸ μεταξὺ διορθώνουν τὰ βρέφη ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Μαρία)
- Ἐλισάβετ : Πωπῶ! Ταράζεται μὲς τίς φασκιές ὁ γυιός μου.
Φίλος καὶ συγγενῆς μὲ τὸ Θεό.
Τὸ βρέφος νοιώθει τ' ἄλλο βρέφος
ὅπως ἡ μιὰ καρδιά τὴν ἄλλη.
- Μαρία : Καὶ τὸ δικό μου βρέφος κοίταξε
ἀγαλλιᾷ στὴ νέα φωλιά του.
Στὸ σταῦλο τὸ ζεσταίνανε οἱ ἀνάσες τῶν βωδιῶν.
Μὰ ὅτι κι' ἂν πῆς ὁ φόβος μ' ἔδερνε
κι' ἄς ἦτανε ζεστά στὴν πάχνη τῶν ἀλόγων.
- Ἐλισάβετ : Θυμᾶσαι τότε πού πρωτάνοιξες τὴν πόρτα
καὶ μπηκεις στοῦ δωμάτιο πῶς ἐσκίρτησε
μὲς στὴν κοιλιά μου τὸ δικό μου βρέφος;
Οἱ γυιοὶ σὲ φέραν τότε τοῦ Ἰωσήφ
καὶ φύγανε μὲ περισσὴ βιασύνη.
- Μαρία : Τῆς σύλληψής μου τὸ μυστήριό μ' ἔδερνε
κι' εἶχα χαρὰ σὲ κάποιον νὰ τὸ πῶ.
- Ἐλισάβετ : Καὶ τότε μιὰ φωνὴ ἀπ' τὰ στήθη μου
ἀθέλητα καὶ ξένη ἀπ' τὰ συνηθισμένα
σοῦ μίλησε ἔτσι:
Εὐλογημένη ἐσύ κι' εὐλογημένος
τῶν σπλάχνων σου ὁ καρπός.
Καὶ πῶς ἡ μάνα τοῦ Θεοῦ
ἦρθε σ' ἐμέ;
Γιατὶ ἡ φωνὴ σου ὡς ἄγγιξε τ' αὐτιά μου
σκίρτησε μὲς τὰ σπλάχνα μου τὸ βρέφος μου
χαρὰ γεμάτο.
- Μαρία : Κι' ἐγὼ σοῦ ἀπάντησα
γεμάτη δέος οὐρανό:
Τὸν Κύριο ἡ ψυχὴ μου ἄς μεγαλύνει,
γιὰ τὸ σωτήρα μου τὸ πνεῦμα ἄς ἀγαλλιάσει.
- Ἐλισάβετ : Νὰ τὰ θυμᾶσαι αὐτὰ διπλὰ
γεμίζεις μ' εὐφροσύνη τὴν καρδιά σου.
Ὁ Κύριος μᾶς εὐλόγησε
κι' ἄς μοῦ συγχωρεθῆ ἂν αὐτὸ μπορεῖ
νὰ φαίνεται σὰν περηφάνεια .
Γιατὶ στὰ μαῦρα γερατιά μου ὁ Κύριος
μὲ μήνυμα τ' ἀγγέλου ἀνύψωσε
τὸν οἶκο μου, καρπὸ στὰ σπλάχνα μου
ἀπὸ τὸ γέρο Ζαχαρία προσφέροντας.
(Σιγοψιθυρίζουν σιάχνοντας τὰ βρέφη τους)
- Ζαχαρίας : Πάρε ζεστό ποτό, Ἰωσήφ,
νὰ συλωθῆ ἡ καρδιά σου.

- Οί τελευταίες οί μέρες στοίχισαν πολύ
στούς γερασμένους ώμους σου.
- Ἰωσήφ : Ἡ ἀμφιβολία πιά δὲ μὲ τυραννᾶ
σάν ὄχεντρα στὸ νοῦ.
Ἡ ἔγνοια νὰ προστατέψω μάνα καὶ παιδί
τὸν ὕπνο μου ἀποδιώχνει,
τὴν ὄρεξη γιὰ φαγητὸ καὶ γιὰ κουβέντα.
- Ζαχαρίας : Τὴ δυσπιστία σου ὁ Θεὸς δὲν ἐτιμώρησε
μὲ δέσιμο τῆς γλώσσας.
Ὅμως ἐγὼ τὴν ἔπαθα κι' ἄς ἔλεγα
πὼς εἶχα γνώση, πείρα καὶ θεοσέβεια.
- Ἰωσήφ : Ἀλήθεια! τὸ γνωρίζω!
Ἀλλὰ καλὰ-καλὰ δὲν ξέρω
τὴν λεπτομέρεια ἀπ' τὸ πάθημά σου.
- Ζαχαρίας : Πολυπιστέψαμε στ' ἀνθρώπου τὴ σοφία
καὶ τοῦτο ἔναι ἓνα λάθος σοβαρό.
Ὁ ἀπλὸς πιστεύει στὴν καρδιά του κι' ἂν λαθεύη
ὅμως ποτὲ δὲ βγαίνει ζημιωμένος.
Δεύτερη βάζω τὴ σοφία τοῦ νοῦ
καὶ πρώτη βάζω τῆς καρδιάς.
Κι' ἔχει ὁ λαὸς καρδιά
κι' ἐμεῖς τὸν ξιππασμένο νοῦ.
- Ἰωσήφ : Καὶ γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλέμε...!
- Ζαχαρίας : Καὶ νὰ πολυλογοῦμε...!
Θυσίαζα μόνος — ἦταν ἡ σειρά μου —
κι' ἔξω μὲ πρόσμενε τὸ πλήθος.
Ξαφνικά Ἄγγελος προβάλλει.
Σταμάτησα πνιγμένος ἀπ' τὸ φόβο.
«ὦ Ζαχαρία», μοῦ λέει ὁ ἄγγελος, «μὴν τρέμεις
καὶ μὴ φοβᾶσαι. Εἰκάσουςε ὁ Θεὸς
τὴν προσευχή σου κι' ἡ Ἐλισάβετ
καρπὸ στὰ σπλάχνα θὰ συλλάβῃ
καὶ θὰ γεννήσῃ γυιὸ δικό σου». Ἐγὼ ἀποροῦσα. Μοῦπε κι' ἄλλα.
Κι' ὅμως δὲ βάσταξα καὶ τὸ ρωτῶ:
«Πῶς τοῦτο θὰ γίνῃ ἀφοῦ ἔμαι γέρος
κι' ἡ σύζυγός μου πέρασε τὴν ἡλικία
ποῦ θὰ μπορούσε νὰ συλλάβῃ;»
Τὴν δυσπιστία μου πλέρωσα μὲ βουβαμάρα.
«Βουθὸς θὰ μείνης», μοῦ ἀπαντᾶ,
«ὡς τὴ στιγμή ποῦ τ' ὄνομα θὰ δώσης
στὸν γυιὸ σου».
- (Συνεχίζου ψιθυριστὰ τὴν κουβέντα τους)
- Ἐλισάβετ : Σ' εὐχαριστῶ, Μαρία, ποῦ τότε παραστάθηκες
στὸν τοκετὸ μου, ἐνῶ ἐγὼ δὲν ἤμουν
νὰ σοῦ παρασταθῶ στὴ δυσκολία σου.
Τοῦτο πολὺ μὲ πείραξε.
- Μαρία : Θυμᾶμαι τότε στίς ὀκτῶ
ποῦ τ' ὄνομα θὰ δίνετε στὸ γυιὸ σας
εἶπε «Ἰωάννης» κι' ὅλοι ξαφνιαστήκανε
γιατὶ δὲν ἦτανε κανένας στὴ γενιά σας
ποῦ νὰ λεγότανε Ἰωάννης.
Ρωτήσετε τὸ Ζαχαρία μὲ νεύματα.

- Κι' αὐτὸς στὴν πινακίδα τ' ὄνομα «Ἰωάννης»
ἀνάγραψε κι' εὐτὸς ξεδέθηκε ἡ μιλιὰ του
καὶ λάλησε, τὸν Κύριο εὐχαριστῶντας.
- Ἐλισάβετ** : Παλιὲς κουβέντες τοῦτα κι' ἄς γενήκαν
ἀκόμα χτές.
Ἡ ἀνάθρεψη τῶν γυιῶν μας τώρα
πρέπει νὰ τυρανῶ μας καὶ τὸ μέλλον τους.
Τρέμω ποὺ λείψαν μου τὰ χρόνια
κι' εἶναι στιγμὲς μονάχα τοῦ ἄντρα μου,
τοῦ γέροντά μου Ζαχαρία,
ἢ λίγη πιὰ ζωὴ του.
Ποιὸς θὰ παρασταθῆ στὸ γυιό μου;
Ὁ δρόμος δύσκολος τοῦ βίου,
παντοῦ καρσαδοκεῖ ὁ ἐχθρὸς
κι' ὁ πειρασμός.
Τὰ νειάτα θέλουν προσοχὴ κι' ὀρμήνεια
καὶ χέρι πατρικὸ στὴ δυσκολία καὶ στὴ δειλία τους.
- Μαρία** : Αὐτὸς ποὺ δίνει τὴ ζωὴ,
αὐτὸς θὰ μεριμνᾷ.
(Συνεχίζουν ψιθυριστὰ τὴν κουβέντα τους,
σιάχνουν ρουχικὰ ἢ πλέκουνε)
- Ζαχαρίας** : Καὶ τώρα ἰστόρα τὰ δικά σου.
Στὴν ἐξιστόρηση ἡσυχάζεις ἔστω
κι' ἂν ξαναζῆς τίς ἀγωνίες.
Ἄλλὰ περάσανε. Γι' αὐτὸ ἡ καρδιά
ξαλάφρωση πὰ νοιώθει στίς ἐξομολογήσεις.
- Ἰωσήφ** : Ὅτι κι' ἂν πῶ ἴναι θαυμαστό,
θαῦμα στὸ θαῦμα ἀπάνω.
Ὁ ἀνθρώπινος ὁ νοῦς δὲν τὸ χωρεῖ.
Πῆραν οἱ πόνοι τὴ Μαρία μὲς τὴ σπηλιά.
Μιά λύπη μοῦ κατάκλυσε τὸ στήθος,
βλέποντας ἔτσι τὴν κοπέλλα νὰ ὑποφέρη,
δῆλως βοήθεια κανενός.
Βγήκα ἀπὸ τὴ σπηλιά ν' ἀναζητήσω γύρα
καμμιά Ἰουδαία γιὰ νὰ τὴ ξεγεννήσω.
Μὰ ἀπ' ἔξω βρῆκα γαληνιά πρωτόγνωρη.
- Ζαχαρίας** : Τὴ γαληνιά τῆς παγωμένης νύχτας!
Ἰωσήφ : Ἄγέρα μ' ἓνα πάθος μυστικὸ γεμάτο,
πρόβατα νὰ κοιτᾶν τὸν οὐρανό,
μάτια βοσκῶν ἄλλοπαρμένα ν' ἀτενίζουν
ποτάμια φῶς ποὺ κατεβαίνανε
- Ζαχαρίας** : Ποτάμια φῶς ποὺ κατεβαίνανε!
Ἰωσήφ : Καὶ ξαφνικὰ φωνὲς ἀγγέλων
Ζαχαρίας : Φωνὲς Ἀγγέλων!
Ἰωσήφ : Νὰ ψάλλουν τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».
- Ζαχαρίας** : Ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!
(Μικρὴ παύση)
- Ἰωσήφ** : Γύρισα πίσω στὴ σπηλιά
νὰ προστατέψω τὴ Μαρία
ἀπ' τὸ καινούριο ξαφνικό,
γιὰ μένα τότε ἀνεξερεύνητο.
Γέννησε ἡ Μαρία τὸ γυιό της

- καὶ στὴ πάχνη τῶν ἀλόγων.
- Ζαχαρίας :** Στὴν πάχνη τῶν ἀλόγων!
- Φωνές :** Ναί! Στὴν πάχνη τῶν ἀλόγων ἀπόθεσε τὸ βρέφος κι' ἄγγελοι τριγύρω ψέλναν ἀνήκουστους σκοπούς. Σὲ λίγο μπαίνουν στὴν σπηλιά οἱ βοσκοὶ κι' ἄλλοι λουλούδια φέρνουν κι' ἄλλοι γάλα κι' ἄλλοι καρπούς κι' ὅλοι στὰ γόνα πέφτουνε καὶ προσκυνοῦν τὸ βρέφος τὸ νιογέννητο.
- Ζαχαρίας :** Εἰρήνη κι' εὐδοκία..
(Συνεχίζουν ψιθυριστὰ τὴν κουβέντα τους)
- Ἐλισάβετ :** Μέρους ὀκτῶ περάσαν ἀπ' τὴ γέννηση καὶ πρέπει ὁ Ζαχαρίας νὰ τὸ σφραγίσω τὸ βρέφος κι' ὄνομα νὰ δώσουμε.
- Μαρία :** Ὁ νόμος τ' ἀπαιτεῖ κι' ἐμεῖς σύμφωνα μὲ τὸ νόμο πᾶμε.
- Ζαχαρίας :** Σωστὰ μιλάνε στὸ ναὸ θὰ ὁδεύσω νὰ φέρω τ' ὄ,τι χρειάζεται καὶ νὰ σφραγίσω τὸ βρέφος.
Μείνε, Ἰωσήφ, νὰ παραστέκης, σ' ὄ,τι οἱ γυναῖκες χρειά θὰ σ' ἔχουν.
- Ἰωσήφ :** Θὰ βγῶ μαζί σου νέο δεμάτι νὰ κουβαλήσω ξύλα.
Δὲν ἔχει χορτασμό ἢ φωτιά μὲ τέτοιο κρύο καιρὸ.

ΕΙΚΟΝΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

(Στὸ ἴδιο μέρος ὅπου στὴν πρώτη εἰκόνα)

- Ἰωσήφ :** Ἐδῶ μᾶς φέρατε ν' ἀναπαυτοῦμε, γιατί τὰ ξένα σπίτια ἐκεῖ στὴ Βηθλεέμ ξένους πλημμύρισαν ἀπ' ὄλες τίς γύρω χῶρες.
Ἄλλὰ παρόλο ποὺ γνωρίζω καλὰ τὰ μέρη αὐτὰ σὰ νᾶμαστε θαρρῶ σὲ τόπον ἄξενο καὶ σὰν ξεμακρυσμένο.
- Ἐλισάβετ :** Τὴ ἐξήγηση θὰ πρέπει νὰ ζητήσουμε ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὴν πανσοφία.
Μᾶς προστατεύουνε τ' ἀγγέλου τὰ φτερὰ ποὺ χώρισε στὰ δυὸ τὴ ράχη τοῦ βουνοῦ.
Ἡ ὄπτασία περνᾷ μπροστά μου καὶ ξεγαῖ μου: ἀντίκρου στέκονται γεμάτοι πάθος τοῦ Ἡρώδη οἱ στρατιῶτες κι' ἐμεῖς στὸ πατρικὸ μας σπίτι, ἀθώρητο ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ὀχτρῶν, ἀγγελοσκέπαστοι.
- Ζαχαρίας :** Τί λέει ἡ γυναῖκα μου δὲ νοιώθω. Μὰ ὄ,τι ἡ ματιά μας δὲν ἀρπάζει, τ' ἀρπάζει τῆς γυναῖκας ἡ ματιά.
Κι' ἔμαθα πιά τὸ θαῦμα νὰ πιστεύω χωρὶς νὰ θέλω ἐξήγηση.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ 6 ΔΡΧ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ,
ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

Μιά καινούργια πολύτιμη προσφορά τῆς συγγραφῆς τῆς
ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ

Με πρωτοφανή γιά τήν Ἑλλάδα ἐμφάνιση καί εἰκονογράφηση

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ:

Α'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ (1453—1821)

Β'. ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΑΡΜΑΤΩΜΕΝΟΙ (1811—1830)

Γ'. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (1830—1966)

Θησαυρίζοντας ὅ,τι ὠραιότερο ἔδωσε τὸ γένος μας καί ἀξιοποιώντας γιά
πρώτη φορά τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα.

Η «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» ΣΑΣ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ:

- ** Βιογραφίες καί ἀξιολογήσεις τῶν λογίων τοῦ ἔθνους.
- ** Πλήρη κατάλογο τῶν ἔργων ποὺ γράφτηκαν ἢ ἐκδόθηκαν ἀπ' ὅτὴν ἄλωση ὡς
σήμερα.
- ** Τὰ κυριώτερα Βιβλιογραφικά Βοηθήματα γιά ὄλους τοὺς συγγραφεῖς.
- ** Τὰ σπανιώτερα καί ὠραιότερα κείμενα πέντε αἰῶνων.
- ** Τὴν πληρέστερη κατάστροψη τῶν κεφαλαίων καί ὑποδιαρέσεων τῆς Ἑλλη-
νικῆς Λογοτεχνίας, μὲ γενικὲς εἰσαγωγές, εἰδικοὺς προλόγους, διαφωτιστικὲς
παραπομπές, ἐρμηνευτικὰ λεξιλόγια κλπ.
- ** Τὴ σπανιώτερη καί πολυτελέστερη εἰκονογράφηση, μὲ χαλκογραφίες, ξυλο-
γραφίες καί εἰκόνες τῆς ἐποχῆς.

Με τέτοια συγκρότηση,

«Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ»

εἶναι ταυτόχρονα καὶ παράλληλα:

- Ἡ πρακτικώτερη ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
- Τὸ πληρέστερο ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ
- Ἡ πὸ εὐχάριστη ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΜΑΣ
- Ἡ πὸ ὑπεύθυνη ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
- Ἡ ἀποκαλυπτικώτερη ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ μας.
- Τὸ συγκινητικώτερο ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
- Τὸ πολυτελέστερο ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΕΘΝΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ
- Ἡ χρησιμότερη ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ πέντε αἰῶνων.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Τ Ρ Ι Μ Η Ν Η Ε Κ Δ Ο Σ Η

Πνευματική Όμάδα: Ι. ΚΟΥΤΣΑΚΟΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΤΣΙΔΗΣ, ΘΕΟΔΩ-
ΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ -
ΠΕΡΝΑΡΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣ-
ΑΝΘΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΡΥΣΟΧΟΣ.

Διευθυντής: Δρ ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗ ΜΟΝΟ ΜΕ ΣΤΗΝΔΡΟΜΗΤΕΣ.

Συνδρομή Έσωτερικού: £1,250

Συνδρομή Έξωτερικού: £1,500

ΜΕΛΕΤΕΣ, ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ, ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ, ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Έγγραφές στο περιοδικό «Πνευματική Κύπρος»

Άνδρογλέους 2, Λευκωσία,

ή Παιδαγωγικήν Άκαδημίαν Κύπρου, Λευκωσία.